

Miscel·lània dels 75 anys de Blanquerna

*Entenam-nos
per amor*

amor

75 **b** anys
1948 · 2023

Entenam-nos per amor
Miscel·lània dels 75 anys de Blanquerna

75 anys
1948 · 2023

Amb la col·laboració de:

Entenam-nos per amor

Miscel·lània dels 75 anys de Blanquerna

Pròleg de

Mons. Joan Josep Omella,
cardenal arquebisbe de Barcelona

Presentació de

Dr. Josep Maria Carbonell,
president de la Fundació Blanquerna

Títol original: *Entenam-nos per amor. Miscel·lània dels 75 anys de Blanquerna*

Primera edició: juny del 2024

© Dels textos: De cada autor i de la Fundació Blanquerna

© D'aquesta edició: Fundació Blanquerna

Correcció, maquetació i impressió: Fotoletra

Producció editorial: Ara Llibres

Coordinació publicació: Marta Clos i Jordana

Disseny: Disseny i Publicacions Blanquerna

ISBN : 978-84-1173-063-1

Dipòsit legal: B 7574-2024

Tots els drets reservats als titulars del *copyright*.

Índex

Pròleg. Mons. Joan Josep Omella, cardenal arquebisbe de Barcelona	9
Presentació. Dr. Josep Maria Carbonell, president de la Fundació Blanquerna	11
01. Introducció. 75 anys d'un projecte acadèmic innovador des del cristianisme. Dr. Salvador Pié, president de la Fundació Blanquerna (1981-2022)	15
02. 1948-1978. L'etapa fundacional de l'Escola de Magisteri Sagrat Cor (Blanquerna). Una aposta amb vocació universitària per la qualitat en la formació de mestres. Text del llibre <i>Blanquerna (1948-2018). Evolució del projecte d'educació superior i aportacions a la pedagogia universitària</i> , del Dr. Josep Gallifa	25
03. 1978-1986. Consolidació de Blanquerna com a Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB, adscrita a la Universitat de Barcelona. El mètode Blanquerna. Text del llibre <i>Blanquerna (1948-2018). Evolució del projecte d'educació superior i aportacions a la pedagogia universitària</i> , del Dr. Josep Gallifa	41
04. Història i esperit d'una escola de magisteri. Germana Maria Àngels Cabré Piera	53
05. Quan i com va néixer l'Escola Blanquerna, i per què ara en recordem els primers fruits. P. Francesc Riu	59
06. <i>¡Alto, claro, l-e-n-t-o!</i> Quatre testimonis dels anys 50 i 60	77
07. Blanquerna: d'escola universitària a facultat (1988-1996) Dr. Josep Gallifa	97
08. Consolidació de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport (FPCEE) i projecció de futur. Dr. Jordi Riera	105
09. Creació de l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Blanquerna-URL. Dr. Valentí Feixas	111
10. Consolidació de la Facultat de Ciències de la Salut (FCS) i projecció de futur. Dr. Màrius Duran i Dra. Concepció Mestres	121

11. Creació de la Facultat de Comunicació. Dr. Miquel Tresserras	129
12. Consolidació de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals (FCRI) i projecció de futur. Dr. Josep Lluís Micó	137
13. La creació de la Universitat Ramon Llull, un acte de generositat i de consens. Dr. Miquel Gassiot i Matas	143
14. Caminant junts s'arriba més lluny. Dr. Josep A. Rom	159
15. La consolidació de la institució amb un nou entramat institucional. Dr. Lluís Font	165
16. Una nova gestió econòmica per a un moment de gran creixement. El canvi de model. Montserrat Queralt	173
17. Superar la crisi econòmica amb un gran equip humà. Els nous projectes. Dr. Andreu Ibarz	181
18. L'Espai Europeu d'Ensenyament Superior, una oportunitat per a la innovació. Dr. Climent Giné	189
19. Dos passos per davant. Dr. Pablo Capilla i Dr. Carles Ruiz	197
20. La cultura de la qualitat a Blanquerna. Dr. Màrius Duran	203
21. La pandèmia del 2020. Una prova de resistència per a la institució, els estudiants, el professorat i el PAS. Dr. Sergi Corbella	209
22. La Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals (FCRI) del futur, en adaptació constant. Dr. Marc Polo	217
23. Càntic d'amic e Amat. Bernat Vivancos	221
24. Un futur ple d'esperança. Dra. Giorgia Miotto	237
25. Epíleg. 75 anys de Blanquerna. Mirar enrere per construir el futur. Dr. Josep Maria Carbonell, president de la Fundació Blanquerna	243

Pròleg

Mons. Joan Josep Omella,
cardenal arquebisbe de Barcelona

En aquesta miscel·lània hi trobareu una part de la història de l'Església de Barcelona. La història comença amb un somni, una il·lusió: el desig de crear una universitat catòlica a la diòcesi de Barcelona. Això és el que va manifestar el canonge Dr. Lluís Urpí i Carbonell en una intervenció amb motiu de la benedicció dels nous locals de la Balmesiana (Biblioteca Balmes) el 4 d'octubre del 1940, uns anys abans de la fundació de l'Escola del Sagrat Cor (després es diria Blanquerna). Així ho explica la Dra. Mariàngels Riera en la història que va publicar sobre la creació de l'escola i que, en part, es recull en aquest llibre.

La tenacitat i el treball del Dr. Lluís Urpí, sota el pontificat de Mons. Gregorio Modrego, i a l'empara de la Llei d'educació primària del 1945, que atorgava a l'Església el dret a crear escoles *normals*, van possibilitar crear, l'any 1948, l'Escola de Mestres Sagrat Cor com a escola *normal* femenina. El Dr. Urpí va ser-ne director fins al 7 de novembre del 1970. Va tenir, doncs, l'oportunitat d'iniciar un projecte que amb el temps esdevindria universitari. La visió i l'ambició del Dr. Urpí van possibilitar un projecte amb un gran nivell. En el discurs inaugural va expressar que volia prestigiar l'escola amb els millors mèrits intel·lectuals. Es va voler una escola de qualitat, amb una motivació universitària molt clara per nodrir les escoles religioses i parroquials.

Aquella ambició va possibilitar aprofundir en una proposta metodologia d'ensenyament personalitzat, pioner en aquella època. Allò va proporcionar un prestigi i un reconeixement progressius a l'Escola de Mestres, que també va impulsar la Formació Permanent i, amb el pare Francesc Riu, es va crear, l'any 1977, el Consell de l'Escola Cristiana de Catalunya. El pare Riu explica, en un dels articles d'aquest llibre, com, des del Departament de Formació Permanent de l'Escola Blanquerna, es va assumir la responsabilitat de coordinar l'equip de

persones responsables d'organitzar i dur a terme unes jornades anomenades *L'Escola Cristiana que Volem*, del 5 al 9 de juliol del 1976, com una iniciativa pròpia de l'Escola d'Estiu Blanquerna. El programa d'aquelles jornades, explica el mateix pare Riu, «era molt ambiciós, i l'interès suscitat va sorprendre tothom. D'arreu de Catalunya van acudir-hi més de tres-centes persones que exercien càrrecs directius a les escoles respectives». L'Església catalana va ser pionera en aquest moviment de reflexió i prospecció que va contribuir al prestigi de l'ensenyament a les escoles cristianes.

El creixement d'aquella Escola de Mestres va ser possible gràcies al treball de moltes persones que, sota la presidència del Dr. Salvador Pié, van incorporar nous estudis en els àmbits de l'educació, la salut, la comunicació, l'esport i les relacions internacionals.

I de nou, gràcies a la visió, la il·lusió i la tenacitat d'una altra persona que va ser determinant a l'Església de Barcelona, el cardenal arquebisbe Narcís Jubany, va ser possible crear la Universitat Ramon Llull (URL), la primera universitat privada de Catalunya i l'única aprovada per unanimitat al Parlament de Catalunya, l'any 1991. El somni del Dr. Urpí va ser possible gràcies a la generositat i a un treball encomiable de les institucions fundadores, Blanquerna, Institut Químic de Sarrià (IQS), Facultat de Filosofia i La Salle, que van crear un model federal al servei d'un ensenyament de qualitat i d'inspiració cristiana. La gènesi d'aquest projecte l'explica molt bé el Dr. Miquel Gassiot, el primer rector de la URL.

Blanquerna és una fundació catòlica, una comunitat universitària plural, inspirada en els principis de l'humanisme cristià, que té com a missió l'educació integral de les persones perquè esdevinguin professionals competents, ètics i compromesos en la transformació social. És un centre que crea coneixement al servei de la justícia i del bé comú. Celebrem aquests setanta-cinc anys en un context en el qual la societat demana una educació sòlida, amb excel·lència acadèmica i amb valors assentats en la nostra identitat catòlica.

Espero i desitjo que Blanquerna compleixi molts més anys amb la mateixa vocació de servei a una societat que necessita professionals amb una mirada cristiana i humanista.

Presentació

Dr. Josep Maria Carbonell,

president de la Fundació Blanquerna

La solidesa d'una institució es mesura per la persistència en el temps. Blanquerna va néixer l'any 1948, en ple franquisme, i ja aleshores va ser capaç d'articular un projecte innovador, de qualitat, inspirat en un cristianisme hereu del Concili Vaticà II, catalanista i al servei del país; també ha sobreviscut a les crisis econòmiques successives i als canvis profunds que s'han produït en el món de la universitat, a Espanya i a Europa. Complir setanta-cinc anys en el món de l'ensenyament universitari ja significa que el balanç de la feina feta ha estat positiu.

La composició i la interpretació a la basílica de la Sagrada Família, de la cantata «Si no ens entenem per llenguatge, entenam-nos per amor», del *Llibre d'amic e Amat*, de Ramon Llull, composta per Bernat Vivancos, quedarà en la memòria de molts com el punt àlgid de la celebració dels nostres setanta-cinc anys. Per això, aquest llibre porta per títol part del nom d'aquesta cantata, com una declaració d'intencions de qui som i com volem ser a Blanquerna. I és una miscel·lània perquè els diferents articles recullen alguns records, escrits, pensaments i fets de tots aquests anys. Com una composició de patchwork, les veus d'uns s'entrellacen amb les dels altres, i tots ells acaben construint un mural que, sense intenció de ser *la història de Blanquerna*, sí que serà rellevant que es tingui en compte si algú mai la vol escriure.

Alguns d'aquests relats, la majoria, són en primera persona, i la resta els hem recollit de publicacions que ja es van fer en algun moment de la nostra història. En aquest sentit, vull destacar i agrair la tasca que va fer la Dra. Mariàngels Riera en dedicar la tesi doctoral a documentar la creació, l'any 1948, de l'Escola del Sagrat Cor, fins a l'any 1978, i que es va recollir al llibre *Les arrels de Blanquerna. Història de l'Escola de Magisteri Sagrat Cor (Blanquerna) 1948-1978*; el llibre es

va publicar amb motiu de la celebració del cinquantè aniversari de Blanquerna. També hi trobareu quatre testimonis d'alumni dels anys seixanta, que pel valor històric hem cregut necessari reproduir del llibre *Sóc mestre. 30 reflexions sobre l'educació a partir de la formació rebuda a l'Escola de Mestres Blanquerna*, que es va publicar amb motiu del seixantè aniversari i van coordinar les professores Elisabeta Alomar, Mercè Cols, Imma Pallarès, Dolors Olivé i Mariàngels Riera. I, finalment, també hem publicat dos capítols del llibre *Blanquerna (1948-2018). Evolució del projecte d'educació superior i aportacions a la pedagogia universitària* (editat per Pagès Editors), que va elaborar el Dr. Josep Gallifa, en què es recull la història de Blanquerna fins a l'any 2018. A tots ells, gràcies!

La resta d'articles són el testimoni directe de persones que han tingut i tenen un protagonisme i una responsabilitat en la gestió de la institució. A tots ells els agraeixo especialment la seva aportació. Crec que aquest recull ajudarà a entendre com d'aquella petita escola de mestres de l'Església en va sorgir una prestigiosa Facultat de Ciències de l'Educació, i com de tot aquell projecte es van crear tres facultats que imparteixen graus en els àmbits de l'educació, la salut, la comunicació, l'esport i les relacions internacionals. I sense oblidar el protagonisme de Blanquerna en la gestació i la creació d'un altre gran projecte, la Universitat Ramon Llull, com bé explica el Dr. Miquel Gassiot, que en va ser el primer rector.

Que aquests setanta-cinc anys ens serveixin de guia i ens donin l'impuls necessari per continuar creixent i per aportar, des de l'humanisme cristià, la llum i l'esperança que el món actual necessita.

01

Dr. Salvador Pié,
president de Blanquerna (1981-2022).

Introducció.
75 anys d'un
projecte
acadèmic
innovador
des del
cristianisme

Apunt històric

L’Escola de Magisteri de l’Església Sagrat Cor neix l’any 1948, seguint la Llei d’educació primària del 17 de juliol del 1945, del govern central. Aquesta llei s’inspirava en l’encíclica de Pius XI, *Divini illius Magistri* (1929), que reconeixia el dret de l’Església a fundar escoles i el dret de les famílies a escollir els seus educadors. El fundador de l’Escola Sagrat Cor, en nom del bisbat de Barcelona, va ser el canonge Lluís Urpí, que en va ser l’ànima durant els primers vint anys.

El decret del bisbe de Barcelona, Mons. Gregorio Modrego Casáus, pel qual s’erigia l’Escola de Magisteri de l’Església Sagrat Cor està signat el 2 d’octubre del 1948, i se li va posar el nom de Sagrat Cor perquè la va acollir l’edifici de les Religioses del Sagrat Cor, a Sarrià. Cal dir que el Dr. Urpí tenia la il·lusió de crear un dia una universitat catòlica a la diòcesi de Barcelona, inspirant-se sobretot en la Universitat del Sacro Cuore de Milà: «Se’ns dirà que la idea d’una universitat catòlica a casa nostra, ara com ara, és un somni, però expressem un desig, una necessitat, tot i que ara mateix, no podem fer més!».

L’Escola, que acollia molts membres de diverses congregacions religioses d’ensenyament, va anar ampliant-se i canviant d’ubicació. Amb la celebració del Concili Vaticà II (1962-1965), que va animar a una col·laboració més estreta entre les congregacions religioses i les diòcesis com a Església local, l’Escola Normal de Sant Joan de la Salle de Cambrils (Tarragona) i l’Escola Normal de Sant Joan Bosco dels Salesians de Sentmenat (Vallès Occidental) es van integrar a l’Escola Normal del Sagrat Cor de la diòcesi de Barcelona, assumint finalment el nom de *Blaquerna*, en referència a l’obra de Ramon Llull que presenta l’educació cristiana i la vida del seu protagonista, anomenat, precisament, Blanquerna.

En aquest context, la Fundació Blanquerna va ampliar els horitzons anant més enllà del seu ensenyament fundacional de magisteri, amb la creació de la Universitat Ramon Llull, l’1 de març del 1990, aprovada per unanimitat pel Par-

lament de Catalunya el 24 d'abril del 1991. A partir de llavors, Blanquerna va anar ampliant el seus tres àmbits més propis seguint la tradició de les universitats catòliques: educació, salut i comunicació. El cardenal Narcís Jubany va ser qui va promoure i avaluar tot aquest procés universitari i, seguint les indicacions d'aquell moment de la Congregació Romana de l'Educació, va optar per definir-la i aprovar-la com a fundadora de la universitat d'inspiració cristiano-catòlica, la Ramon Llull.

Per què el nom de *Blanquerna*?

Cal dir que el nom de Blanquerna ha marcat la història de tots aquests anys, ja que ha volgut emmirallar-se en el concepte d'educació de Ramon Llull. Així, doncs, cal destacar el valor de la integritat de la persona que tan bé visibilitza en el seu famós arbre del saber i de la ciència.

Cal dir que el nom de *Blanquerna* ha marcat la història de tots aquests anys, ja que ha volgut emmirallar-se en el concepte d'educació de Ramon Llull. Així, doncs, cal destacar el valor de la integritat de la persona que tan bé visibilitza en el seu famós arbre del saber i de la ciència, que va per graons des de la terra fins al cel, on hi ha Déu mateix. De fet, Ramon Llull defensa una educació global que tingui en compte el ple desenvolupament de totes les facultats i les dimensions de la persona, des del creixement corporal, fins a l'educació de les facultats espirituals. Per això, l'estil educatiu de *Blanquerna* ha volgut ser integral i integrador, pluridisciplinari i dialogant, creatiu i servicial, i que alhora faci possible acostar-se a Jesucrist i al seu Evangeli en l'Església. I, a més, sent una fundació diocesana que vetlli per una pastoral adequada al món universitari actual, emmarcada en la pastoral diocesana.

Cal dir que els nostres patrons fundadors li van donar el nom de *Blanquerna*, obra de Ramon Llull, per significar el sentit de la «inspiració humanista i cristiana» articulada en les seves diverses ciències i visualitzada en el logotip central lul·lià, l'arbre de la ciència. Alhora, es van voler subratllar tres eixos del mestre i beat Ramon Llull:

- 1) un home —català de Mallorca— radicalment universal que el portà a viatjar per tota la Mediterrània i a conèixer l'occità, el llatí i l'àrab;
- 2) un científic del diàleg ben forjat amb totes les ciències, així com amb la gent i el món del seu temps, particularment amb el judaisme i l'islam;
- 3) un humanista, un filòsof, un teòleg i un místic cristià, que articula en xarxa totes les diverses ciències humanes tenint present la branca central que és Déu, qualificat com l'Amat —és a dir, l'estimat— en el seu *Llibre d'amic e Amat*, que forma part del *Llibre d'Evast e Aloma e Blanquerna*, en què es presenta tota una pedagogia de l'amor, com a camí educatiu interior i personalitzador en l'ensenyament de tota ciència. Heus ací les seves precioses *paraules d'amor*, que mostren una visió de la inspiració cristiana arrelada en la interioritat de l'amor a Déu, ja que, com diu el mateix Llull, «qui parla amb amor embelleix allò que diu», i d'aquí en surt aquest diàleg encisador:

Demanaren a l'amic de qui era.

Respongué: —D'amor —De què és? —D'amor.

—Qui t'ha engendrat? —Amor.

—On vas nèixer? —En amor. —Qui t'ha nodrit? —Amor.

—De què vius? —D'amor. —Cóm has nom? —Amor.

—D'on vens? —D'amor. —On vas? —A amor. —On estàs?

—En amor..., ja que l'Amat —que és Déu— porta misericòrdia i esperança.

I la inspiració cristiana, com s'entén?

La «inspiració cristiana», en el nostre cas catòlica, és una característica important que cal donar a conèixer bé, car, ben copsada en tota la profunditat, té una gran riquesa de contingut. En efecte, no es pot oblidar mai que la Universitat, tal com està configurada, és hereva de les universitats cristianes medievals d'arreu d'Europa (segle XIII), marcades per personatges rellevants, com sant Tomàs d'Aquino, que per això és el patró de les universitats catòliques. En proclamar, doncs, que volem que la nostra Blanquerna tingui una inspiració cristiana, manifestem el nostre propòsit ferm que en la nostra Universitat Ramon Llull, de la qual forma part, aleni l'esperit que donà vida a les primeres universitats i que infon una certa unitat al pensament d'Europa, des d'on es difongué després arreu del món. Diem a més «inspiració cristiana» per raó del compromís fundacional fet per les persones i les institucions implicades en la seva constitució. En efecte, aquesta Universitat Ramon Llull, de la qual Blanquerna és una de les

fundadores, neix amb l'ambició de reflectir tan bé com pugui la universalitat del saber, ja que parteix d'una sèrie de centres, tots d'inspiració cristiana, amb una llarga tradició a la nostra terra i una projecció internacional (cf. així el text fundacional oficial de la URL del 1989).

Què suposa per a Blanquerna la inspiració cristiana arrelada en el Concili Vaticà II?

La Fundació Blanquerna, com a fundació universitària d'iniciativa social sense ànim de lucre i de la diòcesi de Barcelona, és una institució catòlica arrelada en l'esperit del Concili Vaticà II.

La Fundació Blanquerna, com a fundació universitària d'iniciativa social sense ànim de lucre i de la diòcesi de Barcelona, és una institució catòlica arrelada en l'esperit del Concili Vaticà II (1962-1965), el qual aporta la clau de la seva identitat cristiana en un text central que diu així: «El misteri de l'home només s'aclareix plenament a la llum del misteri de Jesucrist» (GS 22). Significa que la inspiració cristiana de Blanquerna parteix de la persona de Jesucrist, amb el seu missatge evangèlic transmès per l'Església, per la qual cosa la persona de Jesucrist esdevé el punt de referència decisiu per discernir el contingut i les actituds que comporta la inspiració cristiana en la nostra institució universitària i en les seves facultats i institucions educatives.

I com es pot explicar aquesta referència decisiva a Jesucrist? Cal tenir present que tota persona viu i experimenta tres preguntes existencials, que, encara que no sempre es formulin explícitament, configuren la pregunta decisiva del sentit de la vida. En efecte, primer de tot, d'alguna manera en la pròpia existència s'experimenta una pregunta per l'amor (l'amor, la fraternitat, l'amistat, la generositat, la justícia, la solidaritat, el servei a tothom i als més necessitats...); en segon lloc, es viuen alhora experiències que generen la pregunta de per què la negativitat i la mort (egoïsmes, injustícies, malentesos, decepcions, fracassos, pecat, malalties, la mort mateixa...); i, en tercer lloc, en el cor humà hi ha constància que, malgrat totes les dificultats i els entrebancs, sorgeix la pregunta i la possibilitat d'un futur millor (mentre hi ha vida hi ha esperança).

En aquesta línia, doncs, per a la fe cristiana, Jesucrist, una persona, com nosaltres, amb la seva vida, mort i resurrecció ve a donar resposta de forma plena a aquestes tres grans preguntes existencials del viure humà sobre l'amor, la mort i el futur. Per això, els cristians creiem que Jesucrist ens dona el testimoni viu de com estimar de forma generosa i plena; de com assumir i superar la negativitat de la vida i de la mort, i de com obrir-se plenament al futur gaudint per sempre de «perquè l'amor és fort com la mort» (Càntic dels Càntics 8,6).

Aquesta és la identitat cristiana més genuïna que l'Evangeli ens ofereix i de la qual Blanquerna, com a institució cristiana, se sent hereva. És obvi que aquesta fe cristiana no s'imposa a ningú de les nostres institucions, però sí que s'ofereix lliurement com a proposta oberta i significativa, donada la seva inspiració cristiana fundacional, a professors, al personal d'administració i serveis i als estudiants.

Què comporta per a Blanquerna, com a institució de l'Església de Barcelona, tenir una identitat cristiana, compartida amb la Universitat Ramon Llull?

La identitat cristiana de Blanquerna s'expressa prioritàriament de forma sociocultural, basada en els valors evangèlics centrals, incorporats en la dinàmica acadèmica i institucional.

La identitat cristiana de Blanquerna s'expressa prioritàriament de forma sociocultural, basada en els valors evangèlics centrals (amor generós, recerca de fraternitat i justícia, honestedat ètica, servei particular als més necessitats, perdó i reconciliació constant, obertura espiritual i religiosa vers la transcendència i vers Déu, coneixement de Crist i de la vida de l'Església, treball pel país i per la pau...), incorporats en la dinàmica acadèmica i institucional. Per això, més que interpel·lar els professors, els estudiants i el personal de serveis sobre la seva fe personal, es demana que en la docència, en la gestió i en la vida de les diverses facultats de Blanquerna es tingui present aquesta dimensió particular primàriament sociocultural de la inspiració cristiana que ens identifica.

Actituds fonamentals d'aquesta identitat cristiana de Blanquerna:

- I Actitud bàsica de tolerància i de respecte vers tothom, és l'actitud bàsica i necessària de tota convivència humana en qualsevol institució social, exigida a tothom en un estat democràtic, però no suficient a Blanquerna, ja que, com a institució cristiana d'iniciativa social, ha de poder anar més enllà.
- II Actitud d'atenció general de la identitat cristiana per part dels docents en l'àmbit acadèmic i també d'aquells que no es professin explícitament cristians. Cal una atenció general vers els valors socioculturals, particularment religiosos, cristians i catòlics de la pròpia disciplina i que es troben en les diverses disciplines universitàries de l'educació, la salut, la psicologia, l'esport, la comunicació, les relacions internacionals..., amb el personal d'administració i serveis corresponents; alhora, cal atendre els principis ètics i de servei de la futura professió, particularment, envers els més necessitats, així com amb atenció per les disciplines més identitàries de Blanquerna (antropologia, religió, ètica, cristianisme, Església...) que la qualifiquen com a tal.
- III Actitud de vetllament i desvetllament de la identitat cristiana, responsabilitat específica dels directius de les facultats (degans, vicedegans, directors de graus, caps d'àrea...), i alhora també dels docents de les disciplines més identitàries (antropologia, religió, ètica, cristianisme, Església...) i amb la funció de suport per part del servei pastoral de cada centre. En aquest context, la direcció de cada centre ha de vetllar i desvetllar la inspiració cristiana de les diverses disciplines i graus i de la dinàmica acadèmica, centrada en la dimensió sociocultural, com, per exemple, l'atenció a aquests aspectes en els programes d'estudi dels graus; en les sessions d'estudi; en els seminaris; en les tutories personals; en les diverses tasques de solidaritat; en els intercanvis internacionals; en les festes acadèmiques; en les informacions públiques; en les celebracions litúrgiques de bateig, confirmació, casament, exèquies... i en les festes cabdals de Nadal i Pasqua.

El papa *Francesc sobre la Universitat* (22.IX.2013):

«La Universitat com a lloc d'elaboració i transmissió del saber, de formació en la «saviesa» en el sentit més profund del terme, d'educació integral de la persona. En aquesta direcció m'agradaria oferir alguns punts breus sobre els quals reflexionar.

- 1) La Universitat com a lloc de discerniment.** És important llegir la realitat mirant-la a la cara. Les lectures ideològiques o parcials no serveixen, només alimenten la il·lusió i la desil·lusió. I aquesta no és pas una crisi de «canvi»: és una crisi de «canvi d'època». La crisi es pot transformar en moment de purificació i de replantejament dels nostres models econòmicosocials i d'una certa concepció del progrés que ha alimentat il·lusions, per recuperar l'humà en totes les seves dimensions. El discerniment no és cec, ni improvisat: es constitueix sobre la base de criteris ètics i espirituals, implica interrogar-se sobre allò que és bo, la referència als valors propis d'una visió de l'home i del món, una visió de la persona en totes les seves dimensions, sobretot en l'espiritual, la transcendent; no es pot considerar mai la persona com a «material humà». La Universitat com a lloc de «saviesa» té una funció molt important pel fet de formar el discerniment que alimenta l'esperança.
- 2) La Universitat com a lloc en el qual s'elabora la cultura de la proximitat.** Aquesta és la proposta: la cultura de la proximitat. Aïllament, no; proximitat, sí. Cultura de l'enfrontament, no; cultura de la trobada, sí. La Universitat és el lloc privilegiat en el qual es promou, s'ensenya, es viu aquesta cultura del diàleg, que no anivella indiscriminadament diferències i pluralismes —un dels riscos de la globalització és aquest—, ni tampoc els duu a l'extrem fent-los ser motiu d'enfrontament, sinó que obre a la confrontació constructiva. Això significa comprendre i valorar les riqueses de l'altre, considerant-lo no pas amb indiferència o amb temor, sinó com a factor de creixement. No tingueu mai por de la trobada, del diàleg, de la confrontació, també entre universitats. A tots els nivells. Permeteu-me que us digui això: no tingueu por d'obrir-vos també a l'horitzó de la transcendència, a la trobada amb Crist i a aprofundir en la relació amb Ell. La fe no redueix mai l'espai de la raó, sinó que l'obre a una visió integral de l'home i de la realitat, i defensa del perill de reduir l'home a «material humà».
- 3) La Universitat com a lloc de formació a la solidaritat.** La paraula *solidaritat* no pertany només al vocabulari cristià, és una paraula fonamental del vocabulari humà. És una paraula que en aquesta crisi corre el risc de ser suprimida del diccionari. El discerniment de la realitat, assumint el moment de crisi, la promoció d'una cultura de la trobada i del diàleg, orienten cap a la solidaritat com a element fonamental per a una renovació de les societats. La trobada, el diàleg entre Jesús i els dos deixebles

d'Emmaús (Evangeli segons Lluc 24, 13-35), que revifa l'esperança i renova el camí de la seva vida, duu a compartir: el reconegueren quan partia el pa. No hi ha futur per a cap país, per a cap societat, per al nostre món, si no sabem ser tots més solidaris. Solidaritat, per tant, com a manera de fer la història, com a àmbit vital en el qual els conflictes, les tensions, fins i tot aquells que s'oposen l'un a l'altre, aconsegueixen una harmonia que genera vida.»

02

Aquest capítol forma part del llibre
*Blanquerna (1948-2018). Evolució del
projecte d'educació superior i aportacions
a la pedagogia universitària,*
del **Dr. Josep Gallifa**.

En aquest capítol, el Dr. Gallifa va tenir
com a suport documental el llibre de la
Dra. Mariàngels Riera *Les arrels
de Blanquerna. Història de l'Escola del
Sagrat Cor (Blanquerna) 1948-1978*, basat
en la seva tesi doctoral, i que es va
publicar amb motiu del cinquantè
aniversari de Blanquerna.

1948-1978.

L'etapa

fundacional

de l'Escola

de Magisteri

Sagrat Cor

(Blanquerna)

Una aposta amb vocació universitària per la qualitat en la formació de mestres

El llibre de la Dra. Mariàngels Riera *Història de l'Escola de Magisteri Sagrat Cor (Blanquerna) 1948-1978* explica amb molta cura i detall els primers trenta anys d'història d'aquesta institució. Sense poder repetir els nombrosos fets i l'explicació completa de les causes i les circumstàncies dels diferents moments que explica l'obra, resumim i recordem a continuació els que ens semblen els moments més essencials de la història dels primers trenta anys de l'Escola de Magisteri Sagrat Cor (Blanquerna).

L'etapa de creació de l'Escola de Magisteri Sagrat Cor

L'Escola de Mestres Sagrat Cor va néixer a Barcelona com a escola *normal* femenina l'any 1948, per una iniciativa del canonge Dr. Lluís Urpí i Carbonell, sota el pontificat del bisbe Dr. Gregorio Modrego, a l'empara de la Llei d'educació primària del 1945, que atorgava a l'Església el dret a crear escoles *normals*. Amb la creació de l'Escola del Sagrat Cor s'acomplia l'objectiu manifest de tenir una escola *normal* femenina on les religioses poguessin obtenir una formació científica i pedagògica, al mateix temps que un títol de l'Estat.

Tanmateix, el Dr. Urpí, tal com exposa la Dra. Riera, tenia la il·lusió de poder crear un dia una universitat catòlica a la diòcesi de Barcelona. Així ho va manifestar en una intervenció amb motiu de la benedicció dels nous locals de la Balmesiana (Biblioteca Balmes) el 4 d'octubre del 1940, uns anys abans de la fundació de l'Escola del Sagrat Cor. La temàtica de les conferències i les comunicacions tractaren el tema de «l'organització dels estudis religiosos d'Espanya». Hi intervingueren el Dr. Tusquets, els germans Carreras Artau i el jesuïta Enrique Herrera Oria, entre d'altres. La intervenció del Dr. Urpí va tractar de la necessitat de fundar universitats catòliques amb la vocació de formar «seglars il·lustrats cridats a ser dirigents en la societat». La Dra. Riera explica com havia de participar també en l'acte el rector de la Universitat del Sacro Cuore de Milà,

que al final no va poder desplaçar-se per motiu de la guerra a Europa. Deia el Dr. Urpí, lamentant aquesta absència:

«Ell ens hauria explicat, amb frase sacsejada per l'entusiasme tallant com la seva ploma fecunda, la gènesi, el desenvolupament, les dificultats i els grans èxits del seu centre universitari, les diferents facultats, els centenars de càtedres, el formigueig de les seves joventuts, els laboratoris i els seminaris, els afanys mai satisfets i les realitzacions cada dia noves... Tot això hauria resultat altament alligador, estimulador, en les nostres circumstàncies presents». I més explícitament: «Se'ns dirà que la idea d'una universitat catòlica en la nostra pàtria ha de ser relegada, avui per avui, a la categoria de somni, expressem un desig, una necessitat, no fem més». El Dr. Urpí lamentava també com l'impuls laïcitzador havia fet desaparèixer de les universitats europees les càtedres de teologia.

Uns anys més tard, el Dr. Urpí va ser el promotor i el primer director de l'Escola de Magisteri del Sagrat Cor, que va començar el 1948. Va ser-ne director fins al 7 de novembre del 1970. Va tenir, doncs, l'oportunitat d'iniciar un projecte que amb el temps esdevindria universitari. El 1950 s'iniciaren les gestions per convertir l'escola en una facultat de pedagogia, però al final no van prosperar.

Ens diu la Dra. Riera que l'escola era modesta en els inicis, amb més entusiasme que mitjans, però que la caracteritzava, ja en aquells començaments senzills, una gran exigència de qualitat. L'11 d'octubre del 1948, el Dr. Modrego va inaugurar-la. En la inauguració, el Dr. Urpí es va referir als drets de crear l'escola: «El dret natural, el dret eclesiàstic, el dret diví i el dret estatal. Quan hi ha tants drets que assisteixen, seria un abandonament no utilitzar-los». Pensava que els ensenyaments universitaris «són complement de l'ensenyament religiós». Referint-se a l'ideal d'universitat catòlica que havia exposat, el 1940 deia: «Quan vaig exposar la idea d'una universitat catòlica vaig exposar l'enllaç de totes les matèries amb la religió». En el discurs es va referir també al fet que volia prestigiar l'escola amb els millors mèrits intel·lectuals i que no volia constituir una competència per l'escola *normal* estatal.

*Es va voler crear una escola de qualitat,
amb una motivació universitària
molt clara per nodrir les escoles religioses
i parroquials.*

Es va voler, doncs, crear una escola de qualitat, amb una motivació universitària molt clara, per nodrir les escoles religioses i parroquials. El professorat inicial de l'escola va ser nomenat pel bisbe i estava compost per professorat amb formació disciplinària i, majoritàriament, també amb formació teològica. Amb el temps, a aquest professorat inicial s'hi van anar afegint noves incorporacions. Els primers anys l'escola era a l'edifici de les Religioses del Sagrat Cor, al carrer de l'Hort de la Vila, 46. L'escola va estar en aquest emplaçament durant quatre cursos (1948-1952).

Els quatre primers anys, explica Mariàngels Riera, l'escola va tenir 103 alumnes, de les quals un 63 % eren religioses i un 34 % tenia més de 24 anys.

L'etapa de creixement i consolidació com a escola *normal*

Sota la direcció del Dr. Urpí, del curs 1952-1953 al 1958-1959, l'escola es va traslladar a l'edifici de les religioses filipenses de l'Escola Senyora de Lourdes, a la Via Augusta, 75. I en el període 1959-1962, a l'edifici de les Germanes Hospitalàries de la Santa Creu, Nostra Senyora de la Salut, al carrer d'Elisa, 14-16, on, el 1962, es va construir un nou edifici on va estar l'escola fins al curs 1969-1970. Aquests canvis d'edifici van estar motivats per la necessitat creixent d'adequar els espais a la tasca d'escola *normal* de formació de mestres.

El currículum responia a les ordres ministerials del 1945 i del 1946 i s'hi afegien algunes matèries pròpies per fer-lo més complet. El 1950 hi va haver un Reglament per a les Escoles de Magisteri (Decret del 7 de juliol del 1950) al qual l'escola es va adaptar, i també ho va fer amb el del 1967 (Decret de 2 de febrer del 1967), que introduïa canvis radicals en la formació de Magisteri, ja que exigia tenir el títol de batxillerat per accedir als estudis.

Exposa Mariàngels Riera que a Nostra Senyora de Lourdes hi va haver 7 promocions i 254 alumnes. El nombre de religioses (15%) va disminuir i l'escola comptà amb la incorporació majoritària de seglars. La disminució de religioses va obeir a la creació, per part de molts ordes religiosos, d'escoles de Magisteri a tot Espanya.

El nombre de religioses [15 %] va disminuir i l'escola comptà amb la incorporació majoritària de seglars. La disminució de religioses va obeir a la creació, per part de molts ordes religiosos, d'escoles de Magisteri a tot Espanya.

Al Col·legi Nostra Senyora de la Salut hi hagué 11 promocions i un total de 439 alumnes, amb dues promocions sota el pla d'estudis del 1967. El 1968, l'escola va passar a ser mixta. Va disminuir el nombre d'alumnes de més de vint-i-quatre anys (entorn el 8,8% en el pla del 1967).

Amb el pla del 1967, s'inicià la Formació Permanent. Així, a partir del curs 1968-1969, es van iniciar cursos al voltant de les exigències que es preveia que establiria la nova Llei d'educació, per tal de respondre a una necessitat de Formació Permanent que seria creixent.

La Dra. Riera defineix al Dr. Urpí com a «senzill, un gran senyor, exigent en la formació religiosa dels alumnes i molt coherent amb les seves idees». Va assolir una cosa gens fàcil com és mantenir durant més de vint anys una escola de Magisteri de l'Església en funcionament a Barcelona, en una època i unes circumstàncies molt difícils. L'arquebisbe Dr. Marcelo González el va nomenar, el 7 de novembre del 1970, director honorari a perpetuïtat de l'escola.

D'escola normal a escola universitària

El curs 1970-1971, l'arquebisbe Dr. Marcelo González va nomenar director de l'Escola Sagrat Cor el sacerdot operari diocesà i pedagog Miquel Meler, que era professor de l'escola des del curs 1967-1968.

Aquells anys setanta van ser uns anys de molt de canvi en la societat. Explica el propi Meler com alguns d'aquests trets de la societat i algunes opcions que es prengueren van marcar l'escola:

- Època de postguerra, amb molta precarietat de mitjans i amb molt de control estatal.
- En l'àmbit eclesiàstic, vivència de l'esperit del Concili Vaticà II.
- Transició a la democràcia.
- Nova Llei general d'educació del 1970.
- Secularització progressiva de l'alumnat.
- Canvis generacionals molt rellevants.
- Arrelament de l'escola a Catalunya.
- Renovació de la pedagogia, que va ser molt intensa, com veurem.

Durant el curs 1970-1971, l'escola era a l'avinguda de Pearson, 9, compartint seu amb l'Acadèmia de Filosofia. Aquell curs es va començar a implantar la metodologia de l'educació personalitzada.

Durant un curs, el 1970-1971, l'escola va estar a l'avinguda de Pearson, 9, compartint seu amb l'Acadèmia de Filosofia. Aquell curs es va començar a implantar la metodologia de l'educació personalitzada. També aquell any es produïren converses de Mn. Meler amb el germà de La Salle Ramon Farrés, director de l'Escola Normal Sant Joan de La Salle de Cambrils. Aquelles converses van resultar, el curs següent, 1971-1972, en la unió de les dues escoles i el trasllat a l'edifici del carrer del Marquès de Santa Anna, 5-7, seu fins llavors del Col·legi La Salle Josepets. Aquest edifici tenia unes bones condicions per adequar-lo a les noves metodologies que s'estaven implantant. L'escola va estar en aquest edifici fins al primer trimestre del curs 1990-1991.

El 21 de setembre del 1972 es va aprovar l'ordre ministerial per a escoles normals de l'Església autoritzades a impartir amb caràcter experimental el pla d'estudis de les Escoles Universitàries de Formació del Professorat d'EGB (BOE 7/11/1972). L'ordre establia que aquestes escoles haurien de passar a adscriure's a una universitat amb caràcter d'escoles universitàries no estatals. Entre les deu de la llista autoritzades a tot l'Estat hi figurava l'Escola Sagrat Cor, promoguda pel bisbat de Barcelona i els Germans de les Escoles Cristianes.

Aquell curs, també es va traslladar a l'edifici de Marquès de Santa Anna l'Escola Normal Sant Joan Bosco que els Salesians tenien a Sentmenat. En aquest cas no es van fusionar les escoles, sinó que totes dues convisqueren en el mateix edifici fins a l'extinció de l'escola dels Salesians i la seva fusió *de facto* amb l'escola. El P. Francesc Riu, el seu director, el curs 1973-1974, va esdevenir administrador de l'escola i va ser coordinador de Formació Permanent.

El 1973, ja sota el pontificat del Dr. Narcís Jubany, es va crear la Junta de Promoció de l'Escola. S'afegiren els ordes religiosos femenins –la Companyia de Maria, Jesús i Maria i Dominiques de l'Anunciata– a les ja integrades de La Salle i Sant Joan Bosco. Es comprometeren a promoure l'escola en les seves tasques i finalitats específiques, així com a corresponsabilitzar-se en el seu sosteniment. El 28 de juny del 1973, es va reunir la Junta per primera vegada als locals de l'escola i el Dr. Jubany va atorgar la seva representació al delegat episcopal d'Ensenyament, Mn. Joan Bada, que passà a presidir la Junta. A més dels membres signants, hi assistiren els directors Meler i Riu, el director adjunt Ramon Farrés i la secretària Estela Cabestany. A la reunió es va informar sobre el nombre elevat de preinscripcions: el curs 1973-1974 es matricularen 162 alumnes a primer curs. En aquella sessió es va acceptar la dimissió del director, Miquel Meler, que ho era des de feia tres anys i havia demanat el relleu per dedicar-se a la universitat i fer la tesi doctoral, i es va nomenar director el germà Ramon Farrés.

El 1973 es va aprovar el Decret 2293/1973, que regulava les escoles universitàries, i l'escola es va començar a preparar. És en aquest moment quan es comença a fer servir el nom *Blanquerna* per definir l'escola resultant de la fusió de totes tres, una proposta suggerida per Mn. Joan Bada. Durant un temps es va fer servir el nom *Blanquerna* juntament amb l'oficial, *Sagrat Cor*. El 1974 es va fundar l'Agrupació Cultural Blanquerna, una entitat destinada a patrocinar l'escola i assumir-ne la titularitat. Fou erigida en institut eclesiàstic no col·legiat pel cardenal Jubany. Aquesta Junta va arribar a l'acord d'elevat al Ministeri d'Educació i Ciència la sol·licitud de transformar l'escola *normal* en escola universitària adscrita a la Universitat de Barcelona.

Les gestions seguien el seu curs. En l'entretant, l'escola feia passos per adaptar-se a la normativa. Així, el 12 de maig del 1975, la Junta de Titularitat va arribar a l'acord de nomenar el Dr. Jaume Brufau, sacerdot, catedràtic de Filosofia del Dret i que vivia a la comunitat salesiana de Sarrià, director. El decret del 1973 establí que el director el nomenava el Ministeri a proposta de l'entitat titular, després d'escoltar el parer de la universitat corresponent.

L'1 de desembre del 1977 es van incorporar a la Junta de Titularitat sis nous ordes: l'Escola Pia, la Companyia de Jesús, els Germans de la Sagrada Família, les Germanes Concepcionistes Missioneres de la Immaculada, les Carmelites de la Caritat i les Filles de la Caritat.

El 1976, mentre era coordinador de Formació Permanent el pare Francesc Riu, es van celebrar unes jornades i es va redactar el document «L'escola cristiana que volem» que fou, explica Mariàngels Riera, l'origen del Consell de l'Escola Cristiana, del qual el pare Francesc Riu va ser el secretari general el 1977.

El Pla d'estudis del 1971 ja s'adaptava a la llei del 1970 i tenia caràcter universitari, amb assignatures comunes, d'especialització i optatives. També amb pràctiques regulades. Hi havia tres especialitats de segona etapa i previsió d'especialitats de Preescolar i de Pedagogia Terapèutica. Per poder accedir als estudis, calia que els alumnes tinguessin el COU. Els cursos estaven organitzats per semestres. D'acord amb l'Ordre de 13 de juny del 1977, es va fer marxa enrere en els semestres i es van plantejar cinc especialitats: Ciències Humanes, Filologia, Ciències, Preescolar i Educació Especial. A partir del curs 1977-1978, explica Mariàngels Riera, l'Escola Blanquerna va optar per una catalanització total.

Finalment, el 2 maig del 1978 es va publicar el Decret 1625/1978 de transformació de l'Escola Normal en Escola Universitària del Professorat d'EGB Blanquerna, adscrita a la Universitat de Barcelona. El 1978, el Dr. Joaquim Aragó, professor de la Universitat de Barcelona i jesuïta, en va ser nomenat director

en substitució del Dr. Brufau, amb motiu del seu trasllat a la Universitat de Valladolid.

El creixement progressiu del nombre d'alumnes, el caràcter universitari amb trets singulars, la col·laboració i el compromís dels ordes religiosos, el creixement i la importància de la formació permanent i, sobretot, el mètode establert d'educació personalitzada van proporcionar aquests anys un progressiu prestigi i reconeixement a l'Escola Blanquerna.

El creixement progressiu del nombre d'alumnes, el caràcter universitari amb trets singulars, la col·laboració i compromís dels ordes religiosos, el creixement i la importància de la formació permanent i, sobretot, el mètode establert d'educació personalitzada, en consonància amb el que preconitzava la llei del 1970, van proporcionar aquests anys un progressiu prestigi i reconeixement a l'Escola Blanquerna.

Aportacions a l'educació i a la pedagogia universitàries

La creació d'una escola universitària pedagògicament molt avançada

Fins aquí hem narrat els fets més significatius de la història dels primers trenta anys de l'Escola Normal de l'Església Sagrat Cor fins a arribar a la creació de l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB Blanquerna, una escola universitària amb un mètode pedagògic establert, un professorat preparat i pedagògicament format, amb un prestigi creixent, una obertura a tots els estudiants de batxillerat i COU, etc. Vist amb perspectiva, sorprèn com va ser possible, en tan pocs anys, crear una escola tan avançada pedagògicament en les circumstàncies d'aquells temps, i amb recursos propis, és a dir, sense comptar

amb cap ajut econòmic extern. A més, s'hi van implicar els ordes religiosos més importants de Catalunya que tenien centres d'ensenyament. A continuació, exposarem alguns elements de reflexió sobre el conjunt de circumstàncies que es van donar aquells anys i que van fer possible aquest fet excepcional, juntament amb altres esdeveniments que es van produir sincrònicament.

Francesc Riu, que era el director de l'Escola Sant Joan Bosco de Sentmenat, una de les tres escoles que es van integrar a Blanquerna, va explicar que aquells anys es van viure uns moments clau que tenien la característica que «ni eren possibles abans, ni s'han produït després»¹. Es van prendre en poc temps unes opcions que van ser providencials per al futur: «Si la direcció de llavors hagués pres altres decisions per al futur, els resultats haurien estat, ben segur, uns altres». El futur va quedar, doncs, condicionat per les decisions d'aquells temps. Quines decisions es van prendre, i per què?

La primera decisió va ser unir tres escoles en una. Les tres escoles que es van unir eren petites i, a parer de Francesc Riu, «cadascuna per separat ho hauria tingut molt difícil». La major part d'escoles de l'Església de Catalunya van desaparèixer. Només en van sobreviure tres, i perquè van fer una cosa nova. Al conjunt de l'Estat hi havia més de cent escoles.

Un element de context important va ser la Llei d'educació del 1970, que va ser una llei avançada en els seus principis, perquè va establir la finalitat de l'educació personalitzada. S'ha de tenir en compte també que es venia d'un sistema educatiu molt precari: abans de la Llei del 1970 l'educació primària acabava als nou anys.

Les escoles normals que tenien encomanada la formació del professorat, d'altra banda, eren majoritàriament públiques. A Barcelona hi havia la del carrer de Melcior de Palau, que abans havia estat a la rambla de Catalunya. També hi havia moltes petites escoles normals de l'Església. A Catalunya hi havia escoles de l'Església a Vic (Dominiques), a Girona (Escolàpies), a Cambrils (La Salle), a Sentmenat (Salesians), a Tarragona, a Manresa, a Barcelona (la del Sagrat Cor), etc. Els alumnes d'aquestes escoles havien de fer una revàlida per obtenir el títol a l'escola normal pública. Presidia el tribunal el catedràtic de Didàctica José Fernández Huerta, i el director de la Normal, Manuel de Guzmán, també en formava part. Hi havia, doncs, una dependència acadèmica total respecte de l'escola estatal per obtenir el títol.

1 Entrevista feta al P. Francesc Riu el 3/7/2017.

A finals dels anys seixanta, es veia a venir la nova llei. La Comissió Episcopal d'Ensenyament i Catequesi de la Conferència Episcopal Espanyola va creure que s'havia de produir un canvi en les escoles normals de l'Església per adaptar-se al que es preveia que serien les exigències de la nova llei. Les escoles s'haurien de transformar en universitàries i es necessitava formació per adaptar-s'hi. Emiliano Mencía, germà de La Salle, va rebre l'encàrrec de la Conferència Episcopal i va crear un equip de treball per preparar la formació. Era el 1968. Francesc Riu, director de l'Escola Sant Joan Bosco de Sentmenat, en formava part i va ser convocat a una estada a la casa de les Teresianes del pare Poveda, a Madrid, per treballar en un mètode per formar professors i directius de les escoles. Pensaven que si venia un gran canvi s'havia de fer en equip i s'havia de formar les persones per a la nova realitat. L'estratègia providencial va ser començar la tasca de preveure la formació de persones per a quan, amb la nova llei, fos necessari tenir gent formada i equips preparats. Es tractava d'eleva el nivell acadèmic de les escoles normals de l'Església. S'ha de pensar que les escoles eren petites i que al principi els alumnes que hi accedien no necessitaven el batxillerat. Hi havia d'haver un canvi de model molt evident.

L'equip del germà Emiliano Mencía va preparar cursos d'estiu per a directors i professors de les escoles normals de l'Església. Aquests cursos es van fer en diversos emplaçaments: a Àvila (dues ocasions), Lleó (dues ocasions), Badajoz, Santander, Santiago i Barcelona. Es va creure, doncs, en la formació i es va començar a formar el professorat i els directius. En aquells cursos hi van participar professors i directius de les escoles de Catalunya: Miquel Meler (Sagrats Cor), Ramon Farrés (Cambrils), Josep Benet (Cambrils), Mariàngels Riera (Sagrats Cor) i Francesc Riu (Sentmenat), entre d'altres. Com a anècdota, el cardenal i arquebisbe de Madrid, Mons. Carlos Osoro, hi havia participat quan era director de l'Escola Normal de l'Església de Santander. Aquesta formació es va anar duent a terme i es van anar creant equips estables a les escoles. En aquelles trobades Meler, Farrés i Riu van coincidir i van anar preparant la convergència de projectes, tal com s'ha exposat. De fet, la participació de directius i professors en aquells cursos va anar continuant a mesura que Blanquerna, com a escola resultant de la unió de les tres escoles, anava sent una realitat. La formació per adaptar-se a les exigències noves va permetre treballar en equip per fer un projecte pedagògic propi.

La personalització de l'educació va ser un element important, aquells anys. La persona i el seu desenvolupament s'havien de posar al centre de l'educació, almenys això és el que preconitzava la llei. Aquell equip, que ja col·laborava en

el projecte comú de Blanquerna, es va atrevir a fer un canvi de gran abast. *Personalització* vol dir que cada persona és única i diferent, i això trenca, com diu Francesc Riu, «que s'hagi de fer el mateix per a vint-i-cinc alumnes i avaluar-los del mateix». Aquests plantejaments connectaven amb la pedagogia activa.

I posar la persona al centre de veritat vol dir desenvolupar en cadascú les seves capacitats. Es va portar a les últimes conseqüències aquest principi i van posar els coneixements, els mètodes i els espais al servei d'aquest objectiu. Per això va caldre desenvolupar el treball en grup, fer canvis a l'aula i en tot el sistema formatiu.

I posar la persona al centre de veritat vol dir desenvolupar en cadascú les seves capacitats. Es va portar a les últimes conseqüències aquest principi i van posar els coneixements, els mètodes i els espais al servei d'aquest objectiu. Per això va caldre desenvolupar treball en grup, fer canvis a l'aula i en tot el sistema formatiu. I aquest equip es va atrevir a portar els canvis a les darreres conseqüències. Van assolir una ruptura impressionant. L'equip directiu de principis dels setanta, amb Meler, Farrés, Riu i la secretària Estela Cabestany, van decidir preparar el camí cap a una escola universitària, però també van voler que fos una escola totalment transformada en la seva pedagogia. Un altre element estratègic que hi va ajudar va ser disposar de l'edifici de La Salle Josepets, que es va poder adaptar a aquesta finalitat.

La il·lusió de fer una escola universitària, de fer-ho en col·laboració entre ordes religiosos, amb un projecte comú, per a un benefici de la persona de cada alumne, obrint camins nous, formant equips de gent, va ser el que va moure aquell equip directiu. Va ser un moment clau i estratègic. Si no s'haguessin pres les decisions valentes que es van prendre, segurament no s'hauria desenvolupat el projecte. Inconscientment, i potser de forma no totalment formulada, els directius de Blanquerna, com reconeix Francesc Riu, «tenien una estratègia que consistia a preparar avui el que es necessitarà demà. Això és el que vaig aprendre aquells anys». D'altra banda, el lideratge pedagògic de Ramon Farrés, director des del 1973, ajudat per

Josep Benet, va contribuir de forma molt significativa a la concreció pedagògica del mètode. Va néixer el Mètode Blanquerna.

Quan van venir la llei i la seva aplicació, les persones estaven preparades. A més, hi havia el convenciment que calia una cosa diferent. Amb aquest senzill punt de partida i una visió compartida, el professorat va confiar en les propostes pedagògiques renovadores i es va fer pinya durant molts anys en un projecte participat i viscut. El símbol de la pinya, que vol dir treball en equip, és el que es va adoptar. «Si la pinya no s'obre els pinyons no cauen», calia col·laborar, treball, generositat, i es va fer. El resultat va ser anar molt més avançats que l'evolució dels temps.

Altres variables, com la catalanització del 1978, quan en l'època del conseller d'Ensenyament i Cultura Pere Pi Suñer, es va aprovar el decret del català a l'escola, aquest va ser un altre aspecte al qual l'Escola Blanquerna es va afegir ben aviat, aspecte que també va contribuir a posar l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB Blanquerna en la primera línia pedagògica en resposta a les necessitats de l'escola de Catalunya d'aquell moment.

L'escola cristiana

La creació del model de l'escola cristiana tal com la coneixem avui es va fer a l'Escola Universitària Blanquerna. I les coses haurien pogut ser, explica Francesc Riu, també «d'una altra manera», si no s'haguessin donat un conjunt de circumstàncies i no s'haguessin dut a terme un conjunt d'accions estratègiques.

Hi havia hagut des de Blanquerna unes primeres experiències de Formació Permanent per preparar l'aplicació de la llei del 1970. El responsable de Formació Permanent era Francesc Riu. Entorn a aquesta Formació Permanent, va néixer més tard l'Escola d'Estiu Blanquerna, que durant molts anys va ser molt rellevant.

Els anys setanta van ser uns anys políticament molt convulsos, com se sap, a Espanya, amb la fi del règim polític dictatorial i les mobilitzacions socials, polítiques, juvenils, obreres, culturals, etc., que van influir en el canvi de règim polític (la Transició) cap a la democràcia.

La situació de les escoles de l'Església començava a ser, però, delicada. Des de la perspectiva externa, Riu explica: «Amb la promoció del principi de la laïcitat, predominant en el discurs ideològic d'aquells anys, s'havia decidit anar en contra de les escoles de l'Església, que llavors es denominaven «*collegis religio-*

sos». Hi havia també les escoles parroquials o diocesanes que tenien el mateix tipus de pressió. D'altra banda, des de dins de les escoles hi començava a haver una debilitat en les pròpies congregacions religioses. La presència majoritària de personal religiós s'havia acabat. Molts ordes començaven a deixar les escoles («no és el nostre camp») i això comportava una feblesa institucional. No hi havia, com va exposar Francesc Riu, «empenya ni gosadia ni creativitat».

«Què podia fer l'Església?» Francesc Riu pensa que «hauria estat un error adoptar un estil reaccionari, defensar-se i seguir fent el que havia fet fins llavors». L'estratègia va ser una altra: a Catalunya, es va pensar que «el futur seria diferent (políticament i socioeconòmic) i que no es podia estar només a la defensiva», s'havia de crear un model propositiu i que pogués il·lusionar.

Més concretament, a Espanya hi havia un organisme, la Federació de Religiosos de Enseñanza (FERE), en què participaven els provincials de tots els ordes religiosos del país, que coordinava l'educació catòlica. El 1974 tenia delegats provincials a tot Espanya. El delegat provincial de la FERE a Barcelona era l'escolapi Josep M. Balcells, que més endavant va ser pare general de l'Escola Pia. Havia acabat el període de la seva representació i s'havia d'escollir un altre delegat. El maig del 1974 hi va haver una reunió-assemblea no formal dels provincials de Catalunya per trobar un relleu. No s'hi va oferir ningú i es va decidir fer «el que s'acostuma a fer en aquests casos, crear una comissió», com recorda Francesc Riu. Així és com es va crear una comissió de treball en la qual van participar Ignasi Salat (Jesuïtes), Francesc Riu (Salesians), Ramon Farrés (La Salle) i Mabel Burgell (Vedrunes) van buscar una congregació femenina més i s'hi va incorporar en representació de les Filles de la Caritat Cèlia Martínez. Es reunien a Blanquerna. Francesc Riu va ser escollit per anar a les reunions de la FERE, però en lloc d'escollir només un delegat van decidir que tot ho treballarien en comissió. Les altres províncies seguien tenint delegats, per exemple, el delegat de la FERE a Tarragona era el P. Crispí Funes.

Aquest equip va promoure una tasca no prevista inicialment, es va començar a pensar com podria ser el futur de les escoles de l'Església. Per pensar aquest futur es van programar unes jornades d'estudi i reflexió en el marc de la Formació Permanent Blanquerna amb el títol «L'Escola Cristiana que volem», jornades obertes a responsables de centres, però també a altres agents educatius. Hi participarien també les delegacions d'Ensenyament de les diòcesis i Blanquerna en va ser el pal de paller. Les jornades es van fer del 5 al 9 de juliol del 1976, de dos quarts de deu del matí a set del vespre, i hi van participar més de tres-centes persones. Uns quants voluntaris van recollir el treball en

un document el setembre del 1976. El document es va titular «L'escola cristiana que volem». Es tractava d'un esforç de reflexió, que pretenia donar un esbós de com volien ser les escoles d'aquí a uns anys. Ja no podien ser col·legis religiosos ni tampoc escoles catòliques (perquè recordava massa el llenguatge del nacionalcatolicisme del règim anterior), per això van denominar aquesta escola que volien ser, explica Francesc Riu, *escola cristiana*. «Tot serà diferent en el futur i, si volem ser-hi, hem de dir com volem ser-hi». Es tractava d'anar més enllà de ser col·legis de Jesuïtes, Salesians, Vedrunes, La Salle... Es va voler definir un model comú. I, d'altra banda, els contraris als col·legis religiosos no podien ser contraris al concepte de «L'escola cristiana que volem», perquè era un ideal, encara no existia i es presentava de manera positiva i col·laboradora en un marc de pluralisme i llibertat d'ensenyament, propis dels valors democràtics.

El document es va presentar als bisbes que l'havien d'aprovar. Francesc Riu, Joan Bada i Josep M. Jarque el van presentar als bisbes de la Tarraconense. Hi havia llavors els bisbes Jubany, Guix (bisbe auxiliar), Masnou (Vic), Pont i Gol (Tarragona), etc. L'inici del document exposava el pluralisme de la societat, una societat que té diferents maneres de pensar. Els bisbes ho van debatre. Sorprenia a algun bisbe la idea del pluralisme, perquè entenia que es presentava com el que havia de ser, com una cosa bona, però en el document es presentava el pluralisme com un fet. Aquest era el canvi profund que estava experimentant la societat. Al final, el document va ser aprovat pels bisbes. Tenien, doncs, a partir d'ara, una visió compartida de cap a on anar els propers anys.

Un cop aprovat el document, es va fer un notable esforç de divulgació i presentació a les escoles i els agents educatius. Es van fer seminaris a Blanquerna durant sis dimarts, el febrer i el març del 1977, de deu a dotze de la nit. Es van fer aquestes sis sessions per estudiar el procés que s'hauria de seguir. Hi van participar 325 persones de cinquanta escoles. Van convidar el Dr. Jubany a l'última sessió. Jubany va dir: «Aquest treball no pot quedar així, ha de continuar, penseu-hi». Es va creure que s'havia de crear una organització per garantir la continuïtat, es van estudiar models de França i Bèlgica d'estructures d'Església i es va crear un consell presidit per l'arquebisbe de Barcelona, i així va començar el Consell de l'Escola Cristiana, del qual el P. Francesc Riu va passar a ser secretari general. En el consell estaven representats els ordes religiosos, les escoles parroquials, els professors, les famílies, els serveis educatius, la delegació d'Ensenyament i també els centres universitaris de l'Església.

El cardenal Jubany va exposar la idea als bisbes de les altres diòcesis, però li van dir en aquell moment: «A nosaltres no ens cal». Tanmateix, es van apuntar al Consell de l'Escola Cristiana escoles i delegacions de totes les diòcesis. A la Conferència Episcopal Tarraconense, deu anys després, es va preguntar «Per què és diocesà de Barcelona, si ho és de tots?», fent un reconeixement explícit del caràcter de servei a totes les diòcesis que havia fet el Consell i el Secretariat de l'Escola Cristiana.

El Consell de l'Escola Cristiana va celebrar un primer congrés el 1979 amb el nom «Una escola per a avui i aquí». Francesc Riu exposà que «havia de venir a aquest congrés el secretari d'Educació Catòlica de Roma, Antonio M. Javierre Ortas, s'hi va negar en un primer moment, però al final va participar-hi», i va exposar que no s'hauria de dir *escola cristiana*, sinó *escola catòlica*. El model estava creat però tenia alguns problemes i no coincidia amb el model de la FERRE, no era ben entès —potser— en algunes instàncies, però a Catalunya el Consell i Secretariat de l'Escola Cristiana va fer un paper cabdal a l'hora de definir l'Escola Cristiana i la posterior adaptació de les escoles a la LODE i a la LOGSE, permetent d'aquesta manera el desplegament de la realitat de l'Escola Cristiana de Catalunya, que tant va aportar a la formació de tantes generacions de nens i nenes i de nois i noies del nostre país.

L'Escola Cristiana va néixer a Blanquerna, podem dir que n'és la filla; totes les escoles cristianes s'hi trobaven còmodes perquè, tal com diu Francesc Riu, «Blanquerna era la casa de tots».

Un fragment del *Blanquerna* de Ramon Llull per resumir l'esperit d'aquesta etapa

«Sens perseverança no pots atenyir la fi a la qual est creat.

Qui perseuera de dia e de nit, va a aço que desira.»

Ramon Llull. *Libre de mil proverbis*.

La perseverança de persones, equips i institucions, en circumstàncies no sempre fàcils, va aconseguir fer realitat la creació d'una Escola de Mestres de la Diòcesi de Barcelona, en col·laboració amb els principals ordes religiosos de Catalunya. Un centre d'educació superior amb un mètode pedagògic que li donava un perfil únic i de molta qualitat, que va dinamitzar l'Escola Cristiana de Catalunya i tenia tots els elements constitutius d'una futura universitat.

03

Aquest capítol forma part del llibre
*Blanquerna (1948-2018). Evolució del
projecte d'educació superior i aportacions
a la pedagogia universitària,*
del **Dr. Josep Gallifa.**

1978-1986.

Consolidació
de Blanquerna
com a Escola
Universitària
de Formació
del Professorat
d'EGB

Evolució universitària

El 1978 va quedar oficialment constituïda l'Escola Universitària de Formació de Professorat EGB Blanquerna, com a centre adscrit a la Universitat de Barcelona. Després d'uns anys de canvis i adaptacions, i d'haver començat a funcionar des del 1973 com a escola universitària experimental, l'escola va entrar en un període més normalitzat.

L'Agrupació Cultural Blanquerna, erigida i presidida pel cardenal Jubany i en la qual estaven representades onze congregacions religioses, exercia les funcions de titularitat amb la forma de Junta Titular. El Patronat, més reduït, nomenat per la Junta Titular i exigit pel conveni d'adscripció a la Universitat de Barcelona, tenia les competències d'aprovar el pressupost, fer les propostes de designació de professorat, modificar el reglament i prendre les decisions que excedissin l'àmbit ordinari.

El director, un catedràtic d'universitat, era designat pel Ministeri d'Educació i Ciència a proposta de la Junta Titular i era l'enllaç amb la universitat. El cap d'estudis, nomenat per la Junta Titular entre el professorat, assumia com a primer responsable la direcció del funcionament ordinari de l'escola.

A la consolidació institucional s'hi afegia la consolidació dels plans d'estudis, que ja havien estat els propis d'una escola universitària des del 1973, moment a partir del qual els estudiants obtenien el títol de la Universitat de Barcelona amb el nom de Blanquerna. També la consolidació del claustre de professorat i del nombre d'estudiants matriculats, que progressivament ompliren totes les places. A les tres especialitats que es cursaven al matí, Ciències, Filologia i Ciències Humanes, s'hi va afegir l'especialitat de Preescolar a la tarda.

D'altra banda, la Formació Permanent, com es deia llavors, va tenir també una consolidació i un desenvolupament molt importants, després que es creés el Consell de l'Escola Cristiana, amb el qual hi va haver molts anys de col·laboració en Formació Permanent i en l'Escola d'Estiu, que aquells anys va començar a tenir molt de prestigi.

El moment històric: un temps d'illusió

Donar compte d'un període demana prendre en consideració les circumstàncies socials, polítiques, eclesiàstiques i educatives del moment que es va viure.

Després d'uns anys convulsos, la societat començava a entrar en una etapa il·lusionada de més estabilitat. El 1977, a Catalunya s'havia restablert la Generalitat provisional amb el retorn del president Tarradellas i el govern d'unitat que va formar. El 1979, es va aprovar l'Estatut d'Autonomia. I a les eleccions del 1980 va formar govern per primera vegada Jordi Pujol. La recuperació de l'autogovern va comportar la il·lusió de poder canviar i fer les coses de forma més moderna i democràtica. En educació es va consolidar l'administració catalana, i amb ella el model d'escola de Catalunya i la catalanització de l'ensenyament.

A l'Estat es va aprovar la Constitució del 1978, i malgrat el cop d'estat del 1981, es va consolidar la democràcia amb un període posterior també il·lusionant i de canvi, amb el govern de Felipe González del 1982. Va començar a haver-hi el desplegament legislatiu democràtic, com, per exemple, la Llei de reforma universitària del 1983, que, entre altres reformes, preveia la possibilitat que es creessin universitats privades.

En educació, la Llei orgànica 8/1985, reguladora del dret a l'educació (LODE), va substituir la llei per la qual es regula l'estatut dels centres escolars (1980), que no havia entrat en vigor. La LODE, l'única llei educativa que ha estat vigent des que es va promulgar, va establir les condicions dels concerts econòmics per als centres privats. Es va començar a preparar també la reforma de l'ensenyament que va cristallitzar anys més tard en la LOGSE.

En l'àmbit eclesiàstic, el cardenal Jubany, que havia tingut un paper important en la transició, donava estabilitat i aixopluc a una Església catalana que s'obria camí, amb la col·laboració eclesial fruit del clima generat arran del Concili Vaticà II. Es vivia també, doncs, un ambient de col·laboració i il·lusió.

Les generacions que arribaven a la universitat eren molt menys ideològiques i polititzades que les dels anys anteriors, després de l'idealisme i l'estil contracultural de finals dels seixanta i la primera meitat dels setanta. Aquestes generacions, menys revolucionàries i més pragmàtiques, esperaven i demanaven una preparació de qualitat i volien normalitat acadèmica i, al final, un títol universitari que acredités la seva formació.

L'Escola de Mestres Blanquerna

A més del seu estil i mètode, l'Escola de Mestres havia consolidat el seu funcionament institucional, cosa que li donava estabilitat. El representant habitual

del Dr. Jubany a la Junta Titular i al Patronat era al principi d'aquest període Mn. Joan Bada, delegat d'Ensenyament del bisbat, substituït l'1 de setembre del 1981 per un nou delegat d'Ensenyament, el Dr. Salvador Pié. El director des del 1978 va ser el Dr. Joaquim M. Aragó SJ, com s'ha esmentat anteriorment.

El rector de la UB va nomenar com a delegat de la Universitat el catedràtic de Pedagogia Alexandre Sanvisens (14/2/1979). De conformitat amb el que demanava l'adscripció a la Universitat, la Junta Titular va crear el Patronat, que es va constituir el 6 de març del 1979 i estava format en aquell moment per:

- Cinc membres de la Junta Titular: Joan Bada (arquebisbat de Barcelona), Jaume Pujol (Germans de la Doctrina Cristiana), Ignasi Salat (Companyia de Jesús), Carles Zamora (Salesians) i Adoració Pujades (Carmelites de la Caritat).
- Dos representants de la Universitat: Miquel Siguan i Josep Vaquer.
- El director: Joaquim M. Aragó.
- El cap d'Estudis: Josep Benet.
- El representant del professorat: Jacint Matas.

Salvador Pié va substituir Joan Bada el 1981, com s'ha exposat.

La direcció del dia a dia de l'escola l'exercia el cap d'Estudis. El curs 1977-1978 va ser escollit cap d'Estudis, amb el procediment habitual d'una terna votada entre el professorat i designat un dels tres noms per la Junta Titular, el prof. Josep Benet, que ho va ser fins al curs 1979-1980, quan va ser substituït, el curs 1980-1981, pel P. Jaume Bayó, escolapi, que entrava aquell any com a professor de matemàtiques i va ser també escollit pel professorat i pel mateix procediment de la terna. El curs 1985-1986 va ser escollida cap d'Estudis de la franja dels matins la prof. Mercè Pañellas, que des del 1984-1985 era coordinadora acadèmica. També el 1986, es va nomenar cap d'Estudis de la franja de tarda el germà Ramon Farrés, que havia iniciat la coordinació de preescolar. Amb dos caps d'Estudis (matí i tarda), el P. Bayó va passar a ser director adjunt, malgrat que no era una denominació que sortís a les normes de règim intern, que recollien amb gran detall el funcionament de l'escola i es van publicar el 1985.

El P. Francesc Riu va ser administrador i també responsable de Formació Permanent, mentre compaginava les tasques a l'escola amb la funció de secretari general del Consell de l'Escola Cristiana de Catalunya, des de la seva creació, el 1977. Quan ja es va dedicar plenament al secretariat i va deixar les tasques de l'escola, Josep Vidal el va substituir com a administrador (el 16/2/1984) i Pilar Ferreiros, de la Institució Teresiana del P. Poveda, a Formació Permanent.

Les normes de règim intern regulaven d'una manera precisa una organització complexa i molt participativa. Als òrgans descrits (Junta Titular, Patronat i càrrecs unipersonals de director i cap d'Estudis) s'hi afegien altres òrgans i càrrecs:

La Junta de Govern estava constituïda pel director, el cap d'Estudis, la secretària, l'administrador, el coordinador acadèmic, el coordinador d'orientació, el coordinador de Formació Permanent, quatre professors escollits pel ple de professors i tres representants de l'alumnat escollits pel Consell de Delegats. La Permanent de la Junta de Govern es denominava també Equip Directiu i estava format per: cap d'estudis, coordinador acadèmic i coordinador d'orientació.

A més d'aquests òrgans i càrrecs, hi havia comissions d'estudis, àrees departamentals, equips docents, Comissió d'Orientació, Comissió de Pastoral, Consell de Delegats, ple de professors, claustre i Comissió de Formació Permanent. Eren càrrecs unipersonals que exercien professors: coordinador acadèmic, coordinador d'orientació, coordinador de Formació Permanent, cap d'àrea departamental, tutor, bibliotecari, secretari i administrador. També hi havia el delegat de l'alumnat de l'escola. Era, doncs, una organització complexa, participativa i democràtica, molt ben regulada, que requeria moltes reunions de coordinació.

S'havia estructurat una escola amb un clima de molta participació i amb un estil i un mètode molt definits. El símbol que acompanyava els documents, les carpetes, la guia de l'estudiant i la imatge corporativa d'aquells anys era, com hem dit anteriorment, una pinya, que simbolitzava el compromís i el treball conjunt.

S'havia estructurat una escola amb un clima de molta participació i amb un estil i un mètode molt definits. El símbol que acompanyava els documents, la carpeta, la guia de l'estudiant i la imatge corporativa d'aquells anys era, com hem dit anteriorment, una pinya, que simbolitzava el compromís i el treball conjunt. El curs començava, a partir de principis dels vuitanta, amb unes jornades que es van fer en diferents emplaçaments, com Sant Cugat i Poblet, amb la parti-

cipació de tot el professorat per preparar el curs. Hi havia formació per introduir els nous professors en la metodologia. Hi havia, doncs, molt de compromís.

Pel que fa als plans d'estudi, s'impartien les tres especialitats (Ciències, Filologia i Ciències Humanes) al matí i Preescolar, implantada el curs 1980-1981, que va passar a tenir dues línies el curs 1981-1982, a la tarda. Una línia era Preescolar, Orientació Bressol Preescolar i l'altra, Preescolar, Orientació Cicle Inicial i Mitjà. El coordinador, i després cap d'Estudis de tarda (1986), va passar a ser, com esmentàvem, Ramon Farrés, substituït alguns cursos com a coordinadora per la professora Elisabet Alomar. Farrés va anar introduint el nou professorat que s'incorporava en el Mètode Blanquerna.

També s'oferien postgraus, alguns en conveni amb el Departament d'Ensenyament, com és el cas de Pedagogia Terapèutica, a partir del curs 1981-1982 per formar especialistes. El Departament d'Ensenyament definia les places de cada universitat. També es va impartir un Pla Especial de Magisteri per a les Escoles Bressol. Amb aquest pla, les mestres que havien exercit durant més de cinc anys sense tenir el títol podien obtenir-lo per aquesta via.

El currículum de la diplomatura de professorat d'EGB constava de set o vuit assignatures anuals, la major part de quatre hores a la setmana, amb una combinació curricular regulada pel Ministeri, entre continguts disciplinaris i coneixements de pedagogia i didàctica. A Blanquerna hi havia, a més, assignatures pròpies, com les de l'àrea de Religió, i pràctiques a cada curs des de primer, tot i que aquestes darreres constaven al pla d'estudis com a pràctiques d'ensenyament a partir de segon curs. A tercer hi havia dues o tres assignatures optatives. Hi havia una flexibilitat horària pel treball de grups a partir de guies de treball. Els professors tenien hores complementàries per atendre alumnes en el seu treball individual o de grup més enllà de les hores de classe. S'havien de reservar espais flexibles per fer trobades amb grups i posades en comú.

Així, doncs el professorat tenia una tasca de programació i d'elaboració de guies de treball, així com d'orientació i seguiment del procés d'aprenentatge. Tant l'estructura organitzativa com el mètode requerien molta dedicació del professorat. La característica de la incorporació dels ordes religiosos a la Junta Titular va fer que molts oferissin col·laboració destinant-hi professors que es van incorporar al claustre. A la presència de professors de La Salle i dels Salesians, juntament amb el professorat de l'Escola Sagrat Cor, que estigueren en la fusió inicial, s'hi afegiren professors dels altres ordes religiosos. Així, a l'escola hi havia una presència important de professorat religions, amb formació pedagògica o de continguts disciplinaris, amb experiència educativa en col·legis i, en

molts casos, amb formació teològica, al costat d'una part del professorat laic, molt identificat també amb l'ideari de l'escola. La proporció podia ser al matí de quasi la meitat de professorat religiós, aproximadament, però amb el transcurs dels anys, i amb el professorat que es va necessitar per desplegar preescolar a la tarda, el claustre va anar esdevenint majoritàriament laic.

El curs 1980-1981, l'escola tenia 738 alumnes, tot un salt respecte als 578 del curs anterior i, al cap d'uns anys, es va arribar a uns nombres entorn del miler (Riera, M.A., 1998).

El creixement d'aquells anys va obligar a fer obres d'adequació a l'edifici, que va abordar l'administrador Francesc Riu. Les obres les havia de pagar totalment l'Escola Blanquerna. A les zones inicials de planta baixa i primer pis, s'hi van afegir aviat les àrees de dalt, així com altells que aprofitaven l'espai. Es va canviar de lloc l'escala. Francesc Riu va contribuir a elaborar els plànols i va ajudar a definir l'espai en funció de la pedagogia. Aquesta adaptació arquitectònica de l'edifici a les necessitats del mètode va ser singular. Els estudiants, quan entraven, anaven a buscar llibres a la biblioteca a la planta baixa, anaven a reunions amb professors en sales especials o a treballar en equip en espais especialment habilitats, anaven després a algunes classes, i al darrer pis hi havia sales polivalents.

Una menció especial mereix la Formació Permanent, perquè en aquest període de col·laboració amb el Secretariat de l'Escola Cristiana, tant mentre Francesc Riu era administrador, professor i responsable de Formació Permanent, com quan la responsable en va ser Pilar Ferreiros, hi va haver una molt bona col·laboració des de la seva fundació, el 1977.

L'Escola d'Estiu agafà més i més prestigi i es va afegir a la tradició pedagògica històrica d'escoles d'estiu de Catalunya.

La de Blanquerna i la de Rosa Sensat van ser les més rellevants aquells anys, tant pel nombre de participants com per l'impacte que van tenir.

L'Escola d'Estiu agafà més i més prestigi i es va afegir a la tradició pedagògica històrica d'escoles d'estiu de Catalunya. La de Blanquerna i la de Rosa Sensat van ser les més rellevants aquells anys, tant pel nombre de participants com per

l'impacte, primer promovent l'educació personalitzada i la renovació pedagògica i més tard amb la preparació pels nous currículums de la LOGSE. La de Blanquerna tenia el suport del Secretariat. I el Secretariat tenia al seu Consell un representant dels centres universitaris de l'Església, que en aquest cas era de Blanquerna.

El Mètode Blanquerna

Blanquerna havia creat, doncs, una pedagogia universitària, una manera concreta de fer, organitzada i planificada, un mètode. El Mètode Blanquerna.

Aquells anys, Blanquerna en el panorama espanyol i català era una escola universitària única. Era, per posar alguns adjectius: innovadora, trencadora, capdavantera, com la descriuen alguns dels exalumnes. Quan hi arribaven, els alumnes tenien un xoc. Es trobaven amb grups de treball, guies de treball, llibres de la biblioteca, flexibilitat horària per al treball en grup, posades en comú, molt pocs exàmens, al principi nul·les classes magistrals, etc. Hi havia flexibilitat horària per fer els treballs en grup. Els professors tenien per a cada assignatura habitualment entre tres i quatre hores de classe (que s'utilitzaven flexiblement) i dues hores complementàries per atendre alumnes en el treball individual o de grup. S'havien de reservar els espais flexibles per fer trobades amb grups i posades en comú. Resumim el que hem descrit anteriorment: el currículum de la diplomatura de professorat d'EGB constava de set a vuit assignatures anuals, la major part de quatre hores a la setmana, amb una combinació curricular regulada pel Ministeri, entre continguts disciplinaris i coneixements de pedagogia i didàctica. A Blanquerna hi havia, a més, assignatures pròpies, com les de l'àrea de religió, i pràctiques a cada curs, tot i que constaven al pla d'estudis com a pràctiques d'ensenyament a partir de segon curs. A tercer hi havia dues o tres assignatures optatives.

A partir del 1978, tanmateix, hi hagué una evolució del mètode i no tanta fidelitat al treball absolut en grup (al principi es feia tot en grup, fins i tot les assignatures de Llengua i Matemàtiques). També es va fer una seqüenciació de continguts.

El primer any se subratllava la individualització a partir del coneixement de cada alumne, es desenvolupava la seva singularitat i autonomia, així com la integració a l'escola. Hi havia treball entorn de tècniques d'estudi i es feien els primers treballs en grup. Es volia desvetllar l'esperit crític i el rigor, així com iniciar la participació activa a la vida de l'escola.

El segon any es valorava sobretot el treball en grup. Els professors oferien tècniques i mitjans per al treball en grup eficaç i creatiu. Hi havia per part del

professorat una tasca important de planificació i orientació. Es fomentaven les actituds de col·laboració.

A tercer es posava l'èmfasi en la capacitat de fer la síntesi personal referent a la idea d'Educació. Es buscava una maduració i responsabilitat professional, així com compromís davant dels infants i la societat. La forma de treball era flexible i oberta. S'estimulava la participació en la gestió de l'escola i s'ajudava l'alumne a integrar-se en el camp professional. Tenien molta importància en tots els cursos les pràctiques.

S'havia concretat i estructurat encara més el mètode Blanquerna, que els primers anys s'aplicava uniformement en totes les matèries i cursos com un mètode de treball autònom de grup amb guies de treball. Se seguia la pedagogia de Pierre Faure. En altres escoles de l'Estat hi havia un moviment semblant, però no va tenir tanta rellevància. El germà de La Salle H. Emiliano Mencía, que va impulsar l'Escola de La Salle a Aravaca, on també s'aplicava aquesta metodologia, va contribuir a crear una col·laboració en xarxa d'escoles, com s'ha exposat. Es trobaven freqüentment i intercanviaven entorn de la metodologia de les escoles de l'Estat: Escuni, Edetània, Aravaca, etc. Entre elles, però, la referència pedagògica més important va acabar sent Blanquerna.

Tanmateix, a les escoles, l'educació personalitzada preconitzada a la Llei Villar Palasí no era la realitat; a l'EGB, la personalització es va traduir en les conegudes *fitxes*. Els estudiants de Blanquerna, en acabar, també tenien dificultats i un xoc, perquè no podien aplicar a les escoles tot el que havien après. Tanmateix, els estudiants de Blanquerna van apostar per la pedagogia activa, amb què van fer una contribució molt rellevant a la renovació pedagògica de Catalunya.

Les pràctiques des de primer curs i el seu seguiment sistemàtic van ser un tret distintiu molt important, també. En tenir menys alumnes que altres escoles de formació del professorat, va ser possible fer un seguiment personalitzat de les pràctiques en el si del mètode, fet que va marcar també una diferència qualitativa.

Les pràctiques des de primer curs i el seu seguiment sistemàtic van ser un tret distintiu molt important, també. En tenir menys alumnes que altres escoles de formació del professorat, va ser possible fer un seguiment personalitzat de les pràctiques, en el si del mètode, fet que va marcar també una diferència qualitativa.

Un fragment del *Blanquerna* de Ramon Llull per resumir l'esperit d'aquesta etapa

«—Senyor, de quin sermó se'n deriva major fruit, del sermó de paraules o del sermó de bones obres i exemple?

El frare respongué:

—Atès que fer bones obres és una virtut més gran i es passen més afanys per fer-ne que per predicar que es faci el bé, és més gran el fruit que es deriva del bon exemple que de parlar. Encara no fa gaire temps, Evast e Aloma, per bon exemple, han convertit una dona¹, la qual jo no vaig poder convertir ni mitjançant la predicació ni mitjançant les paraules.

I per virtut de Déu i pel bon exemple d'Evast e Aloma, el frare es proposà en el seu coratge que les seves obres fossin semblants a les bones paraules que deia als seus sermons.»

Ramon Llull. *Llibre d'Evast e d'Aloma e de Blaquerna son fill*².

S'ha escollit aquest text perquè, tal com Ramon Llull explica en el llibre primer del *Llibre d'Evast e d'Aloma e de Blaquerna son fill*, Evast i Aloma —pare i mare de Blanquerna, respectivament— van donar tots els seus béns per construir un hospital per atendre els pobres i desemparats i van dedicar la vida a atendre'l. Aquest exemple de dedicar la vida a un projecte per servir Déu era el bon exemple, explica Llull, que veia la gent en ells. La Blanquerna institució és un projecte al qual moltes persones també van dedicar la seva vida. Com Evast i Aloma, les bones obres d'aquell professorat, directius i membres del PAS d'aquells primers anys d'escola universitària van ser un bon exemple de vida i de professió per a molts mestres.

1 En aquesta frase la conversió de la dona es refereix a la seva castedat, però en el capítol s'explica la conversió de diverses persones respecte dels diferents vicis: vanaglòria (el cas del frare), accídia i la resta de pecats capitals i la seva conversió en virtuts.

2 Ramon Llull (2016) *Blanquerna. Antologia del Llibre d'Evast i Blanquerna*. Barcelona: Fundació Blanquerna.

04

Germana Maria Àngels Cabré Piera,
membre de la Congregació del Sagrat Cor.

Història
i esperit
d'una
escola de
magisteri

Història i esperit d'una escola de magisteri

L'any 1912, el bisbe de Barcelona, Don José Laguarda, va demanar a les religioses del Sagrat Cor de Sarrià si podien allotjar al seu internat les normalistes (estudiants de magisteri) que venien dels pobles de Catalunya a estudiar a Barcelona. La superiora de llavors, Manuela Vicente, després de reflexionar-hi, ho va consultar amb la superiora general, Janette E. Stuart, gran promotora de les escoles de magisteri a la Congregació, com a formació de mestres a totes les nacions on s'haguessin establert. Així que va acceptar la proposta i es va crear la nova obra al Col·legi de Sarrià. Aquesta seria la llavor del que després seria el Col·legi de les Normalistes i, anys més tard, el Col·legi Major Universitari.

L'objectiu era formar mestres en coneixements i, sobretot, en una dedicació i servei a l'educació. Van tenir un gran interès que les persones que estiguessin a les escoles nacionals dels nostres pobles formessin les nenes i joves compromeses socialment i cristianament amb el seu món i la seva època.

Hi va haver un moment en què el nombre d'estudiants de magisteri va créixer tant que no cabien al col·legi de Sarrià. Aleshores es va pensar a tenir un centre per a les estudiants de magisteri i, després de diverses gestions, el 7 d'agost del 1925, el que va començar al col·legi de Sarrià va tenir vida pròpia en un nou local. L'antiga finca, propietat de Ramón Albó, a Sarrià també, al costat dels Ferrocarrils Catalans, va ser adquirida per les Religioses del Sagrat Cor, per ser seu del Col·legi de les Normalistes.

Aquells anys hi vivien i anaven a classe a l'Escola Normal. Els dos primers anys només es van poder tenir trenta normalistes, però després de la nova construcció, es va augmentar el nombre fins a cent. El 1936, les religioses van haver d'abandonar la casa. El 1939, es va reprendre la vida i l'obra allà.

La diòcesi de Barcelona i el canonge mossèn Lluís Urpí Carbonell, a qui unia una relació d'amistat amb les Religioses del Sagrat Cor, tenien un projecte per crear una Escola de Magisteri de l'Església a Barcelona.

El 1948, després de diversos sondejos i intents amb altres congregacions religioses, les Religioses del Sagrat Cor van cedir una part de l'edifici del col·legi del carrer de l'Hort de la Vila, perquè s'hi instal·lés l'Escola de Magisteri de l'Església, que anys més tard es va dir Blanquerna. La mare Montserrat de Sicart n'era la superiora i el va cedir sense costos, amb la gran il·lusió que s'hi formessin joves mestres. La crida a ser educadores és el carisma que Magdalena Sofia va voler per a la congregació. I als diferents plans d'estudi i formació d'aquesta congregació es demanava que les escoles normals de la Congregació tinguessin com a finalitat la formació de mestres animades d'un ideal pedagògic clar i disposades a assumir les responsabilitats de la feina a les escoles primàries i secundàries.

Per això calia tenir en compte:

- 1) La formació ètica i de valors cristians, sent conscients del valor formatiu de l'educació i de la grandesa de la seva missió a prop dels infants i els joves.
- 2) La cultura personal, la instrucció en les diverses matèries i en la filosofia estaran a la base de la formació, per tal d'assegurar la possessió lúcida dels grans valors que han de fonamentar la vida.
- 3) L'assoliment de competència en la formació i els estudis i en la formació pedagògica.

L'orientació cap a la tasca educativa ha d'estar sempre present en la seva formació religiosa, filosòfica i social, així com en l'estudi de cada disciplina. Una tasca primordial es donarà a l'estudi de la psicologia del nen i del jove, la història de l'educació i la metodologia de les diferents matèries.

La nostra crida a ser educadores és en el carisma de Magdalena Sofia. Per això avui, igual que ahir, al llarg del nostre món la tasca educadora no es tanca a institucions pròpies només. Estem obertes, on sigui que estiguem i col·laborem com a educadores, a aportar una visió crítica del món i a servir la joventut ajudant-la a créixer com a persones.

Blanquerna ha estat i és una realitat plena d'esperança i futur. Blanquerna és avui, dins de la Universitat Ramon Llull, la «saviesa d'educar amb l'eix d'una educació integral i integradora que té en compte el desenvolupament ple de la persona i la perspectiva de l'humanisme cristià».

I aquella llavor que va ser la incipient Escola Normal de l'Església avui és un arbre gran, carregat de fruits i al servei de la joventut.

Blanquerna ha estat i és una realitat plena d'esperança i futur. Blanquerna és avui, dins de la Universitat Ramon Llull, la «saviesa d'educar amb l'eix d'una educació integral i integradora que tingui en compte el desenvolupament ple de la persona i la perspectiva de l'humanisme cristià».

No podíem, com a educadores, deixar d'interessar-nos en una cosa tan multiplicadora com una escola de magisteri.

Gràcies pels setanta-cinc anys!

Felicitats i benedicció per al present i per al futur!

05

P. Francesc Riu i Rovira de Villar,

SDB membre del Patronat
de la Fundació Blanquerna.

Carta oberta als amics i amigues
que vulgueu conèixer l'origen i els primers
serveis de l'**Escola Blanquerna**.

Per què i com nasqué l'Escola Universitària
Blanquerna a la dècada dels setanta?

En aquella època, alguns encara no
ocupàveu un lloc en aquell mapa. Jo, sí.

Quan i com
va néixer
l'Escola
Blanquerna,
i per què ara
en recordem
els primers
fruits

Benvolguts amics i amigues de l'Escola Blanquerna,
Molt amablement, alguns de vosaltres m'heu fet preguntes sobre coses que la nostra amiga Mariàngels Riera ja havia explicat en un llibre publicat l'any 1998, *Les arrels de Blanquerna*. És un llibre molt ben escrit, ben documentat i polit, amb una mà de detalls i precisions que comportaren moltes hores de feina i amb 171 notes! Moltes gràcies, Mariàngels!

Iniciaré aquesta carta oberta fixant la mirada en el context que donà lloc al naixement d'una planta que té un nom molt agradable: Escola Blanquerna. D'alguns detalls d'aquesta planta potser no n'heu sentit parlar mai. Per exemple, segur que ja no recordeu que, un cop nascuda, de seguida va fruitar! Per això, procuraré respondre tres qüestions: primera, quan i com va néixer l'Escola Blanquerna?; segona, quina qualitat especial la distingia?; i, tercera, quin sabor tenien els seus primers fruits?

Per respondre aquestes qüestions, em caldrà fer memòria d'unes circumstàncies prou curioses que provocaren unes decisions que donaren lloc a conseqüències no previstes. Haurem de recórrer a la història.

Dic això perquè, un cop nascuda i desperta, la planta Escola Blanquerna manté un esperit creatiu que no s'ha adormit mai. Mai? Potser també convindrà parlar-ne.

Som-hi, doncs.

1. La Llei de 17 de juliol del 1945 sobre educació primària i les escoles de magisteri de l'Església

Dècada dels seixanta

Inicio aquesta carta amb preocupació, i us prego comprensió si observeu que no sé explicar prou correctament el que voleu saber sobre unes qüestions que són força complexes. Avui no ens és gens fàcil imaginar com eren i què feien les escoles del nostre país a la segona part del segle XX; i tampoc no és fàcil recordar els motius que justificaren que el Ministeri d'Educació Nacional decidís renovar tot el sistema educatiu. Em limitaré a situar les bases del que succeí a la dècada dels setanta. Però primer recordaré què eren les Escoles de Magisteri de l'Església a la dècada dels seixanta.

La Llei sobre l'educació primària del 1945 establí que tots els nens i nenes havien de rebre l'educació primària dels sis als dotze anys. Amb aquesta finalitat, existien les «escoles públiques nacionals, organitzades i sostingudes per l'Estat, i regides per mestres que pertanyien a l'escalafó del Ministeri d'Educació Nacional» (art. 24).

A part d'aquestes escoles públiques, també existien les escoles de l'Església, organitzades, sostingudes i regides per les diòcesis o altres institucions aprovades canònicament (art. 25). Això era així perquè, aleshores, a l'Església se li reconeixia el dret a crear escoles primàries i unes escoles de magisteri que tenien la facultat d'expedir els títols respectius en la forma que la mateixa llei determinava (cf. art. 3).

Aquest marc de llibertat afavorí que algunes diòcesis, i també algunes congregacions religioses, fundessin les anomenades *escoles de magisteri de l'Església*, en les quals formaven uns mestres que podien revalidar el títol mitjançant una revàlida feta a les escoles normals de l'Estat. És a dir, aquests mestres podien esdevenir mestres estatals i exercir com a tals a les escoles públiques nacionals (cf. art. 24).

Aquesta situació afavorí que, l'any 1948, la diòcesi de Barcelona inaugurés l'Escola de Magisteri Sagrat Cor, gràcies als afanys del Dr. Lluís Urpí i Carbonell.

Segons la informació recollida per Mariàngels Riera en el llibre citat, a més de l'Escola Sagrat Cor, a Catalunya, diverses institucions eclesials canònicament aprovades havien creat almenys onze escoles de magisteri de l'Església des de l'any 1948 fins al 1968. Fem-ne memòria: a Girona, l'Escola Sant Narcís i l'Escola San Joan Bosco; a Lleida, l'Escola Verge de l'Acadèmia; a Vic, l'Escola

Balmes; a Tarragona, l'Escola Beata Joaquina de Vedruna i l'Escola Pare Enric d'Ossó; a Manresa, l'Escola Nostra Senyora de Valldaura; a Vic, una escola dependent del seminari; a Valls, l'Escola Sant Antoni Maria Claret; i, a Cambrils, l'Escola Sant Joan Baptista, dels Germans de La Salle.

En general, les Escoles de Magisteri de l'Església eren escoles més aviat petites, és a dir, d'estar per casa. En efecte, sovint la seva finalitat era, simplement, formar els mestres que les institucions fundadores mateixes necessitaven.

2. La Llei General d'Educació del 1970 i una reacció agosarada i constructiva d'una Església creativa

A Espanya, a la segona meitat del segle XX l'evolució de la societat i les necessitats educatives de les noves generacions de ciutadans justificaren que el Ministeri d'Educació Nacional preparés una reforma educativa que va tenir una gran envergadura.

El sistema educatiu heretat del passat ja no responia a les noves necessitats de la població. La introducció de la Llei 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa és prou explícita: «El sistema educatiu nacional assumeix actualment tasques i responsabilitats d'una magnitud sense precedents. Ara cal que aquest sistema proporcioni oportunitats educatives a la totalitat de la població per tal de donar plena efectivitat al dret de tota persona humana a l'educació; i també cal que atengui la preparació especialitzada de moltíssimes persones i la gran diversitat de professionals que la societat moderna requereix. D'altra banda, la conservació i l'enriquiment de la cultura nacional, el progrés científic i tècnic, la necessària capacitació de les persones per afrontar amb eficàcia les noves situacions provocades pel ritme accelerat del món contemporani, i també la urgència de contribuir a la construcció d'una societat més justa, constitueixen algunes de les àrdues exigències a les quals tan sols l'educació podrà donar una resposta eficaç».

La implantació d'aquesta reforma educativa va allargar l'escolarització obligatòria fins als catorze anys. Per tant, l'educació primària la va substituir una educació general bàsica que constava de dues etapes: la primera, per als infants de sis a deu anys, amb uns ensenyaments de caràcter globalitzat; i la segona etapa, per als infants d'onze a catorze anys, amb ensenyaments diversificats per àrees de coneixement i amb activitats d'orientació que facilitaven als alumnes les ulteriors opcions d'estudi i de treball (cf. art. 15).

En la pràctica, la Llei del 1970 requeria una nova estructura de tot el sistema educatiu, i això comportaria canvis molt profunds. Recordem-ho:

— Les escoles de preescolar i les escoles d'educació primària s'haurien de transformar en centres de preescolar i centres d'educació general bàsica (EGB). Per tant, els nous centres haurien de ser molt més espaiosos i disposar de molts més recursos.

— Els nous professors haurien de tenir el títol de diplomats universitaris.

— Les escoles de magisteri de l'Església s'haurien de transformar en escoles universitàries; per tant, haurien de ser objecte d'una transformació total.

— Les noves escoles universitàries estarien vinculades a una universitat, i els seus professors haurien de tenir la titulació acadèmica pròpia dels centres universitaris. Els directors de les escoles universitàries serien professors d'universitat.

No ens enganyem. A Espanya, qualsevol persona que es moguéssim còmodament en el món de l'educació i de les escoles, i que tinguéssim coneixement de la situació en què aleshores es trobaven les escoles de magisteri de l'Església, de seguida arribaria a una conclusió: si la reforma educativa dissenyada a la Llei del 1970 ha d'esdevenir una realitat, moltes escoles de magisteri de l'Església ja poden plegar veles.

Anys 1967-1969

Abans de fixar l'atenció en la dècada dels setanta, convé recordar una decisió que, a parer meu, fou transcendental. La Comissió Episcopal d'Ensenyament de la Conferència Episcopal Espanyola reaccionà amb molta lucidesa davant la urgència de preparar les escoles de magisteri de l'Església per sortir al pas dels reptes que la futura Llei de la Reforma Educativa comportaria. En concret, aquesta Comissió Episcopal havia fitxat una persona que reunia les qualitats necessàries: era un gran professional, agosarat i creatiu, i coneixia a fons les escoles de magisteri de l'Església. Era un germà de La Salle, Emiliano Mencía de la Fuente. La Comissió Episcopal li havia confiat la responsabilitat d'impulsar la renovació de totes les escoles de magisteri de l'Església per tal que fossin capaces d'afrontar els reptes inherents a la futura reforma educativa.

Aleshores s'esqueia que un servidor tenia el càrrec de director de l'Escola de Magisteri Sant Joan Bosco, de la Congregació Salesiana; i, com tots els directors de les escoles de magisteri de l'Església, vaig ser invitat a participar en unes jornades de formació que es farien a Àvila. Amb aquesta finalitat, el germà Mencía constituí i formà un equip que l'ajudés a programar, organitzar i dur a terme

unes jornades de formació que tindrien lloc en diverses ciutats d'Espanya, per tal de facilitar que els directors de totes les escoles de magisteri de l'Església poguessin participar-hi.

Jo vaig ser invitat a formar part d'aquell equip; per tant, vaig tenir l'oportunitat de tractar amb molts directors d'escoles de magisteri de l'Església. Així vaig poder conèixer i apreciar el prevere Miquel Meler i Muntané, director de l'Escola de Magisteri Sagrat Cor, de Barcelona; i també el germà de La Salle Ramon Farrés i Vilaró, director de l'Escola de Magisteri Sant Joan Baptista, de Cambrils. Dues persones entranyables.

Perdoneu-me una anècdota molt personal, que acredita el caràcter d'aquestes jornades de formació. L'any 2014 vaig tenir l'oportunitat de participar en una trobada de professors de religió organitzada per la Delegació d'Ensenyament de l'arxidiòcesi de Madrid. Aquella trobada va ser un dels primers actes que el nou arquebisbe, Mons. Carlos Osoro Sierra, va tenir l'oportunitat de presidir. Doncs bé, un cop acabada la meua intervenció, el senyor arquebisbe s'apropà a saludar-me i, amb molta satisfacció, va explicar-me que ja em coneixia, perquè ell havia participat en la jornada de formació de les escoles de magisteri de l'Església celebrada l'any 1973 a Santander. Aleshores ell era el director de l'escola de magisteri de la seva diòcesi.

Anys 1970-1972

Aprovada la Llei de la Reforma Educativa, Miquel Meler, Ramon Farrés i un servidor reprenguérem les converses. El treball que havíem fet en aquelles jornades de formació dels directors de les escoles de magisteri de l'Església ens havia fet adonar que la creació d'una escola universitària del professorat d'educació general bàsica no seria una feina de pa sucat amb oli. Seríem capaços de crear-ne una?

La primera conclusió de les nostres converses va ser determinant: només la unió de les nostres tres escoles de magisteri faria possible el miracle que tots tres desitjàvem: crear una Escola Universitària de Formació del Professorat, però de caràcter diocesà i oberta a tothom.

La primera conclusió de les nostres converses va ser determinant: només la unió de les nostres tres escoles de magisteri faria possible el miracle que tots tres desitjàvem: crear una Escola Universitària de Formació del Professorat, però de caràcter diocesà i oberta a tothom. És a dir, havíem de ser realistes i no somiar truites: ens calia convertir les nostres tres capelletes en una única església que tingués un futur garantit i a la qual poguessin acudir molts joves interessats a cursar la nova carrera de magisteri. Fetes les consultes oportunes, Mn. Joan Bada i Elías, delegat diocesà d'Ensenyament, s'hi va avenir. I no vam trigar gens a tenir el suport explícit de l'arquebisbe de Barcelona, el cardenal Narcís Jubany i Arnau.

Anys 1973-1978

No havíem perdut el temps. L'Escola de Magisteri de l'Església Sagrat Cor ja havia estat traslladada a l'edifici que els Germans de La Salle havien posat a disposició de la diòcesi al carrer del Marquès de Santa Anna. Allà podria gaudir dels recursos humans i materials que l'Escola de Magisteri Sant Joan Baptista i l'Escola de Magisteri Sant Joan Bosco també podrien aportar-hi. En la pràctica, les nostres tres escoles s'unirien per tal de formar una única Escola Universitària de Magisteri de l'Església, bo i mantenint el nom d'Escola Sagrat Cor, per raons estratègiques. Miquel Meler assumí el càrrec de director de la nova escola amb la col·laboració incondicional de Ramon Farrés i d'un servidor. Tots tres formàvem un equip directiu que assumí la missió de crear una «nova escola universitària», de forma gradual i sense estridències.

En concret, Ramon Farrés, expert en pedagogia i coneixedor dels nous mètodes educatius, vetllava per la transformació gradual de la gestió pedagògica i l'ensenyament personalitzat. Un servidor era mestre, professor d'anglès i llicenciat en Ciències Físiques, i assumia funcions en l'àmbit de la docència i en la gestió econòmica de l'Escola; també impulsava les ofertes de Formació Permanent de directius d'escoles i de professors; aquesta iniciativa constituïria una dimensió pròpia de la nostra escola universitària. Maria Stella Cavestany, de la Congregació de Jesús-Maria, es va fer càrrec de la Secretaria de la nova escola. Una mostra de les nostres intencions fou la col·laboració amb l'Escola Normal de l'Estat en la necessària *oferta dels cursos de les 400 hores*, que aleshores capacitaven els antics mestres d'educació primària per exercir la docència en el segon cicle de la nova EGB.

Jo vaig rebre l'encàrrec de garantir el vistiplau de la Universitat de Barcelona a les gestions de conversió de l'Escola de Magisteri de l'Església Sagrat Cor en una escola universitària del professorat d'EGB vinculada a la nostra Universi-

tat. El rector, Dr. Fabià Estapé i Rodríguez, ens va assegurar el seu suport en tot el que calgués.

I l'economia? Gràcies a un préstec de la Caixa de la Sagrada Família, tots els espais de l'edifici que els Germans de La Salle havien posat a disposició de l'Escola Sagrat Cor foren rehabilitats per tal d'acollir la futura escola universitària i, alhora, convertir la seva imatge en un model de pedagogia personalitzada. També vam poder instal·lar la calefacció gràcies a una donació de la Congregació de Jesús-Maria. Aquests canvis, i el prestigi adquirit, provocaren que el nombre d'alumnes creixés molt ràpidament.

En una de les reunions d'aquest equip directiu, en la qual també participava Mn. Joan Bada, va sorgir una qüestió delicada que calia afrontar. Per raons pràctiques, de les tres escoles de magisteri de l'Església que ens havíem posat d'acord per poder fer una feina que requeria unió, oficialment només en quedava una, l'Escola Sagrat Cor. No obstant això, tots érem conscients d'estar creant una institució educativa nova de trinca que, com a tal, mereixia tenir un nom propi que la caracteritzés.

El Dr. Joan Bada i Elías, historiador, s'avançà a proposar un nom prou clàssic, agradable de sentir i que tenia relació amb l'educació; a més, era un nom que invitava a fixar la mirada en un futur diferent del passat, el nom de la nova escola que estàvem construint entre tots podria ser *Escola Blanquerna*. Tots vam estar-hi d'acord, però érem conscients que no convenia fer massa soroll amb l'ús d'aquest nom, perquè les nostres gestions oficials es basaven, precisament, en el dret a transformar l'Escola Sagrat Cor en una nova escola universitària vinculada a la Universitat de Barcelona. No obstant això, ja començarem a parlar de la nostra Escola Blanquerna, si bé, en alguns papers i amb lletra més petita, hi afegíem l'expressió «Abans Escola Sagrat Cor», per tal d'evitar confusions. L'astúcia sol ser una bona amiga, sempre útil.

Al llarg de la dècada dels setanta, vam anar creant un òrgan rector de l'Escola Blanquerna, en el qual participaven representants de totes les congregacions religioses que s'havien compromès a donar suport a aquesta iniciativa impulsada per la diòcesi de Barcelona, els Germans de La Salle i la Congregació Salesiana. Més tard s'hi afegiren altres congregacions: Companyia de Maria, Jesús-Maria, Dominiques de l'Anunciata, Escola Pia, Companyia de Jesús, Germans de la Sagrada Família, Germanes Concepcionistes Missioneres de la Immaculada, Carmelites de la Caritat i Filles de la Caritat. El Dr. Joan Bada presidia l'òrgan rector Junta de Titularitat de l'Escola Blanquerna.

Després de múltiples gestions gens fàcils, mitjançant el Decret 1625/78, de 2 de maig, el Ministeri d'Educació i Ciència reconegué la transformació de l'Escola Normal Sagrat Cor en l'Escola Universitària del Professorat d'EGB Blanquerna, adscrita a la Universitat de Barcelona. El Dr. Jaume Brufau i Prats, amic de la Congregació Salesiana i catedràtic de la Universitat, en fou el primer director oficial.

3. Una dimensió rellevant i original de l'Escola Blanquerna: les ofertes de Formació Permanent al servei de les escoles de l'Església

Amics i amigues, el contingut del tercer apartat d'aquesta carta oberta potser és menys conegut, perquè no se n'ha parlat gaire. Compto amb la vostra comprensió.

El procés de creació de l'Escola Universitària Blanquerna comportà que el seu caràcter propi tingués una dimensió poc habitual: el disseny i la realització d'ofertes de Formació Permanent adreçades als directius i els professors de les escoles de l'Església. Exposaré el perquè d'aquesta iniciativa, i així podré recordar un fet que provocà un gran enrenou en l'àmbit de l'educació a Catalunya i a la resta d'Espanya.

L'Escola Blanquerna va acceptar amb il·lusió la vocació de prestar serveis de Formació Permanent als directius i els professors de les escoles de l'Església, precisament perquè en tenien necessitat. Ho feia durant el curs escolar, però també a l'estiu.

Un detall curiós: aleshores, aquesta iniciativa provocà un problema de competitivitat amb l'escola d'estiu organitzada per l'Associació de Mestres Rosa Sensat. En concret, l'any 1980, el primer conseller d'Ensenyament del Govern de la Generalitat de Catalunya, l'Hble. Pere Pi-Sunyer, es va veure obligat a intervenir per tal de mantenir la pau entre l'Escola Universitària Blanquerna i l'Associació de Mestres Rosa Sensat, i així evitar conflictes innecessaris. Ell va reconèixer que l'Escola Blanquerna tenia tot el dret a prestar aquest tipus de serveis a les escoles, fins al punt d'oferir-se a presidir una trobada de l'Escola d'Estiu Blanquerna que aquell any es faria a Balaguer!

Tornem a l'any 1976

Totes les institucions de l'Església presents en l'àmbit de l'educació eren molt conscients que les seves escoles travessaven moments molt difícils: semblava que tot havia de canviar.

Totes les institucions de l'Església presents en l'àmbit de l'educació eren molt conscients que les seves escoles travessaven moments molt difícils: semblava que tot havia de canviar. En una reunió dels bisbes de la Conferència Episcopal Tarraconense celebrada a Barcelona la primera setmana de maig, aquesta qüestió es va afrontar amb valentia: calia prendre mesures eficaces i responsables, perquè totes les escoles de l'Església necessitaven una renovació profunda. Els delegats diocesans d'Ensenyament de Catalunya i els representants de les escoles de congregacions religioses i de les escoles parroquials hi estaven d'acord: urgia promoure una reflexió profunda i compartida, amb uns objectius concrets i els recursos adients, de tal manera que tots els qui hi estàvem implicats acabéssim amb idees clares sobre la necessària recreació de les escoles vinculades a institucions de l'Església catòlica. No podíem esperar més.

Doncs bé, el Departament de Formació Permanent de l'Escola Blanquerna va posar fil a l'agulla i assumí la responsabilitat de coordinar l'equip de persones que ens vam sentir responsables d'organitzar i realitzar les *Jornades sobre l'escola cristiana que volem*, que es farien del 5 al 9 de juliol del 1976, com una iniciativa pròpia de l'Escola d'Estiu Blanquerna. El programa d'aquelles jornades era molt ambiciós, i l'interès suscitat va sorprendre tothom. D'arreu de Catalunya van acudir-hi més de tres-centes persones que exercien càrrecs directius a les escoles respectives.

Un detall molt rellevant: per primera vegada empràvem l'expressió *escoles cristianes*, una expressió que aleshores suscità recels en alguns ambients que afirmaven que nosaltres només podíem parlar de les escoles catòliques. El conflicte suscitat arribà fins a Roma! Però, en aquell moment, el nom escollit no era pas intranscendent! El cardenal Jubany es va veure obligat a intervenir-hi. Calia mirar endavant amb malícia i astúcia.

L'èxit de les *Jornades sobre l'escola cristiana que volem* va comportar un compromís: redactar un document que explicités el caràcter propi de tota escola cristiana i com aquest caràcter propi hauria d'esdevenir una realitat a totes les escoles cristianes. El text acordat es va presentar als bisbes de Catalunya en la reunió celebrada a primers de setembre d'aquell mateix any 1976. Els nostres bisbes el feren seu. El títol d'aquest document era fàcil de recordar: «L'escola cristiana que volem». Calia que fos objecte d'estudi i debat a totes les escoles cristianes de Catalunya.

Any 1977

El procés de reflexió impulsat per la publicació del document «L'escola cristiana que volem» no va acabar aquí.

El mateix Departament de Formació Permanent de l'Escola Blanquerna, amb el suport de les delegacions diocesanes d'Ensenyament de Catalunya, la FERE de Barcelona i la Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes, es va veure obligat a preparar, programar i dirigir el seminari «L'escola cristiana que volem», que es va dur a terme al llarg de sis dimarts consecutius. Les reunions tingueren lloc de les deu a les dotze de la nit, a la seu de la mateixa Escola Blanquerna. Hi van participar 325 persones, de cinquanta-quatre escoles, amb grups de deu a dotze persones, per tal de facilitar la participació activa de tothom. Avui dia sembla que aquest tipus d'iniciatives ja no s'estila.

L'acte de cloenda d'aquest seminari, celebrat la nit del 8 de març, fou presidit per l'arquebisbe de Barcelona, el cardenal Narcís Jubany i Arnau. Ell escoltà amb molta atenció les conclusions acordades en cada una de les seccions i, en acabar aquesta exposició, adreçà als assistents unes paraules molt encoratjadores que esdevingueren transcendents: calia prosseguir la tasca iniciada i aconseguir que el col·lectiu de les escoles cristianes de Catalunya disposés dels recursos necessaris per respondre als reptes que els canvis socials, polítics i eclesials comportarien a casa nostra.

En la seva intervenció, el cardenal Jubany es referí expressament a un d'aquests recursos, i va ser prou taxatiu: «Ens cal crear un organisme eclesial que reuneixi les condicions adients, garanteixi la continuïtat del procés de renovació de les escoles cristianes que ja s'ha iniciat, i asseguri a totes les escoles el suport tècnic que requereixin en cada moment».¹

¹ Cf. FRANCESC RIU I ROVIRA DE VILLAR, *L'escola cristiana de Catalunya; Memòria i perspectiva. 1977-2002*, pàg. 45-58.

Juny del 1977

El mateix cardenal Jubany va aprovar l'*Estatut del Consell de l'Escola Cristiana* i del seu secretariat executiu, per tal de poder representar totes les escoles cristianes que s'hi adherissin i posar a la seva disposició els serveis necessaris. Els titulars de les escoles cristianes de Catalunya manifestaren la seva adhesió immediatament: eren prop de 450.

Pocs mesos més tard, l'arquebisbe Elías Yanes Álvarez, com a president de la Comissió Episcopal d'Ensenyament de la Conferència Episcopal Espanyola, va venir a Barcelona amb la intenció de conèixer a fons què havien fet les escoles cristianes de Catalunya, quines decisions havien adoptat i fins a on havien pogut arribar. Ell valorà molt positivament el camí dissenyat, el procés seguit i el treball que s'havia fet, i manifestà el desig d'impulsar la realització d'iniciatives semblants a tot Espanya. En aquells moments, ell ho considerava totalment necessari. Val a dir que, a Madrid i aleshores, la seva opinió va ser ben acollida, però no pas per part de tothom! Què hi farem!

4. Breu record de dues iniciatives transcendents relacionades amb les qüestions que han justificat aquesta carta oberta

Anys 1977-1979

D'acord amb el repte apuntat pel cardenal Jubany, la creació del Consell de l'Escola Cristiana i del seu Secretariat Executiu va comportar posar en marxa altres iniciatives orientades a convertir en realitat el contingut del document «L'escola cristiana que volem».

D'acord amb el repte apuntat pel cardenal Jubany, la creació del Consell de l'Escola Cristiana i del seu Secretariat Executiu va comportar posar en marxa altres

iniciatives orientades a convertir en realitat el contingut del document «L'escola cristiana que volem».

La voluntat expressada per les escoles cristianes adherides al Secretariat va provocar que el Consell de l'Escola Cristiana decidís convocar el primer Congrés de l'Escola Cristiana de Catalunya, en el qual totes les escoles cristianes poguessin participar-hi d'alguna manera. La finalitat d'aquest primer Congrés comportà la programació i la realització d'unes jornades sobre l'escola cristiana celebrades arreu de Catalunya al llarg de tot un any. El resultat del treball realitzat s'expressà en el document conclusiu «Una escola per avui i aquí», que fou aprovat en el mateix Congrés.

L'assemblea plenària dels representants de les comunitats educatives de les escoles cristianes que havien participat en els treballs d'aquest Congrés es reuní a sala d'actes de l'escola La Salle-Bonanova els dies 16 i 17 de juny del 1979.

L'acte de cloenda fou presidit per l'Emm. i Rvdm. Mons. Narcís Jubany i Arnau, cardenal i arquebisbe de Barcelona i president del Consell de l'Escola Cristiana. L'acompanyava Mons. Antonio María Javierre Ortas, aleshores secretari de la Congregació per a l'Educació Catòlica (Vaticà), que presentà una ponència sobre l'especificitat de l'escola cristiana. L'arquebisbe Elías Yanes Álvarez, president de la Comissió Episcopal d'Ensenyament de la Conferència Episcopal Espanyola, adreçà la paraula als assistents en el moment de la clausura.

Com a representant del Govern de la Generalitat, el conseller d'Ensenyament i Cultura, l'Hble. Pere Pi-Sunyer, manifestà públicament la seva estimació i agraïment a les escoles cristianes: «Tots sabem el que ha significat, el que significa i el que podrà significar l'aportació de l'escola cristiana a Catalunya».

Amics i amigues, haureu observat la composició de la taula de presidència de l'assemblea plenària d'aquell primer Congrés de l'Escola Cristiana de Catalunya. Cinc anys abans no hauríem estat capaços d'imaginar-la. I avui, seríem capaços de fer-ho?

Doncs bé, en el parlament de clausura d'aquell primer Congrés, el cardenal Jubany remarcà la importància de la unió d'esforços i del treball en comú per renovar i mantenir les escoles cristianes, i encoratjà els assistents a prosseguir la tasca realitzada, una autèntica obra d'Església: «Vull agrair-vos el treball de reflexió que heu fet, i us felicito pel compromís de renovació que heu assumit. Us demano que continueu fent obra d'Església mitjançant la vostra tasca educativa. És així, entre tots, i cadascú des de la seva responsabilitat i competència,

que farem operatives les conclusions d'aquest primer Congrés de l'Escola Cristiana de Catalunya».²

Dècada dels vuitanta

La creació de l'Escola Blanquerna havia estat possible gràcies a la sintonia de criteris i la voluntat de posar en comú les inquietuds educatives d'unes institucions compromeses en la prestació de serveis relacionats amb l'àmbit de la formació dels mestres i professors. Només la unió d'aquestes institucions garantí la força necessària per fer un miracle que aleshores era necessari i urgent.

Doncs bé, de forma anàloga als processos que, a la dècada dels setanta, havien conduït a la creació de l'Escola Blanquerna i del Consell de l'Escola Cristiana de Catalunya, a la dècada dels vuitanta la Fundació Blanquerna participà molt activament en el procés que conduiria a la creació de la primera universitat privada d'inspiració cristiana de Catalunya. En aquest cas, la Fundació Blanquerna es va unir a l'Institut Químic de Sarrià, l'Escola de Telecomunicació La Salle, la Facultat de Filosofia de Catalunya i la Fundació Cercle d'Economia. I tots junts també van poder comptar amb l'impuls i el suport incondicionals del cardenal Narcís Jubany i Arnau. En les circumstàncies en què es trobaven, aquest fet també va ser determinant.

Per començar, el dia 10 d'octubre del 1989 la unió d'aquestes institucions va donar lloc a la creació de la Fundació Privada de Catalunya per a la Universitat Ramon Llull. El procés que conduí a la creació d'aquesta Universitat no va ser fàcil, però els protagonistes ja havien après la lliçó. En efecte, aquest segon miracle també va esdevenir una realitat gràcies a la conjunció de les institucions citades i d'altres que s'hi afegirien més tard.

El 24 d'abril del 1991, el Parlament de Catalunya va aprovar per unanimitat la Llei de reconeixement de la Universitat Ramon Llull (Llei 12/1991, de 19 de maig).³

I ara, per acabar, permeteu-me que recordi un fet molt significatiu que fa palesa la transcendència de la manera d'actuar d'aquelles institucions d'inspiració cristiana que, en moments difícils i arriscats, foren capaces de recórrer a la unió entre elles per poder afrontar reptes importants que, amb el pas dels anys, van donar lloc a la creació de la Fundació Blanquerna, la Fundació Escola Cristiana de Catalunya i la Universitat Ramon Llull.

² Ibid.

³ Cf. MIQUEL GASSIOT I MATAS, *Com va néixer la Universitat Ramon Llull*.

Només un darrer detall molt significatiu. Podeu recordar què succeí a Espanya l'any 1985 en l'àmbit de l'educació escolar? No, ara no podeu recordar-ho. Em refereixo a una realitat que avui dia no seríem capaços d'imaginar. Vet aquí què va passar.

En el procés de discussió del projecte de llei orgànica del dret a l'educació al Congrés dels Diputats de les Corts Espanyoles, les relacions establertes i els arguments emprats pels representants de les escoles cristianes de Catalunya foren molt eficaços i oportuns. En efecte, la gestió que es va fer en aquells moments històrics evità que la LODE posés en risc greu la continuïtat de totes les escoles cristianes, i també altres escoles d'iniciativa social d'arreu de l'Estat! El contingut d'aquell projecte de llei era tan nefast com inacceptable, però els articles més perillosos van ser modificats i esdevingueren inofensius! És curiós: de les lleis orgàniques relatives a l'educació aprovades els darrers anys, una part molt important de la LODE es manté vigent!

Doncs bé, amics i amigues de l'Escola Blanquerna, d'aquesta gestió feta pel col·lectiu de les escoles cristianes de Catalunya en la tramitació parlamentària de la LODE, aleshores no se'n va parlar públicament perquè no calia ni convenia. I, que jo sàpiga, després tampoc no se n'ha parlat. I no se'n va parlar aleshores, ni se n'ha parlat després, perquè l'important era fer allò que calia fer, i no parlar-ne!

Però, de tot això, l'arquebisbe Elías Yanes Álvarez i el cardenal Narcís Jubany i Arnau, com també quatre amics providencials, en foren i en són testimonis.

Ara sí, de veritat, ja acabo. En el temps que he dedicat a redactar aquesta carta oberta m'ha donat molta satisfacció recordar alguns detalls importants del procés de creació de la nostra Escola Blanquerna i, també, d'alguns fruits molt rellevants que se n'han derivat.

No podem pas oblidar-ho ni, menys encara, dissimular-ho!

En moments històrics transcendentals, l'Escola Blanquerna va col·laborar molt eficaçment a posar els fonaments de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya i, anys més tard, a participar en la creació de la Universitat Ramon Llull.

En moments històrics transcendents, l'Escola Blanquerna va col·laborar molt eficaçment a posar els fonaments de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya i, anys més tard, a participar en la creació de la Universitat Ramon Llull, amb tot el que aquestes institucions educatives representen avui per a la nostra Església i per als ciutadans del nostre país.

Moltes gràcies, amics i amigues, per haver-me donat l'oportunitat de recordar-ho i compartir-ho.

I ara, potser algú de vosaltres —lectors pacients— encara em podria preguntar: «I si un dia calgués tornar a començar?».

No! Les circumstàncies que visquérem a les dècades dels setanta i els vuitanta ja no es repetiran; però convé prendre nota d'un fet molt rellevant: tot allò que aleshores nosaltres aprenguérem, i que ara hem recordat, ningú ens ho prendrà.

06

**Maria de la Concepción
Aguilar de Grandes, odn.**

Aquests quatre testimonis formen part del llibre *Sóc mestre*, que va editar Blanquerna amb motiu del seixantè aniversari. El llibre recull trenta testimonis de mestres que van estudiar primer a l'Escola de Mestres i després a l'actual facultat, i reflexionen sobre el que van aprendre i què implica la seva tasca com a docents. Pel seu interès històric, reproduïm aquests quatre testimonis dels anys inicials, els cinquanta i els seixanta.

*¡Alto,
claro,
l-e-n-t-o!*

Segur que totes les persones que vam tenir la sort de viure el temps de formació a Blanquerna (llavors era l'Escola de Magisteri del Sagrat Cor), al voltant dels anys seixanta, recordem aquesta expressió amb afecte i nostàlgia. Monsenyor Urpí la repetia constantment a les classes de declamació —era una de les múltiples matèries que constituïen el currículum—, i es tractava de tres qualitats que havien de tenir sempre les nostres lectures en públic. En aquell moment, llegir era una cosa gairebé connatural per a qualsevol de nosaltres, però, en la meva llarga trajectòria de mestra, s'ha passat d'una societat centrada culturalment en el llenguatge escrit a una societat en què la majoria dels coneixements es transmeten mitjançant un llenguatge audiovisual i tecnològic que ha manllevat una gran importància a la lectura.

No obstant això, no és en la manera d'ensenyar a llegir en què desitjo centrar la meva reflexió d'avui, sinó en el marc de canvi constant que experimenta la nostra societat i en la qual cadascuna de nosaltres hem anat ajudant a créixer altres persones, tot i haver rebut una formació centrada en un model social força estable i amb uns valors compartits que gairebé ningú no gosava qüestionar. La nostra generació (el meu pas per l'Escola va ser del 1963 al 1966) no s'imaginava en absolut un Maig del 68, és clar, però encara menys els nostres formadors, que partien sempre d'uns criteris bastant generalitzats i per a qui l'esforç, la responsabilitat, el treball, l'honestedat, i fins i tot la virtut, eren atribuïts que, com la valentia en el soldat, en qualsevol mestra es donaven per fet.

La realitat és que el triomf de les idees globalitzadores en el si d'una societat empesa per un vertiginós desenvolupament científic i tecnològic ens està traslladant a una altra civilització, i l'escenari en què es desenvolupen les nostres vides canvia cada cop més ràpidament. Les tecnologies de la informació, ja globalitzades, han permès establir la comunicació entre tots els habitants del planeta. La presència universal del cinema, de la televisió i d'internet, principalment, ha produït múltiples i molt positius intercanvis de ciència, cultura i valors, però, alhora, ha configurat contracultures com ara la vida fàcil, la violència com a forma de resolució de conflictes, el gaudi irresponsable de l'erotisme, la

corrupció en la manera d'enganyar els altres i els diners i el poder com a únics valors legítims.

En aquesta situació s'han produït grans fluxos migratoris amb un gran transvasament de cultures, de manera que avui parlem sovint de multiculturalitat, interculturalitat i, fins i tot, transculturalitat, segons la qual tots estem obligats a sortir de la nostra cultura per acostar-nos a l'altra. I per a això, directament, no vam ser formades. Tanmateix, sí que se'ns va formar en alguns aspectes que a mi, en concret, m'han resultat molt útils per al desenvolupament de tota la meva acció educativa en aquest món nostre. Al llarg dels últims vint anys, la meva tasca s'ha centrat en un barri marginal dels voltants de Barcelona i la relació amb gent de cultures molt diverses ha estat una constant en el meu entorn: gitanos, pakistanesos, xinesos, indis, magrebins i llatinoamericans dibuixen el mapa antropològic que m'envolta i al qual miro de donar respostes educatives juntament amb un equip de persones que, com jo mateixa, no van ser formades per a aquesta diversitat.

Sovint hem recordat Saint-Exupéry: «Si tu m'apropes al teu món tindrem necessitat l'un de l'altre. Tu seràs per a mi únic al món i jo seré per a tu únic al món». I en la nostra recerca d'elements enriquidors per a tots, des de cada cultura, hem pogut descobrir l'existència d'uns elements comuns (*vectors transculturals*) que es donen en totes les cultures pel sol fet de ser-ho, i que ens han servit de base per al nostre treball d'aprenentatge en la relació multicultural en què ens trobem. En major o menor mesura, són elements comuns en les diferents cultures: el respecte a la vida, la cura dels més vulnerables, les expressions davant sentiments de dolor o goig, el recurs a uns codis ètics, el misteri davant, el fenomen de la mort, etc. I per educar en aquests valors universals sí que havíem estat preparades.

El model personalista en què se'ns va formar, pregonament arrelat en la filosofia europea contemporània, pren la persona, amb tota la seva dignitat universal, com a valor suprem dels seus actes.

El model personalista en què se'ns va formar, pregonament arrelat en la filosofia europea contemporània, pren la persona, amb tota la seva dignitat universal, com a valor suprem dels seus actes. Però es tracta d'una persona, un ésser

únic, original, irrepetible, que té un caràcter relacional que el fa obrir-se a d'altres. I des d'aquesta relació amb els altres és com podem ajudar qualsevol persona a prendre consciència d'ella mateixa i a construir la pròpia subjectivitat, al mateix temps que pren consciència dels altres éssers humans i de la seva solidaritat amb ells per construir un veritable humanisme que consideri totes les persones consemblants, en una perspectiva de justícia equitativa. Qui de nosaltres no recorda ara les classes de filosofia del doctor Salicrú o els diàlegs intensos mantinguts amb la Srta. Cucurella abans que marxés cap a Antofagasta?

Precisament perquè la vida humana té valor, hem de tenir-ne cura, i així se'ns va ensenyar a l'Escola del Sagrat Cor. Tenir cura és protegir, defensar... En la tradició cristiana, la vida en general i la humana en particular s'han vist com un regal de Déu. Això va ser essencial en la nostra formació. Però, com es pot raonar sobre aquest valor dins d'una cultura progressivament secularitzada, en la qual els arguments de la fe es formen irrellevants? Dins un món plural és un autèntic repte plantejar aquesta qüestió de gran importància per a un cristià amb l'objectiu de construir ponts de diàleg amb altres visions. Es tracta de viure a l'interior d'una cultura que no és de cristiandat sense renunciar, certament, a les nostres conviccions. Al nostre entorn és imprescindible valorar la dignitat de la vida humana per ella mateixa i no només com a do de Déu.

«Educar sempre exigeix constància, esforç, lliurament i utopies», ens van dir molt sovint durant el nostre temps d'alumnes. I això ens ha servit en aquest món més del que no hauríem pogut suposar mai.

«Educar sempre exigeix constància, esforç, lliurament i utopies», ens van dir molt sovint durant el nostre temps d'alumnes. I això ens ha servit en aquest món més del que mai no hauríem pogut suposar. Viure harmònicament la interculturalitat no sempre resulta fàcil i desemboca en la dificultat de construir comunitats en què la confiança tingui més importància que la sospita; el perdó que l'ofensa; el compartir que l'interès personal; el ser que el tenir. És utopia pretendre això, però el nostre repte més gran és donar un sostre humà a tota persona amb què ens relacionem. La solidaritat és una expressió concreta del bé fonamental de la vida en societat. Ser solidari demana posar-se en el

lloc de l'altre per tal de descobrir les seves necessitats i esforçar-se a satisfer-les segons les possibilitats que ofereix cada situació. En la perspectiva d'un món globalitzat té sentit reconstruir les relacions entre les diverses cultures en la seva lluita per formes de reconeixement i d'identitat col·lectiva, institucional i personal.

L'*Informe Delors* afirma que «l'educació pot ser un factor de cohesió si procura tenir en compte la diversitat dels individus i dels grups humans i, alhora, evita ser un factor d'exclusió social». La nostra tasca educativa s'ha anat desenvolupant a través d'intents constants de donar resposta a preguntes utòpiques: com pot l'educació arribar a ser un factor de cohesió i no d'exclusió social? Com educar en la nostra societat plural per arribar a ser persones capaces de construir una democràcia efectiva, una comunitat justa, cívica i moral, en la qual ningú no resti exclòs i en la qual sigui possible trobar uns valors comuns que estiguin a la base del projecte social i polític? Com educar respectant, alhora, les peculiaritats personals i culturals sense fer-ho des d'un uniformisme o cultura dominant, sinó des de l'atenció a la diversitat, tractant de superar les barreres reals, les desigualtats i els conflictes?

I en aquestes respostes sempre la nostra condició d'escola cristiana (ja definida per a nosaltres a l'Escola Sagrat Cor), que tracta d'aportar-hi el seu granet de sorra per construir una cultura de la participació i la solidaritat. Una aportació que mirem de fer en comunió amb homes i dones de totes les religions o sense cap mena de religió, en sintonia amb les paraules de l'emir príncep Asan Ibn Talal, president jordà: «Cal globalitzar els valors, ser companys en humanitat... Hem lluitat contra la xenofòbia, l'antisemitisme, la islamofòbia, no ha arribat ja el temps de treballar junts per alguna cosa, per una ètica de la solidaritat humana... per insistir en la importància de la universalitat i del respecte envers l'altre?».

Un dels aspectes en què ens urgeix treballar amb més incidència a causa de la realitat multicultural que ens envolta és el de la família. En ella es desenvolupen els principals valors que ens acompanyaran tota la vida. Hi trobem els referents fonamentals per a la configuració de la nostra personalitat (com insistia en aquest punt la Srta. Maduell!). És aquesta institució la que inspira més seguretat als adolescents i joves en el nostre context, tot i els canvis que aquesta mateixa institució ha anat experimentant els últims anys. Alguns fets propiciats per aquests canvis són: la pluralitat de models familiars, l'augment de divorcis i trencaments familiars, el baix índex de fecunditat (1,38), el retardament de l'edat mitjana per tenir fills i, finalment, l'increment del nombre

d'avortaments. Cada cop es va acceptant amb més naturalitat la convivència sense matrimoni i aquells que es casen ho fan més grans. Però, alhora, es redescobreix el valor de la família com a amortidora dels efectes de problemes greus (atur, malalties, drogodependències...) i com a primer nucli de solidaritat dins de la societat.

Conscients, doncs, dels valors que aporta la família a la constitució d'una persona, de cada persona, de la mateixa societat i de la humanitat sencera, ens sembla urgent atendre-la com a destinatària de la nostra tasca educativa. I ens trobem aquí amb un nou repte que la multiculturalitat fa més greu i difícil d'abordar. Un cop més, la realitat que ens envolta és diversa i segueix esquemes ben diferenciats. Molts dels nostres alumnes procedeixen de cultures en les quals la figura masculina és la màxima autoritat en tots els aspectes vitals. En trobar-se en la cultura occidental, la crisi d'autoritat i la més fàcil presència de la dona en espais abans prohibits comporten una redefinició de la identitat paterna. El pare ja no es defineix per la seva superioritat, ans al contrari, ha d'implicar-se en l'educació i cal que sigui exemple per als seus fills. Quan es dona l'obertura per aquesta redistribució dels rols familiars, es produeix un creixement en humanitat i s'estableixen noves relacions constructives. Però, si aquestes transformacions no són acompanyades, sovint es produeix el desconcert i el pare es torna més rígid i distant. En el nostre entorn, tots aquests canvis provoquen, amb freqüència, tant en els infants com en els adolescents, una fragilitat psicològica que deriva en tendències violentes, bé pel refús de tota frustració, bé per una recerca d'evasió a través de plaers més o menys superficials (drogues, trastorns alimentaris, etc.).

Juntament amb això, la cultura global del consum va homogeneïtzant les famílies en les seves relacions i costums (entreteniments, alimentació...) i es van diluint les identitats d'origen. El paper de pares i mares com a educadors es va esborrant. Per diverses raons, manca temps dedicat a la funció d'educar i transmetre valors, manquen criteris i autoritat moral per exercir la tasca educativa familiar i tothom es deixa portar pels missatges superficials i la confusió social del nostre primer món de tal manera que es delega en d'altres tant l'educació formal com la informal.

D'aquesta manera, l'escola ha de prendre consciència del paper que té a l'hora d'establir canals de comunicació i col·laboració amb les famílies que li confien els seus fills i filles. L'escola recupera, d'alguna manera, el rol d'agent actiu en la tasca de transformació social que, des de l'origen, tenia assignat, malgrat quedar-se sovint en mera reproductora del sistema.

Tant de bo a la nostra escola (i a totes les altres escoles) arribem a la convicció que nosaltres no som els principals transmissors de coneixements en aquest món globalitzat, però sí que podem reprendre el lloc per ser referents significatius en el desenvolupament de nens i nenes, dels joves i les seves famílies.

A les nostres classes del Sagrat Cor (no oblideu que parlo dels anys seixanta!) ja se'ns deia què calia per educar: extreure, fer sortir el millor de cada persona, tot el seu potencial.

A les nostres classes del Sagrat Cor (no oblideu que parlo dels anys seixanta!) ja se'ns deia què calia per educar: extreure, fer sortir el millor de cada persona, tot el seu potencial. El mestre, la mestra, es converteix, en aquest sentit, en un acompanyant, un dinamitzador del procés de creixement que ha de fer real cadascun dels seus alumnes.

De segur que encara hi ha moltes altres coses que podria recordar avui del meu pas per l'Escola de Magisteri. Espero i desitjo que ho hagin fet altres mestres que, com jo, han pogut viure la seva vocació al llarg dels anys tenint com a substrat tot el que en el seu moment ens van aportar tantes persones que constituïen el grup humà d'aquella Blanquerna nostra, un grup que, amb el pas del temps, potser he idealitzat una mica, però que, per a mi, va ser un clar referent d'una vivència educadora que anava molt més enllà de la professionalitat. No he pogut citar totes les persones que van deixar en mi la seva empremta, però no per això deixo de tenir-les a la meva memòria i, sobretot, en el meu cor com a part important dels meus afectes.

Anys seixanta

Una acollida, una resposta i moltes oportunitats

Carme Batlle Mundet

Què va ser per a mi en aquell moment?

D'entrada, va ser una acollida a les meves inquietuds, una oportunitat per a les meves possibilitats acadèmiques, gràcies al fet que s'havien flexibilitzat els requisits d'ingrés, i també va ser una resposta a les meves il·lusions.

Després vaig trobar-hi un seguit d'oportunitats per aprendre, viure i conviure, i un acompanyament bondadós per anar construint una formació bàsica en cadascuna de les matèries.

Què em va aportar?

Confiança en mi mateixa, en les meves capacitats intel·lectuals, oportunitats d'èxit i valoració de l'esforç; exigència (acompanyada de bones dosis de comprensió davant de les dificultats) i recursos per seguir avançant; ordre i disciplina; crida a la responsabilitat, guaita amorosa i permanent (l'ull de monsenyor i el control rigorós de Dolors Malagelada); sobrietat i autocontrol com a principis per viure; generositat en el tracte, familiaritat, bonhomia i humilitat; exemples de vides dedicades al servei dels altres, al món de l'educació, amb fe i esperança.

Oferta formativa

L'oferta formativa a l'escola de mestres, en el context de l'època, i seguint els programes oficials, ens va oferir coneixements bàsics i generalistes com calia, per exercir una professió basada en la transmissió de coneixements enciclopèdics i de valors personals i socials. Com a escola episcopal, els valors de base estaven fortament arrelats al cristianisme.

El currículum era molt ampli, ja que integrava els continguts propis de les diferents àrees dels sabers (llengua i literatura, matemàtiques, física, química...) amb les pròpies de la formació específica de les futures mestres de primària. Això volia dir una llarga llista de matèries, que podríem agrupar en:

- Matèries referides als diferents sabers.
- Matèries relacionades amb l'exercici de la docència (pedagogia, didàctica, psicologia...).
- Matèries relacionades amb les tasques domèstiques (costura, brodats, cura de la llar...).
- Matèries adreçades a adquirir destreses necessàries per a un bon fer professional (especial cura en la correcció lingüística, declamació, calligrafia, normes d'urbanitat i protocol).

Tota aquesta diversitat configurava un conjunt de tastets intel·lectuals, ben estructurats, impartits amb rigor i competències professionals que va aconseguir despertar la curiositat i el gaudi de saber, que eren uns referents fermes per a l'adquisició d'aprenentatges posteriors i que ens regalaren espurnes de seguretat per iniciar-nos en la nostra professió.

Valors cristians i humanistes

Els valors cristians i humanistes van impregnar totes les vivències del procés formatiu. Moltes vegades amb referències explícites dels professors, especialment al voltant de la formació religiosa, però els més profunds, els de més calada, eren els no explicitats, els que ens van encomanar per contacte, com era l'amor a la professió, la responsabilitat, el rigor, la bonhomia, l'amistat, l'ordre, la sobrietat, l'autoexigència, la generositat en el tracte, la confiança, la comprensió...

Altres valors

Catalanitat.

Aquells anys, parlar de catalanisme o qualsevol cosa que s'hi acostés, a Barcelona, era impossible; per tant, no se'n feia esment, però bona part del professorat sempre traspuava alguna cosa que deixava entreveure el posicionament i els sentiments personals. Les classes es feien en llengua castellana, així com la relació formal —no hi havia cap més opció—, però la relació personal, tant entre professors com entre nosaltres, sempre va ser en català.

Les classes es feien en llengua castellana, així com la relació formal —no hi havia cap més opció—, però la relació personal, tant entre professors com entre nosaltres, sempre va ser en català.

La selecció de poemes per recitar a la classe de declamació incloïa versos de Maragall, Carner i poetes de la Renaixença: era una petita aportació al coneixement de les lletres catalanes? Segurament en aquell moment no es podia fer més. Menció especial mereix Dolors Malagelada, professora de llengua i literatura castellanès. Rigorosa i exigent amb els continguts, però sobretot amb les formes, era estricta en l'ortografia i el malson de les alumnes que tenim dificultats a l'hora d'escriure (si *v* o *b*, si *g* o *j*...).

Doncs bé, en una ocasió vaig lliurar-li una nota personal escrita en llengua castellana; lògicament, m'hi vaig mirar molt per tal que fos correcta i, en el moment de donar-la-li, em vaig disculpar per no haver-la escrit en català per falta de coneixements. La seva resposta va ser: «És més honest un català mal escrit que un castellà perfecte». Em sembla que no calen gaires comentaris.

Sentit crític i afany de recerca

La professora d'història, Josefina Font, intercalava en les classes fragments de documents existents a l'Arxiu de la Corona d'Aragó —hi treballava sovint— per qüestionar alguns continguts dels llibres de text, especialment sobre l'època medieval i, sobretot, quan es parlava de la legitimitat d'Isabel la Catòlica sobre la Corona de Castella. En aquestes ocasions, se li escapava parlar en català, i documentava històricament la seva posició crítica respecte a la versió oficial dels fets. Aquestes anècdotes despertaren la curiositat i l'afany de consultar fonts alternatives a les versions oficials.

Entrega i dedicació serien les paraules que acompanyarien el record de la prof. Dolors Maduell. Ens impartia classes de diverses matèries, però la recordo com a professora de pedagogia i didàctica. Sabia de tot i enriquia les explicacions amb exemples que demostraven una gran preparació tant en ciències com en lletres, citant sempre diverses fonts de coneixement.

Entrega i dedicació serien les paraules que acompanyarien el record de la prof. Dolors Maduell. Ens impartia classes de diverses matèries, però la recordo com a professora de pedagogia i didàctica. Sabia de tot i enriquia les explicacions amb exemples que demostraven una gran preparació tant en ciències com en lletres, citant sempre diverses fonts de coneixement.

El Dr. Salicrú, professor de filosofia, ens feia ser conscients de les limitacions dels nostres sabers. Tot sovint ens deixava anar sentències com ara: «Tot això que estudien, senyoretetes, pensen que els servirà per poder parlar, i només els servirà per saber callar», o bé la seva recomanació habitual abans d'un examen: «Ànim, valor i por».

Un record especial

Monsenyó Urpí, el director de l'escola, era tot un personatge —es comentava que havia estat vetat com a bisbe de Barcelona per ser catalanista—. Molt complidor de les normes, donava a la seva figura un contrapunt de formalitat i distanciament en la manera d'adreçar-se a nosaltres amb el seu «Senyoretetes...» per amagar la tendresa i l'afecte que sentia per l'escola i les seves alumnes. Ens impartia classes de religió catòlica, declamació, francès i calligrafia. Exigent i sobri en les paraules, sabia comprendre les dificultats, donar consells amb discreció i no donar-se per assebitat d'alguna errada quan entenia que hi havíem posat esforç i bona voluntat, com en els meus intents de pronunciar correctament el francès.

Suport posterior

Després d'acabar els estudis, a Blanquerna sempre hi vam trobar una porta oberta al bon consell, i ens van guiar cap a la formació permanent a través de la institució Rosa Sensat, que feia poc que havia començat les activitats en la formació dels mestres.

També ens van proporcionar opcions de feina que donessin resposta a les nostres necessitats i inquietuds. Recordo que, després del meu primer curs com a mestra, vaig anar a trobar la prof. Maduell per dir-li que m'havia adonat que no sabia fer de mestra, que em faltaven recursos i que volia anar a treballar a una escola ben estructurada per acabar d'aprendre la professió, i la va trobar. En altres ocasions, també em va atendre, donant-me pautes i orientacions professionals. Li estic molt agraïda.

Interès per la formació permanent

Abans d'acabar els estudis ja ens parlaven de l'Escola de Mestres Rosa Sensat, on tindríem l'oportunitat d'ampliar els coneixements i posar-nos al dia en qüestions pedagògiques. Per aquest camí, ens portaven a sentir la necessitat i l'interès per la Formació Permanent.

La participació en l'escola d'estiu dels anys 1968 i 1969 despertà en nosaltres les inquietuds de l'Escola Nova. Hi vam trobar els referents de grans mestres que confiaven en l'educació com a eina de progrés personal i social.

Algunes companyes, en acabar els estudis, van poder fer docència compartida amb formació durant tot un curs, i van ser les capdavanteres d'organitzar la primera escola d'estiu a Granollers. Des d'aquí, un record per a Rosa Ribas, també alumna de Blanquerna.

Aquest interès per la formació permanent, clau de volta de la meua vocació pedagògica, m'ha facilitat anar fent camí en el món laboral.

Trajectòria professional

Després de treballar durant uns anys en escoles privades, vaig accedir a l'escola pública per concurs d'oposició l'any 1974, com a professora d'EGB. Destinada a un parvulari, se'm va presentar l'oportunitat de cursar un postgrau d'educació infantil a la UNED. En un període en què era prioritari compaginar la vida laboral i familiar, va ser tot un repte que va resultar molt gratificant i, sobretot, em va fer adonar de la capacitat que tenia per evocar els coneixements adquirits anteriorment i anar-hi incorporant els nous continguts.

Posteriorment, vaig cursar la Llicenciatura en Ciències de l'Educació. Es va tornar a demostrar com l'eficàcia de la formació anterior em va permetre accedir fàcilment als continguts curriculars de les diferents matèries.

Tenir una llicenciatura em va possibilitar fer canvis laborals que em van permetre conèixer altres camps educatius relacionats amb la docència. Primer vaig treballar en un equip d'assessorament psicopedagògic, que va ser una experiència inoblidable, ja que va ser una immersió en el treball multidisciplinari aplicat al diagnòstic i a l'orientació. Vaig aprendre molt dels companys, i sobretot dels mestres.

Posteriorment, se m'obrí la possibilitat d'accedir al Servei d'Inspecció mitjançant un concurs públic. Així vaig iniciar la meua tasca com a inspectora d'educació, en la qual he treballat fins a la jubilació.

És en aquesta darrera etapa on he tingut més ocasions d'abocar el pòsit deixat per les experiències i els coneixements acumulats durant molt de temps i, alhora, seguir aprenent de totes i cadascuna de les persones amb qui interactuava en els quefers diaris per anar construint la meua utopia personal de l'ensenyament, que encara em porta avui a col·laborar amb aspectes de formació de mestres.

Transcendència de la formació dels mestres

Actualment, els centres educatius i, per tant, els docents són davant de nous reptes professionals, ja que s'han d'adaptar als canvis profunds d'una societat que ha ampliat el ventall de referents culturals i religiosos amb nous valors emergents. La demanda social a l'educació ja no és només transmissió de continguts i valors propis, sinó que cal preparar els alumnes perquè siguin persones competents per desenvolupar-se en la societat del coneixement, per viure i con-

viure en una societat amb uns valors emergents que cadascú, amb els referents donats, haurà de reelaborar i interioritzar per saber i estar.

Ara fa seixanta anys de la fundació de l'Escola de Mestres que va tenir continuïtat en l'Escola de Formació del Professorat Blanquerna. Al llarg d'aquest temps ha dut a terme una gran tasca docent i avui, més que mai, té al davant un futur engrescador i difícil en la formació de docents il·lusionats i preparats per formar ciutadans responsables, per treballar per una societat equitativa i feliç, amb valors morals, ètics, socials i estètics ben arrelats.

Anys seixanta

Records d'aquells anys

Glòria Martínez Comas.

Jo havia optat per Magisteri perquè era una carrera curta, que costava menys que d'altres, i que em podia pagar amb l'ajut d'alguna beca i classes particulars. De fet, sempre havia fet classes a moltes nenes del meu barri, i el fet de fer de mestra no em desagradava, tot i que sempre havia preferit la medicina o la farmàcia.

Vaig entrar, doncs, a l'Escola de Magisteri Sagrat Cor l'any 1964, procedent de l'Escola de les Salesianes de Sarrià. Tradicional, però, això sí, de qualitat: bones mestres, poques alumnes per aula i coneixements aprofundits.

Per tant, tot el que vaig aprendre a Magisteri era la pedagogia de sempre... cosa que se'm feia del tot normal.

Els vells professors de sempre eren el paradigma del món tradicional: l'entranyable doctor Salicrú, de filosofia, que s'autoanomenava «*salado y crudo* ...», tenia vuitanta-quatre anys i mostrava en certs moments el seu cansament. I, sobretot, monsenyor Urpí, director de l'escola, de vuitanta-dos anys... obsessionat amb la calligrafia. «Cada dia, després de dinar, mitja hora de calligrafia», deia ell... Ah! I totes suspeses a final de curs per assegurar-se que seguiríem fidelment la seva recepta. Em va fer perdre la beca, per culpa de la maleïda calligrafia, tot i que tot-hom que conegui la meva lletra rodona se'n faria creus... Total, que li vaig dir que si em suspenia la calligrafia i jo perdia la beca... no pagaria.

Tinc un bon record, en canvi, de les classes de declamació. Llegíem *El criterio* de Balmes, seguint la màxima de «llegir alt, clar, lent i en diagonal a l'auditori...». La veritat és que aquest consell no l'he oblidat mai: com és d'important llegir bé quan has de fer de mestra!

En aquella època, també, l'educació per la ciutadania era d'una altra mena...; teníem el FEN, que ens permetria a totes una excel·lent formació de l'esperit nacional espanyol. Per això, la nostra professora, África Mesas, ens feu treballar molt a fons La concepción cristiana de la familia, de l'incombustible Manuel Fraga Iribarne: tot un treball de grup que requeria passar per la biblioteca de la Diputació. En tot cas, una experiència curiosa i, per què no dir-ho, fins i tot divertida.

I, per si no fos prou, encara vam passar tot un mes a l'Alberg Jaume I de Poblet, on ens feren instructores de Llar i Joventuts. Allò fou una espècie de milícies femenines on compartíem instrucció amb noies de la Normal de Barcelona, de Lleida i d'Albacete. De fet, sense aquell *cursillo*, l'Estat no ens hauria validat el títol de mestra...; no era, diguem, un crèdit optatiu...

Les noies manxegues, per cert, ens van ensenyar a ballar *seguidillas*. Fou el més interessant, a part de les marxes per la muntanya, la gimnàstica i les oracions semitonades, que, de tan ridícules, les cantàvem pessigant-nos per no riure... Si rèiem, ens les feien tornar a repetir fins que ens passessin les ganes de riure.

Com deia, érem en temps de canvis, i sobretot de recuperació dels valors de l'escola activa que el franquisme havia prohibit. I hi havia, entre les professores, algunes mestres que es van preocupar de fer-nos obrir els ulls cap a l'ensenyament actiu.

Com deia, érem en temps de canvis, i sobretot de recuperació dels valors de l'escola activa que el franquisme havia prohibit. I hi havia, entre les professores, algunes mestres que es van preocupar de fer-nos obrir els ulls cap a l'ensenyament actiu. Gent que ens enviava a fer pràctiques a escoles actives i sobretot, que, acabada la carrera, ens impulsà a inscriure'ns als cursos de Rosa Sensat, que acabava de néixer, on ens van posar en contacte amb vells professors per propiciar el relleu cap a una nova escola.

M. Dolors Madodell, professora de pedagogia, va convidar una antiga alumna de Magisteri que treballava a l'Escola Decroly perquè ens fes una xerrada pràctica sobre el mètode i el funcionament del seu sistema global. Allò fou una alenada d'aire fresc en l'entorn en el qual vivíem.

També em va enviar a fer pràctiques a Ton i Guida, l'escola que Maria Antònia Canals havia instal·lat al bell mig de la Via Favència, en un barracó de fusta. Fou un gran impacte, allò, tant el context social on s'efectuava aquell ensenyament com el mètode Montessori. I, per si no fos prou, s'hi ensenyava en català. Un idioma que, nosaltres, no sabíem pas encara com s'escrivía! Un altre gran referent de l'Escola fou M. Dolors Malagelada, professora de llengua i literatura. Era una gran mestra i una gran persona, amb idees i iniciatives.

La Malagelada ens obrí les portes del seu poble. Ens va portar uns dies a casa seva, a Banyoles, on ens va organitzar activitats culturals, lúdiques i, sobretot, de convivència. També ens va portar al Montseny, per conèixer mossèn Pere Ribot, poeta...

L'ambient que teníem allà era molt bo. Si miro amb perspectiva certes coses que passen avui a les nostres aules, no puc deixar de pensar en l'elevat grau de companyonia, el respecte, la tolerància, i sobretot l'estima, que ens teníem totes.

L'ambient que teníem allà era molt bo. Si miro amb perspectiva certes coses que passen avui a les nostres aules, no puc deixar de pensar en l'elevat grau de companyonia, el respecte, la tolerància, i sobretot l'estima, que ens teníem totes. Durant aquells anys, algunes vam perdre els pares. Tot i la duresa que suposa passar per uns moments així, em queda sempre un gran record de suport total de les companyes.

Aquestes són coses que es guarden sempre, més enllà de les anècdotes. És el que realment importa a les nostres vides i el que hem intentat transmetre als nostres fills i alumnes.

Un bon exemple de les ganes que teníem de fer coses, el recordo un Nadal, en què vam cantar i escenificar nades, i sobretot en una ruta sobre la pau, basada en els criteris dels papes Joan XXIII i Pau VI, que vam organitzar per a tota l'escola.

Com a últim record, també molt entranyable, vull dir que amb la nostra graduació no tan sols vam obtenir el títol de mestra, sinó també el dret a rebre el tractament de *doña*, almenys segons la versió que sovint ens repetia monsenyor Urpí.

Anys seixanta

De tant en tant, cal mirar enrere

Empar Soler Rosés.

Fa molts anys, vaig decidir que volia ser mestra; avui, després de tenir més aviat coses bones en l'exercici de la feina que vaig triar, segueixo dient «vull ser mestra». Com vaig conèixer l'Escola de Mestres del Sagrat Cor?

Jo anava a l'Institut Maragall i tenia de professor de religió el sempre recordat Dr. Josep Oliveras i, en parlar amb ell i assabentar-se que volia ser mestra, va parlar-me de l'existència de l'Escola del Sagrat Cor; em va explicar com treballaven i, com és lògic, ho vaig explicar a casa i immediatament els va agradar. Qui dirigia l'escola era monsenyor Lluís Urpí, que era el capellà que, per vincles familiars, venia al poble del meu avi a fer el sermó de la festa major. No hi havia dubte que el meu camí estava marcat: començaria els estudis de Magisteri a l'Escola de l'Església, que era com l'anomenàvem.

El mes de juny, vaig superar la prova d'ingrés, i al setembre, inici de curs. Érem la promoció més nombrosa que començava, era el curs 1964, i havíem de passar totes juntes tres anys al carrer d'Elisa de Barcelona. Durant aquell primer any, esdeveniments com ara el Concili Vaticà II, que vam seguir en molts moments per la televisió, em van fer començar a obrir els ulls al món.

Totes vam començar a fer les pràctiques i vaig seguir obrint els ulls. Em vaig trobar amb una realitat a Barcelona que jo no coneixia. Vaig anar al Verdum, que avui és la Via Favència, i allà, enmig d'un monticle de terra, hi havia el centre Ton i Guida, on treballaven el Mètode Decroly i on vaig conèixer M. Antònia Canals i les seves tietes, que havien estat alumnes de la Dra. Montessori. Allà l'impacte va ser dur, ja que es podien veure les condicions en què vivien aquelles persones que havien arribat d'altres llocs de l'estat espanyol. Alguns venien sense res i aquí començaven una nova vida, i el més important per a ells era que els seus fills anessin a l'escola i aprenguessin tot el que ells no havien pogut aprendre al seu poble; tots volien el millor per als seus fills. Allà vaig veure el que era un atac d'epilèpsia. Cada dia rebia molts impactes i m'anava fent per a la vida. Moltes vegades penso què deuen haver fet aquells nois i noies amb qui vaig començar a aprendre què havíem de fer els mestres.

Quan vam començar el segon curs, ja hi havia noies que ho havien deixat, i aquest curs les pràctiques em van portar molt a la vora de casa, on els alumnes, més o menys, vivien una infància com la que jo havia tingut. Vaig començar a

implicar-me en moviments d'ajuda a les persones que més necessitaven aquells valors que anava rebent a l'escola, els anava posant en pràctica.

En acabar el curs, unes quantes persones vam anar a Riells, al Montseny, a redós del pare Pere Ribot, capellà que la meva família coneixia des d'abans del 1936 i que, acabada la guerra, es va recloure en aquesta localitat fins a la mort. La seva transmissió de valors va ser molt important.

Durant el tercer curs, ja vaig començar a treballar en una acadèmia a les tardes, i podia anar coneixent una altra realitat, uns altres barris de la ciutat i un altre tipus d'alumnes. Acabat el curs, totes vam haver d'anar a la normal de Sants per fer un examen de revàlida, em penso que es deia així, per treure'ns el títol de l'Estat, per si un dia volíem fer oposicions. Normalment totes el fèiem; alguna que no el va fer en aquell moment, el va haver de fer més tard.

Acabada la carrera, i com que la vida dona voltes, em caso, tinc fills i opto per deixar de treballar per dedicar-me als fills (ara tindrè problemes a l'hora de jubilar-me). Tot el que havia après només ho podia posar en pràctica amb els meus fills. Quan els vaig tenir una mica espaviladets, vaig començar a treballar amb molta il·lusió i amb ganes de posar en pràctica tot allò que havia rebut del professorat.

Vaig començar amb adults, una nova experiència, molt enriquidora. Sempre pensava que em donaven més elles, i dic elles perquè tot eren dones que volien aprendre a llegir i escriure... Creia que em tornava a trobar amb aquelles famílies que vaig conèixer en el primer moment que vaig entrar a l'escola. Per poder seguir millor el creixement dels fills, vam valorar que un horari nocturn m'era més difícil de compaginar, i va ser quan vaig tornar a entrar a l'escola, i aquesta vegada a la pública.

Nova experiència; estava amb la mainada, que era allò que sempre havia volgut fer. A l'escola, en aquells moments, tot es bellugava, es començava a ensenyar català, ja que alguns mestres crèiem que havíem d'ensenyar en la nostra llengua, però ens trobàvem amb moltes tensions per part d'aquells professionals que s'havien establert a Catalunya i que ho trobaven del tot inútil. Es va haver de ser molt fort i tenir la convicció que el que es feia s'havia de fer bé i havíem de fer un canvi a les escoles del país.

En aquell temps també va haver-hi la fusió de l'Escola de l'Església amb escoles de diverses congregacions religioses, i és quan comença la vida de Blanquerna, comencen les escoles d'estiu. Com que pensava que hi havia coses noves que no sabia, i que es feien cursos per posar-nos al dia, ja hi som, els juliols a les escoles d'estiu. Vaig tenir la sort de poder participar-hi com a alumna i com a professora que defensa una innovació en l'ensenyament.

Que distesos aquells dies en què ens trobàvem amb excompanyes i revivíem el que havíem fet els anys d'estudi i compartíem com estàvem ara en la societat actual. Moments d'aprenentatge, de records, de valoració i agraïment a aquells professors que tornàvem a veure i que tant ens havien donat i ens havien ensenyat com ens havíem de donar a aquells infants que teníem a les nostres mans.

Moments d'aprenentatge, de records, de valoració i agraïment a aquells professors que tornàvem a veure i que tant ens havien donat i ens havien ensenyat com ens havíem de donar a aquells infants que teníem a les nostres mans.

Passats els anys, vaig seguir vinculada a l'escola, acceptant alumnes per fer les pràctiques i també iniciant una associació d'antics alumnes. El grup que ho fèiem crèiem que era molt important tenir un paraigua per poder-nos aixoplugar, en els moments bons i dolents. No va reeixir. Passats uns anys, un altre grup amb saba jove va reprendre la feina i tampoc no hi va haver sort, va quedar parada. Potser d'aquí a uns anys i per la necessitat d'estar units, l'associació podrà tirar endavant.

Després dels anys i en el moment de les pèrdues de lloc de treball, vaig passar a treballar en un centre de secundària i vaig haver de tornar a començar. La manera com fins llavors havia treballat amb els alumnes ja no em servia. Em trobo davant d'un nou repte, d'alumnes que acaben d'arribar dels seus països i a qui cal començar de zero; alguns han estat escolaritzats, els altres venen de zones rurals i no han estat escolaritzats o ho han estat en escoles alcoràniques, i els que ja tenen catorze anys no veuen per què han d'estar a l'escola. Aquí la feina és nova cada dia, mai no saps què et pot passar, amb quines novetats et trobaràs, quants alumnes nous rebràs...

Eestic amb aquests alumnes des del 1997, i les famílies dels nois i noies que ens van arribant, ara en altres condicions, ja saben què han de fer quan arriben a Barcelona. Quina satisfacció que et produeix quan veus que aquella persona que va arribar sense el coneixement de la llengua aconsegueix fer la prova per accedir a la universitat i superar-la.

D'altres t'expliquen com els va la vida: tenen feina, han format una família i continuen trobant en les persones del centre un pal de pallar.

Avui ja estic a punt de deixar la vida activa i en molts moments del meu exercici tinc present professors i professores i penso com ho haurien resolt. He fet durant molts anys classes de llengua catalana i sempre recordo la metodologia de M. Dolors Malagelada i, quan he impartit socials, la manera metòdica de fer de Josefina Font, l'he tinguda present.

He fet durant molts anys classes de llengua catalana i sempre recordo la metodologia de M. Dolors Malagelada i, quan he impartit socials, la manera metòdica de fer de Josefina Font, l'he tinguda present.

El meu record més sincer per a totes les persones que van contribuir en la meva formació com a docent, ja que la seva manera de ser i de transmetre coneixements, valors, estimació i actituds m'han ajudat en la meva vida professional i particular.

07

El Dr. Josep Gallifa va ser degà de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport els anys 1991-1996 i 2013-2017, i director de l'Escola Universitària de Formació de Mestres els anys 1994-1996.

Blanquerna:
d'escola
universitària
a facultat
(1988-1996)

En l'evolució de setanta-cinc anys de Blanquerna hi ha hagut períodes d'estabilitat i continuïtat, però també períodes excepcionals de transformació total, disruptiva i creativa, com ho van ser els anys des del 1988 fins al 1996. Vegem-ho en només algunes xifres eloqüents: el curs 1988-1989, Blanquerna era una Escola Universitària de Formació de Mestres adscrita a la UB, a l'edifici del carrer del Marquès de Santa Anna, amb uns 850 estudiants. El 1996, la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna era una facultat de la URL, amb uns tres mil estudiants, a l'edifici del carrer del Cister, amb postgraus i doctorats, i la Fundació Blanquerna tenia dos centres universitaris més, que havien iniciat el seu camí en els edificis del carrer de Santaló, de l'Antic Teatre i de Valldonzella, i estava en obres La Tamarita per acollir un quart centre. Exposarem alguns dels elements clau que expliquen com va ser que en uns moments de crisi, en els quals les coses podien haver estat certament d'una altra manera, hi va haver aquesta transformació tan espectacular. Encara que vaig viure aquesta etapa molt directament, primer com a cap d'Estudis de l'escola, després com a degà de la facultat i finalment també com a director de l'Escola de Mestres, en el moment de la unificació d'escola i facultat, no podré donar aquí el detall de totes les persones ni els esdeveniments significatius d'aquells anys. Els vaig intentar recollir en un llibre, *Blanquerna (1948-2018)*, en què es poden consultar aquest i altres períodes amb tots els detalls significatius dels moments i les persones. Quins són, doncs, a grans trets, els elements que expliquen aquesta transformació tan remarcable?

Els estudis de Magisteri havien entrat en crisi. Efectivament, amb la desaparició de les especialitats de 7è i 8è d'EGB derivada de l'aplicació de la LOGSE, els estudis havien perdut atractiu i demanda. No s'omplien totes les places de l'oferta, els cursos del 1989 i el 1990, i això generava una preocupació lògica en un centre que era d'iniciativa social sense cap ajut públic.

Calia un nou edifici. L'edifici de Marquès de Santa Anna tenia alguns defectes estructurals que haurien requerit una forta inversió. Per la visió i la insistència del P. Jaume Bayó, director adjunt, es va poder destinar una dotació

econòmica proporcionada directament pel cardenal Jubany, i la Junta Titular va decidir l'opció del terreny a la cruïlla del carrer del Cister amb el carrer dels Quatre Camins. El 1989, el president Dr. Salvador Pié i l'equip directiu, del qual formava part com a cap d'Estudis, vam acabar de concretar les condicions de la construcció del nou edifici. Així és com es van preveure, per exemple, els espais per al treball de seminari de la nova facultat, o que hi hagués molts més despatxos per a professors que els que s'havien previst inicialment. L'arquitecte Agustí Mateos, premi FAD i guanyador del concurs, va projectar un edifici per a la formació universitària avançat al seu temps. El trasllat va ser per les vacances de Nadal del 1990.

Creació d'una nova universitat. A partir del 1988, el Dr. Jubany es començà a reunir amb els centres que passarien a ser les institucions fundadores de la URL. El fet que el Dr. Pié i Mn. Andreu Oliveras (subdirector) ens integressin en les reunions inicials per treballar en l'estructura acadèmica de la nova universitat va fer-nos ser conscients de les possibilitats que s'obrien.

Més demanda de places. L'augment de demanda de places universitàries d'aquells anys i el fet que Blanquerna ja tenia un recorregut van contribuir que els nous estudis tinguessin també demanda. Quan preparàvem els projectes, tanmateix, no sabíem ben bé quina acollida tindrien.

Context social d'optimisme. Recordem la Barcelona del 1992, o que a l'Estat es consolidava el desenvolupament democràtic, per exemple, en educació, amb la reforma de la LOGSE, o que la Generalitat havia assumit les competències en Educació i Universitats i hi havia la il·lusió de fer les coses diferent, o que en l'àmbit eclesial es continuava vivint un optimisme postconciliar.

Un projecte agosarat. Amb la professora Mercè Pañellas, el 1988, veient la possibilitat de la construcció d'un nou edifici, vam plantejar al Dr. Salvador Pié, en un document titulat «Avantprojecte per a la creació d'una Facultat de Psicopedagogia a Blanquerna», la necessitat de crear una facultat, perquè érem conscients de les limitacions dels centres adscrits i també coneixíem molt bé les problemàtiques dels centres de l'Església de la resta de l'Estat. El 1989, el Dr. Pié va crear una comissió que ho estudiés. Aquesta comissió estava formada per Miquel Tresserras (president), Andreu Oliveras, Àlex Damians, Francesc Rovira i per mi mateix, que exercia de secretari. Vam elaborar l'informe «Projecte de creació d'una Facultat de Psicologia i Pedagogia a Blanquerna». Aquesta comissió va proposar incloure també les llicenciatures de Psicologia i de Pedagogia. En aquell moment, el projecte d'Universitat Ramon Llull ja havia avançat i es va considerar crear aquesta nova facultat dins la nova universitat. La viabilitat, les

característiques dels plans d'estudis i la presència de matèries de l'àrea de religió les adquirirem en una visita que vam fer amb Salvador Pié i Andreu Oliveras a la Universitat Catòlica de Lovaina. També la fundació m'havia facilitat que fes estades en universitats nord-americanes. Amb aquests referents, vam adoptar models que eren nous llavors: semestres, crèdits, presència de l'anglès, un primer cicle formatiu i humanístic i un segon cicle professionalitzador, etc.

Un mètode innovador: el seminari. La idea del treball de seminari d'uns dotze estudiants amb un tutor va anar confluint en l'esmentada comissió, paral·lelament a la definició dels nous estudis, a partir de diferents constatacions i propostes: la illusió de fer una universitat diferent, fent efectiu l'ideari i centrant-la en l'autèntic protagonista, que és l'estudiant. També la necessitat de repensar el Mètode Blanquerna en un context de creixement.

La illusió de fer una universitat diferent, fent efectiu l'ideari i centrant-la en l'autèntic protagonista, que és l'estudiant. També la necessitat de repensar el Mètode Blanquerna en un context de creixement.

Volíem, d'altra banda, fer possibles els principis constructivistes i de l'aprenentatge significatiu, llavors objecte de reflexió en el context educatiu. Però sobretot s'havia de facilitar el procés maduratiu de cada persona, més enllà del coneixement més objectiu o professional, dels quals no es podia ni es volia pas prescindir, però sí fer-los més interdisciplinaris. Proposàvem una universitat formativa i personalitzada amb espais de diàleg professor-tutor/estudiants. Paral·lelament, vam fer un estudi sobre l'impacte econòmic que tindria la conversió de l'estructura de professorat que hi havia llavors en una de nova, amb seminaris per als nous estudis, i no ens va costar gaire convèncer el Dr. Pié.

La selecció de professorat. Ja com a degà, vaig tenir una llibertat total en un aspecte delicat i rellevant com fou la selecció del nou professorat. M'hi vaig involucrar fent moltíssimes entrevistes. En aquest període es van seleccionar, a la nova facultat i a l'escola, més de cent vint professors nous, que es van anar afegint a la dinàmica de treball: assignatures, seminaris, recerca. Recordo haver prioritzat els perfils i els mèrits acadèmics. Ara se'n diria *selecció per competències*. També vam posar en marxa un programa de formació dels nous professors.

La recerca i el doctorat. El curs 1991-1992, es va optar per iniciar simultàniament primer cicle, segon cicle i doctorat. Vam contractar professors externs per al doctorat i per defensar les primeres tesis de la URL. Aquest programa es va internacionalitzar a Santiago de Xile (1993) durant tres edicions.

Obertura a noves oportunitats. L'èxit de la nova facultat va animar-nos a dissenyar nous projectes: els estudis d'Educació Social gestionats per la F. Pere Tarrés dins la facultat (1992), l'Escola d'Infermeria i Fisioteràpia (1992) i la Facultat de Ciències de la Comunicació (1994). A finals del curs 1994-1995, tal com s'ha exposat, se'm va encomanar també fusionar l'Escola de Mestres amb la Facultat de Psicologia i Pedagogia en una Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació (1996), i es va començar amb Logopèdia. I encara el projecte de l'Escola de Relacions Laborals, que va començar el 1997. L'estructura dels plans d'estudis i el seminari seguien el mateix model pedagògic de la facultat, que es deia llavors, aplicats i adaptats a aquestes noves professions.

Formació de directius universitaris. De la facultat va ser d'on també de manera natural sorgiren els dirigents de primera línia de la Blanquerna que s'anava obrint pas amb els nous projectes: els professors Valentí Feixas (director de l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia), Miquel Tresserras (degà de la Facultat de Ciències de la Comunicació) i Jordi Riera (director de l'EUTS-ICESB i després degà de la Facultat) en són exemples destacats. Ens vam inspirar en els models de gestió universitària nord-americans, promovent estils de lideratge responsable, professional i transformador, en el context de tradició força assembleària del qual proveníem.

La gestió econòmica eficaç i eficient. Els resultats econòmics excel·lents de la nova facultat permeteren abordar econòmicament els nous projectes d'adaptació i construcció de nous edificis. Tenir un gerent com Josep Vidal, que combinava ambició de futur amb bona administració, va ser clau en el moment d'avançar en les infraestructures dels projectes.

L'estabilitat institucional. El 1988, Blanquerna es va constituir com a fundació diocesana benèfica-docent sense ànim de lucre, i, el 6 d'abril del 1992, es va registrar com a fundació canònica. Aquest estatus li donava un estatut jurídic propi dins la diòcesi, i els cardenals Jubany i Carles en van ser els primers presidents. El Dr. Salvador Pié, president executiu i després president (1993), va ser providencial, per la seva visió institucional, coneixements i capacitat de gestió.

Avançar en uns temps accelerats i disruptius. No hi havia camins previs on aprendre. I a cada nova passa que fèiem sorgien dificultats. Avançàvem amb

determinació i illusió. Eren uns temps de transformació profunda i Blanquerna va conviure amb una certa inestabilitat. En aquell període, va tenir tres presidents, com s'ha dit, i quatre directors generals o equivalents, que foren, sense comptar el Dr. Joaquim Aragó (director nomenat per la UB): Jaume Bayó (fins al 1988), Andreu Oliveras (1988-1992), Rafael Méndez (1992-1994) i Lluís Font (a partir del 1994). A l'Escola de Mestres vam ser tres els directors (Francesc Rovira, Enric Masllorens i Josep Gallifa). Amb el president i el gerent vam ser, doncs, els qui ens mantinguérem en aquestes —diguem-ne— primeres línies durant tot aquest període. És un cas prou rellevant de com d'una crisi inicial van emergir creativament i amb molta força nous projectes, una nova Blanquerna. Després vindria un període de més institucionalització i estabilitat.

Unes bases universitàries sòlides. Va sortir bé perquè es van establir unes bases universitàries sòlides, no només a l'hora de crear centres de llicenciatures, sinó també de constituir una alternativa de qualitat a la universitat d'aquells anys que suposava un canvi cultural significatiu i profund. Entroncàvem amb una tradició universitària alternativa. Per fer-la efectiva, vam fer formació del professorat i vam potenciar la cultura que ja hi havia a Blanquerna de treball en equip.

D'aquells anys destacaria també com un element clau la confiança. Entre nosaltres, cadascú en el seu paper i amb les seves capacitats, amb generositat per un projecte col·lectiu. Van ser un privilegi per a mi aquests anys, i un gran aprenentatge.

Confiança. D'aquells anys destacaria també com un element clau la confiança. Entre nosaltres, cadascú en el seu paper i amb les seves capacitats, amb generositat per un projecte col·lectiu. Van ser un privilegi per a mi aquests anys, i un gran aprenentatge. Recordo que hi vaig dedicar bastant de temps... A més, s'ha de dir que el compaginava amb una dedicació a la URL, en què vaig contribuir amb l'equip rector a estructurar la nova universitat, però això requeriria una altra exposició... Vist amb la perspectiva del temps, podem dir que a Blanquerna aquells anys es van establir les bases perquè centenars de professors i membres del PAS participessin en un projecte vital il·lusionant, com ho ha estat

també per a milers d'estudiants a qui Blanquerna ha influït significativament en la seva formació i les seves vides. En aquells moments comptàvem amb la intuïció, la confiança i el coratge d'obrir camins universitaris que no s'havien seguit abans. Confiança en què estàvem involucrats en un camí de creixement que ens transcendia. Confiança i consciència que, malgrat les possibles mancances i amb l'aportació de tothom, Blanquerna contribuïa a facilitar l'acció de l'Esperit en el nostre món. I això va marcar la diferència.

08

Dr. Jordi Riera, degà de la Facultat
de Psicologia, Ciències de l'Educació
i de l'Esport els anys 1996-2004
i del 2021 a l'actualitat.

Consolidació
de la Facultat
de Psicologia,
Ciències de
l'Educació i de
l'Esport (FPCEE)
i projecció de
futur

El relleu al capdavant del deganat de la facultat que vaig tenir l'honor d'assumir per primera vegada (qui m'havia de dir que n'hi hauria una segona, anys després) l'11 de juliol del 1996 em suposava un gran repte personal, tant per la meva joventut (trenta-quatre anys) com pel fet d'agafar el relleu de qui em precedia, el Dr. Josep Gallifa, l'admirat i estimat Josep, que havia deixat el llistó molt alt.

I això va esdevenir en paral·lel al fet juridicoformal del canvi de nom de la facultat, que passava, a partir de l'1 d'agost precisament d'aquell any 1996, a anomenar-se de l'original Facultat de Psicologia i Pedagogia, a la nova denominada Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació, que ja integrava tots els estudis que s'impartien en aquell moment a la Facultat: Educació, Logopèdia i Psicologia. Jurídicament, ja teníem només una facultat amb tots els estudis integrats. Tots els d'aquell moment, perquè amb els anys n'havien d'emergir més que han marcat la història i el nom evolucionat de la nostra Facultat. Ho explicarem a continuació.

Aquells primers cursos, del 1996-1997 en endavant, van venir marcats per diferents novetats. L'aparició del primer SIOE/SAP (Serveis d'Informació i Orientació de l'Estudiant i el Servei d'Atenció al Professorat-1997), el primer Laboratori de Logopèdia, la nova aula d'autoaprenentatge (1997), la xarxa informàtica a tot l'edifici (1997), l'edició del primer número de la revista *Aloma* (1997), el primer Pla General de Recerca (PGR-1997), el SOPTIC (suport a les noves tecnologies, 1999), el SOP (Servei d'Orientació Psicopedagògica, 2000), el GPP (Gabinet de Promoció Professional, 2000, ara reconvertit en el Servei de Carreres Professionals) i la creació de la primera OTRI-Blanquerna, denominada BTS (Blanquerna Tecnologia i Serveis, 1999), que començà a donar cobertura als primers serveis de transferència de coneixement i assessorament extern basats en la recerca (aquí s'iniciaren projectes com SAAP, SAIP, SEB, UASF, ICIF...), i que posteriorment es redefiniren dins de l'evolució legal de la BTS en la que va ser la nova Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis (FBAS).

Però una de les novetats més importants d'aquells anys, posterior a la celebració dels magnífics actes del cinquantè aniversari de Blanquerna (1948-1998), va venir de la que seria una nova titulació molt important per a la FPCEE: la Llicenciatura (ara Grau) de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (CAFE).

Però una de les novetats més importants d'aquells anys, posteriorment a celebrar els magnífics actes del cinquantè aniversari de Blanquerna (1948-1998), va venir de la que seria una nova titulació molt important per a la FPCEE: la Llicenciatura (ara Grau) de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport (CAFE), no sense haver hagut de treballar molt intensament en diferents àmbits (polític, legal, universitari...) el que era una titulació fins llavors només impartida per l'INEFC. Però un canvi oportú i precís en el text de la Llei catalana de l'esport (aprofitant que va ser revisada políticament justament en el tombant de segle, sobretot per introduir un nou marc legal per a les seleccions catalanes), que llavors Blanquerna va impulsar, va permetre la nova implementació a Catalunya d'una CAFE en un altre marc institucional que no fos l'INEFC, i que en aquest cas era la Fundació Blanquerna. Aquest nou títol va iniciar una llarga tramitació a partir del 1999-2000, i ja va ser oficial i se'n va implementar la primera promoció l'any 2001-2002 amb un gran èxit, oferint una formació en l'àmbit esportiu no només centrada en l'alt rendiment, sinó també amb una nova mirada cap al món social, de l'educació i la salut.

Aquest primer títol de l'àmbit esportiu ha donat lloc a un germà petit, divuit anys després a l'any 2018, a la implementació d'un nou grau de l'àmbit de l'esport, però en aquest cas especialitzat en la gestió esportiva (Grau en Gestió Esportiva), la qual cosa ha arrodonit l'oferta de títols de grau a la FPCEE, abastant dos graus per a cadascun dels tres grans àmbits (departaments) de la Facultat ben equilibrats i consolidats: a l'àmbit de l'educació (graus d'Educació Infantil i d'Educació Primària); a l'àmbit de la salut (graus de Psicologia i de Logopèdia), i a l'àmbit de l'esport (graus en CAFE i en Gestió Esportiva).

La FPCEE també ha estat pionera durant aquests anys en l'avaluació interna de qualitat, ja que ha estat un dels primers centres de Catalunya i Espanya a ser

avaluats pels plans pilot de la nova Agència Catalana de Qualitat (AQU) l'any 2000, la qual cosa s'ha repetit posteriorment, durant el deganat del Dr. Corbella, sent un dels primers centres de Catalunya i Espanya a rebre l'Accreditació Institucional de Qualitat, després de superar nombrosos processos d'avaluació interna i externa, incloent-hi els processos d'avaluació del professorat. Aquest fet garanteix que la FPCEE compleix els requeriments legals d'acreditació del seu professorat, del qual més del 50 % són doctors, i més del 60 % són professors acreditats, com determina la llei.

I és a partir de tots aquests processos que la Facultat s'ha anat consolidant amb les diverses promocions i consolidacions de professorat titular i catedràtic; tots recordem la promoció per part de la FPCEE de qui va ser el primer doctor honoris causa de la URL, el Dr. Joan Triadú, com a reconeixement a la seva trajectòria pedagògica, poètica i activista cultural, l'any 1997, al qual han seguit posteriorment els doctors Lenarduzzi i Minuchin (2003), i en anys posteriors el Dr. Antonio Damaso, el Dr. Octavi Fullat i el Dr. Howard Gardner.

Un capítol a part també mereix el creixement, desenvolupament i reconeixement dels diferents grups de recerca de la nostra Facultat, que durant tots aquests anys han anat consolidant les seves aportacions científiques punteres en els diferents àmbits de recerca de la nostra Facultat, fins a arribar avui dia ja a la xifra de set grups de recerca consolidats i un d'emergent, avaluats per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de la Generalitat de Catalunya (AGAUR.)

Això ha tingut lloc en paral·lel al desenvolupament de diferents actualitzacions del PGR de la Facultat des del primer, implementat l'any 1997, com ja s'ha dit més amunt, conjuntament amb l'actualització de l'oferta vigent de nou màsters universitaris i quatre programes de doctorat (Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport, Psicologia de l'Educació DIPE —interuniversitari—, Applied Psychology: Adaptation and Change in Contemporary Societies-internacional), també tots avaluats i acreditats.

l així com la Facultat ha anat consolidant la seva proposta formativa i de recerca en tots els àmbits, també hem aconseguit mantenir un nivell d'inversions regulars i notables al mateix edifici que la va veure néixer.

I així com la Facultat ha anat consolidant la seva proposta formativa i de recerca en tots els àmbits, també hem aconseguit mantenir un nivell d'inversions regulars i notables al mateix edifici que la va veure néixer. Un procés que s'ha accentuat aquests dos darrers anys amb una aposta clara per fer un pas decidit endavant en la millora de tots els espais docents, de recerca i transferència, així com dels espais de serveis (agrupant-los amb nous formats i instal·lacions) dirigits a l'estudiantat i al professorat, que intenten oferir a tothom una experiència contínua i confortable d'aprenentatge al llarg de tota la vida. Unes inversions que ja han començat a mirar també cap enfora de l'edifici, en el poc espai de campus que podem oferir, però que, a partir d'una incipient iniciativa de Setmanes Sense Cotxes que mira cap als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS 2030), modifiquen l'espai exterior i alhora proporcionen noves oportunitats d'usos i activitats extraacadèmiques que permeten noves dinàmiques i una experiència diferent i diversa del que suposa venir presencialment a la Facultat.

Aquesta tasca ingent de tantes persones, professorat, PAS, alumnat i equips de deganat i institucionals, liderats pels degans que m'han precedit des del 2004, quan va acabar el meu primer mandat (Dr. Climent Giné, Dr. Josep Gallifa i Dr. Sergi Corbella), ha anat donant fruits per arribar on som ara. I és aquí, en aquest punt del camí, sortint ja de manera clara de la dolorosa i dramàtica pandèmia d'abast mundial (covid-19) i després de tres anys, ja, d'aquest segon mandat iniciat l'1 de febrer del 2021 (després d'haver exercit com a vicerector acadèmic i adjunt al rector de la URL durant catorze anys (2006-2020), que constato una enorme capacitat institucional i col·lectiva per anticipar futurs i actuar en conseqüència (com s'ha fet en el cas de les PAP de Magisteri) a partir del disseny d'autèntics marcs estratègics institucionals i plans estratègics de Facultat (com el vigent del 2022-2026), que han permès consolidar la llarga trajectòria de la FPCEE-Blanquerna, origen de la història de la FB des de la seva base sòlida de tradició humanista i cristiana, d'alta qualitat acadèmica, docent i de recerca, així com de transferència de coneixement a la societat que volem continuar servint.

Feliços setanta-cinc anys, doncs, d'una història col·lectiva tan fecunda i amb tanta projecció de futur.

09

Dr. Valentí Feixas,
director de l'Escola Universitària
d'Infermeria i Fisioteràpia
Blanquerna-URL els anys 1992-1998.

Creació
de l'Escola
Universitària
d'Infermeria
i Fisioteràpia
Blanquerna-
URL

La Fundació Blanquerna, en el marc de la constitució de la Universitat Ramon Llull, havia assumit la responsabilitat de crear un centre en l'àmbit de les ciències de la salut. L'any 1991, una comissió va elaborar el Projecte d'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia, una escola diferent de les altres que reculli la tradició professional de l'Església i de Catalunya, i que sigui creativa i tingui en compte el marc europeu. El Patronat de la Universitat Ramon Llull ho va aprovar i ho comunicà a la Generalitat de Catalunya el 25 de novembre d'aquell any. L'escola havia de començar l'activitat el setembre del 1992, als locals de l'antiga escola de les Franciscanes Missioneres, al carrer de Santaló de Barcelona.

El dia de la Mare de Déu de Montserrat de l'any olímpic del 1992, el director general de Blanquerna-URL, mossèn Andreu Oliveras, em va cridar al seu despatx del carrer del Cister. Aquell curs jo era professor de Metodologia de les Ciències i tutor de seminari a la Facultat de Psicologia i Pedagogia, que iniciava el primer curs, i professor de Física i la seva Didàctica a l'Escola de Mestres, en un pla d'estudis que s'extingia per l'aplicació de la LOE. Per la nova llei, amb els professors Miquel Garcia i Lali Ros havíem estat elaborant un projecte de formació per al professorat d'educació secundària a la Facultat. Vaig pensar que mossèn Oliveras devia voler parlar amb mi d'aquest projecte, però no va ser així.

Em va explicar que calia una persona per liderar el projecte de l'Escola d'Infermeria i Fisioteràpia. Creia que jo era la persona idònia perquè a la meva formació científica com a físic s'hi afegia la meva experiència pedagògica a la Facultat de Psicologia i Pedagogia i la meva experiència en la gestió de projectes educatius, especialment com a secretari general de l'Escola de l'Esplai de Barcelona i com a director pedagògic del COU Jaume Bofill. Per això em feia la proposta d'assumir aquesta responsabilitat i em donava una setmana per pensar-m'ho. El dilluns 4 de maig, li agraià la confiança i acceptava el repte. Començava el compte enrere.

De seguida les primeres trobades amb l'equip inicial per desenvolupar el projecte: Núria Balaguer, infermera de l'Hospital General de Catalunya,

la germana Consol Muñoz, consellera de la general de les Franciscanes Missioneres, i el fisioterapeuta Jacint González. També Josep Vidal, gerent de Blanquerna, responsable de l'adequació dels locals del carrer de Santaló a les necessitats del nou centre.

Trets definitoris de l'Escola

Volíem una Escola amb caràcter universitari que formés bons professionals en els camps respectius a través de la funció docent i la funció investigadora, amb un coneixement profund dels models científics i culturals lligats a la seva professió, amb una actitud que permetés el progrés i la integració constant de nous sabers, amb una capacitat de reflexió sobre la pròpia pràctica professional i amb una capacitat de treball en equip amb altres professionals. Tot això en un clima d'atenció i de tracte personal entre el professorat i l'alumnat, orientant i motivant el treball i el procés d'aprenentatge, i fomentant el diàleg i la participació.

Volíem una escola amb caràcter universitari que formés bons professionals en els camps respectius a través de la funció docent i la funció investigadora, amb un coneixement profund dels models científics i culturals lligats a la seva professió.

Una escola d'iniciativa privada amb la voluntat d'oferir un servei social i cultural de qualitat amb una identitat pròpia i de país, amb un esperit obert a altres cultures i formes de fer, viure i ser de l'estat espanyol, d'Europa i del món.

Una escola amb un projecte integral d'educació d'acord amb una concepció cristiana de la persona, de la vida i del món, amb un respecte profund a la persona humana, amb un conreu de totes les dimensions de la personalitat dels futurs professionals, amb una orientació vers el significat últim i global de l'existència humana, i en un diàleg constant entre fe, cultura i ciència, respectant l'autonomia i la metodologia pròpies de cada ciència, evitant la falsa dicotomia entre saber científicotècnic i saber humanístic, conreant la dimensió espiritual de la persona.

Plans d'estudis

La primera tasca va ser definir els plans d'estudis. En el marc de les directrius establertes pel Ministeri d'Educació i Ciència l'any 1990, vam optar per uns currículums de màxims: 270 crèdits (2.700 hores de formació) en tres anys de la diplomatura, distribuïts en sis quadrimestres. La meitat dels crèdits havien de ser pràctics i el marge d'optativitat era petit, 17% en Infermeria i 20% en Fisioteràpia.

Dos eren els reptes importants: establir els crèdits obligatoris d'universitat que definirien els nostres trets diferencials respecte d'altres escoles, i l'organització de la part pràctica del currículum.

Pel que fa al primer repte, vam definir com a matèries obligatòries d'universitat un eix antropològic i ètic comú a les dues titulacions, a primer curs antropologia i fet religiós, a segon curs antropologia cristiana de la salut, i a tercer curs deontologia, en la definició d'aquest eix hi participaren mossèn Andreu Oliveras, la germana Consol, jo mateix i el Dr. Francesc Torralba, que s'incorporà així a Blanquerna com a professor. També a tercer curs amb una optativa de pastoral de la salut. Com a matèries pròpies de la nostra Universitat Ramon Llull, es complementaren amb uns principis i tècniques d'investigació a primer curs per a les dues titulacions.

La formació teòrica representava unes quinze hores setmanals al llarg de tot el curs, impartides en sessions d'una hora i mitja, a les aules de l'Escola, en grups de vuitanta a noranta alumnes. En aquestes sessions es donaven les bases del coneixement i es plantejaven els elements per al treball personal i de grup de les diverses matèries. Pel que fa a la formació pràctica, la meitat del currículum la vam articular en tres modalitats diferents:

- El treball de seminari, en sis hores setmanals, en grups de setze alumnes dinamitzats per un tutor, en què s'integraven els continguts de les diferents matèries a partir de treballs pràctics.
- Classes pràctiques a l'Escola, entre dues i quatre hores setmanals, en grups de menys de 20 alumnes, impartides per professionals de la infermeria i la fisioteràpia, en què es desenvolupaven els coneixements i les habilitats instrumentals de les professions.
- Estades clíniques en centres sanitaris (des del primer curs, amb quatre setmanes cada quadrimestre, i sis setmanes quadrimestrals a segon i tercer curs) en què, amb un professional del centre coordinat amb l'Escola, es complementava la formació teoricopràctica i s'inseria l'alumnat en el món professional.

Aquests plans d'estudis es van homologar a principis del 1994. Tanmateix, poc després un reial decret obligava a adaptar els plans d'estudis a directrius europees. Vam aprofitar aquest procés per introduir de forma experimental els nous crèdits ECTS de l'espai europeu d'educació superior. Tot i que els nous plans d'estudis no es van publicar al *BOE* fins al juny del 1997, ja vam aplicar les modificacions des del curs 1995-1996.

Infraestructures

Els primers mesos del 1992, es van reformar completament els espais del carrer de Santaló, 37 amb sis aules amb capacitat per a noranta alumnes, que permetien dos grups d'infermeria i dos de fisioteràpia (un de matí i un de tarda) per a cada curs, quinze espais de seminari amb capacitat per a setze alumnes i vuit aules pràctiques (quatre d'infermeria i quatre de fisioteràpia). També una àmplia biblioteca, una aula d'informàtica i els espais de direcció, professorat i administració. El disseny d'Escola permetia oferir cent seixanta places d'infermeria i cent vuitanta de fisioteràpia per curs, 340 en total.

El bon treball del gerent Josep Vidal, de l'arquitecte Dr. Ricard Pié i de l'empresa constructora va fer possible que al setembre l'Escola pogués iniciar l'activitat.

Així, el dimarts 22 de setembre del 1992, l'arquebisbe de Barcelona, Dr. Ricard Maria Carles, i el conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, Xavier Trias, beneïren i inauguraren, respectivament, l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Blanquerna-URL.

Els anys que vingueren, la demanda d'estudiants anà augmentant i els estudis de Fisioteràpia es traslladaren el curs 1996-1997 a l'edifici de l'Antic Teatre de la Casa de la Caritat, al carrer de Valldonzella, 21 de Barcelona, i es va deixar tot l'edifici de Santaló per a Infermeria. L'Antic Teatre havia estat adaptat també per l'arquitecte Ricard Pié per acollir l'inici dels estudis de la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna-URL, mentre es construïa l'edifici. Així, els quatre cursos següents, l'EUIFB tindria dues seus, la d'Infermeria al carrer de Santaló i la de Fisioteràpia al carrer de Valldonzella. Gràcies a la mediació del Dr. Miquel Vilardell, vaig començar les converses amb el Dr. Ramon Carranza, director general de l'Aliança, que conduïrien a la cessió del seu solar del carrer de Padilla, 326 per construir-hi una nova seu que s'inauguraria més tard, el curs 2000-2001.

Les dificultats per oferir places pràctiques assistencials de fisioteràpia i la voluntat de desenvolupar projectes de recerca ens portaren a crear, el curs

1994-1995, la Unitat Assistencial i de Recerca Blanquerna, en uns locals de la Fundació Roca i Pi de Badalona, i amb la col·laboració de la Facultat de Psicologia i Pedagogia. Sota la direcció mèdica del Dr. Jordi Cebrià, creàrem una Àrea de Biomecànica sota la meva direcció i una Àrea de Neurologia dirigida per Jacint González. Visitàrem empreses especialitzades, i dotàrem el centre d'un laboratori de biomecànica i aparells de fisioteràpia d'última generació per a l'assistència i la recerca.

L'equip humà

El primer curs l'iniciàrem una trentena de persones. L'equip directiu el formàrem Núria Balaguer, com a coordinadora d'Infermeria, la germana Consol Muñoz, com a coordinadora de Fisioteràpia i secretària acadèmica, i jo mateix, com a coordinador de l'equip interdisciplinari de professorat i director. El segon curs s'hi incorporaren Miquel Àngel Prats, com a secretari acadèmic, i el tercer curs el Dr. Màrius Duran, com a cap d'Estudis. També aquest curs, Maria Feu assumí la coordinació d'Infermeria i Anna Fabregat la secretaria acadèmica.

L'equip inicial d'Infermeria el formaren Rosa Bayot, Carles Blanch, Pilar Hilarión, Isabel Pérez, Dolores Pintado i Mercè Pinyol. Al segon curs s'hi incorporaren, entre d'altres, Maite Giró, Joana Mateu, Anna Mont, Cristina Olivé i Judith Roca. I el tercer curs, Maria Feu, Fina Rifà, Isabel Romero i Carme Vila, entre d'altres.

L'equip inicial de Fisioteràpia el formaren Antoni Cabot, Josep Fatjó, Jaume Garrit, Jacint González i Juan Vicente López. Al segon curs i tercer curs s'hi incorporaren Montse Biosca, Elena Botella, Ana Capitán, Jordi Cuartero, Maria Torra, Josefina Díaz, M. Pilar Grané, Pilar Camp, Ramon Aiguadé, Pau Dalmau, Anna Montmany, Dani Romero, Jordi Vilaró i Vicenç Segarra.

La resta de professors s'organitzà en diferents àrees: Medicina (el primer curs Lluís Espinosa i Crisóstomo Vázquez, el segon curs Joan Josep Bonfill, Miquel Fabré, Jordi Martínez i Juan Antonio Rodríguez, i després Àlex Pasarín, Gaudi Sobrepere i Antoni Folch); Farmacologia (el Dr. Màrius Duran i la Dra. Concepció Mestres); Bioquímica (la Dra. Maria Godall, el Dr. Lluís Costa, Elisabet Vendrell, i després Lourdes Garcia); Biomecànica (el Dr. Valentí Feixas i després el Dr. Ferran Rey); Psicologia (la Dra. Eulàlia Arias i la Dra. Lali Ros, i després la Dra. Verònica Violant); Antropologia i Ètica (el primer curs mossèn Andreu Oliveras i Francesc Cónsola, el segon curs el Dr. Francesc Torralba i la Dra. Rosa Boixareu, i després el Dr. Antoni Nello i Xavier Cardona); Tècniques

d'Investigació (la Dra. Àngela Pallarés); Informàtica (el Dr. Miquel Àngel Prats), i Anglès i Català (Anna Fabregat).

Com a personal d'administració i serveis, el primer curs assumí la secretaria i l'administració Montse Riba, Eudald Vila el manteniment i Rosa Sunyer la biblioteca, amb l'ajuda de Marta Gabaldà. El curs següent s'hi incorporaren Paula Miracle com a secretària de direcció, Patricia Sant a l'administració i Marta Marín com a ajudant de biblioteca. I el tercer curs, Josep Robles al servei d'informàtica i Olga Oliver a secretaria.

Les relacions institucionals

En el desenvolupament de la diplomatura d'Infermeria va ser clau la col·laboració de l'Hospital de Barcelona com a centre de referència de pràctiques i aportant metges i infermeres a l'equip docent. Cal destacar la implicació especial de l'equip de la Unitat de Cures Intensives, liderat pel Dr. Lluís Cabré, el seu cap, i Anna Cruspinera, cap d'Infermeria. També l'Hospital General de Catalunya i l'Hospital Mútua de Terrassa col·laboraren en aquest sentit. Amb l'Hospital de Barcelona vam crear, el curs 1995-1996, el primer Pla Modular de Formació de Postgrau en Infermeria.

Amb la diplomatura de Fisioteràpia va ser clau la col·laboració, en el mateix sentit que abans, de l'Hospital de Sant Pau, especialment del Servei de Fisioteràpia i la seva cap, Roser Serra. També el Servei de Rehabilitació de l'Institut Guttman, l'Hospital Evangèlic, el Geriàtric Municipal de la Bonanova, l'Hospital de Terrassa i molts d'altres, fins i tot del País Basc.

El repte més important va ser aconseguir signar un conveni de col·laboració amb l'Institut Català de la Salut perquè els i les nostres estudiants poguessin fer pràctiques als centres de titularitat pública.

El repte més important va ser aconseguir signar un conveni de col·laboració amb l'Institut Català de la Salut perquè els i les nostres estudiants poguessin fer pràctiques als centres de titularitat pública. Va suposar un treball intens que reclamà la participació del Patronat de la Universitat Ramon Llull, especialment de Joan Ros, i del Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya.

Això va obrir les possibilitats de les pràctiques d'Infermeria en els centres d'atenció primària i de les de Fisioteràpia amb serveis de rehabilitació com el de l'Hospital Vall d'Hebron.

Una de les meves tasques dels primers anys va ser establir relacions amb les altres vuit escoles d'infermeria de Catalunya i amb les de fisioteràpia, una a Catalunya i poc més d'una desena a la resta de l'Estat. Vaig assistir als congressos més importants d'ambdues disciplines explicant el nostre model d'escola.

Un projecte d'èxit

Des del primer any, a Fisioteràpia es van matricular molts estudiants de fora de Catalunya, especialment del País Basc, on, en aquells moments, no hi havia cap escola. Com que les classes eren en català, el primer semestre rebien classes de suport i, amb l'ajut de les companyes i els companys, acabaven entenent i parlant el català.

Crec que la suma de tots els factors esmentats (tipus d'escola, pla d'estudis, infraestructures i, sobretot, l'equip humà) va propiciar que l'EUIFB, en poc temps, fos coneguda i reconeguda tant per les professions com pels estudiants que volien cursar aquests estudis. Això es traduí en un increment de la demanda per estudiar a la nostra Escola: el tercer curs vam rebre més de 1.000 sol·licituds per a les 340 places que oferíem. Coordinat per la Dra. Verònica Violant i amb la participació d'estudiants de quart curs de la nostra Facultat de Psicologia i Pedagogia, dissenyàrem i portàrem a terme un procés d'admissió que incloïa una bateria de tests i una entrevista personal. Va ser una experiència positiva per a l'Escola perquè es garantia un perfil idoni de les candidates i els candidats, i alhora suposava una experiència pràctica molt interessant per als nostres alumnes de Psicologia. Aquest procés es portà a terme els anys següents. El quart any hi va haver més de 1.300 sol·licituds per estudiar a l'Escola.

Al final del tercer curs es graduà la primera promoció d'estudiants, gairebé quatre-cents en total. Com que eren molts, vam pensar en un acte acadèmic de graduació al Palau de la Música Catalana, per donar cabuda al professorat, als estudiants i a les seves famílies. Ho vam fer així els primers anys.

La primera promoció fou apadrinada pel conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya i l'acte va estar presidit pel rector de la Universitat Ramon Llull, i comptà també amb la presència del cardenal arquebisbe de Barcelona. La segona promoció fou apadrinada pel poeta Miquel Martí i Pol.

Ja des de les primeres promocions, s'oferí la possibilitat als nostres alumnes de continuar la formació amb el segon cicle de les llicenciatures de Psicologia i

Psicopedagogia. Així podrien accedir a programes de doctorat i fer recerca. Altres continuaren els estudis cursant la Llicenciatura en Medicina. Moltes d'aquestes persones avui formen part del professorat de la Facultat de Ciències de la Salut Blanquerna-URL.

Dirigir l'Escola d'Infermeria des del maig del 1992 fins a l'abril del 1998 va ser tot un privilegi. Sempre estaré agraït a les persones que em van donar confiança i suport, i a tots els membres de l'equip que van fer possible la realitat de l'EUIFB.

10

El **Dr. Màrius Duran** va ser director de l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Blanquerna-URL els anys 1998-2010 i degà de la Facultat de Ciències de la Salut del 2010 al 2016, i la **Dra. Concepció Mestres** és la degana de la Facultat de Ciències de la Salut Blanquerna-URL des de l'any 2016.

Consolidació
de la
Facultat de
Ciències
de la Salut
(FCS) i
projecció
de futur

La decisió presa pel Patronat de la Fundació d'incorporar el model formatiu Blanquerna en l'àmbit de les ciències de la salut, l'any 1992, va ser un encert, no exempt de les dificultats pròpies de voler introduir-se en un àmbit formatiu restringit fins aquell moment exclusivament a les universitats públiques.

La fortalesa del model Blanquerna en la formació de mestres, socialment reconeguda per la societat catalana, es va ampliar a altres àrees vinculades amb la salut: Psicologia, Infermeria, Fisioteràpia, Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport, Nutrició Humana i Dietètica i Farmàcia.

Molts ordes religiosos dels arquebisbats de Catalunya, fidels als seus principis fundadors, disposaven d'hospitals, centres sanitaris i sociosanitaris en els quals ja treballaven moltes infermeres, metges i fisioterapeutes. Per tant, la introducció i el compromís de l'Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia Blanquerna (EUIFB) no va ser excessivament difícil. La perspectiva de les necessitats futures del sistema de salut de professionals sanitaris eren grans, i ja era evident que el sistema públic no hi podria donar resposta.

Les dues seus: Santaló i Valldonzella (1997-2002)

Des de l'inici, les preinscripcions de futurs estudiants per formar-se a l'EUIFB van anar creixent de forma gairebé exponencial (entre tres i quatre demandes per cada plaça ofertada).

Aquest augment important de la demanda d'estudiants, acompanyat per la pròpia complexitat del model Blanquerna Salut, va anar desbordant a poc a poc els espais previstos inicialment de l'EUIFB. La multiplicitat d'espais per a seminaris, aules teoricopràctiques, aules per a grups grans, laboratoris i estades clíniques obligava a fer un encaix horari docent gairebé mil·limètric per donar resposta de forma excel·lent a les necessitats formatives planificades.

En l'àmbit de les estades clíniques i de la formació de postgrau de l'EUIFB, la important col·laboració amb l'Hospital de Barcelona, amb el director mèdic, el Dr. Carlos Humet, i la directora d'Infermeria, Roser Cots, va permetre consolidar el model en l'àmbit clínic.

L'antic teatre de la Casa de la Caritat del carrer de Valldonzella, utilitzat provisionalment per la Facultat de Comunicació Blanquerna (FCB) abans de la construcció del nou edifici, va donar un respir a l'EUIFB en tot allò relatiu a la problemàtica d'espais existent.

Una solució no exempta de dificultats perquè la distribució arquitectònica de l'Antic Teatre no era la més adequada, sobretot per als espais d'habilitats teòricopràctiques de fisioteràpia.

La complexitat organitzativa de la docència en dues seus (carrers de Santaló i de Valldonzella) es va incrementar de forma notable perquè els professors d'assignatures transversals (comunes a totes les titulacions) es veien obligats a una mobilitat important. També es van haver de duplicar serveis: biblioteca, secretaria, seguretat i neteja.

En l'anecdota d'aquells cinc anys (1997-2002) no es pot oblidar el naixement del Sónar Barcelona, un festival de música electrònica a molts decibels i que inundava tota la plaça de Joan Coromines. Era una situació força difícil, el mes de juny, en època d'exàmens finals. Sortosament, aquest aspecte es va poder resoldre coordinant amb els organitzadors del Sónar els moments àlgids del certamen musical i els calendaris d'exàmens.

El nou edifici del carrer de Padilla

La recerca d'un nou edifici per albergar les titulacions d'Infermeria i Fisioteràpia, tal com ja ha explicat el Dr. Valentí Feixas en el seu article, seguien avançant. La Mútua L'Aliança es trobava en ple procés de reestructuració. Disposava de l'antic edifici Palau, un edifici històric protegit, un nou edifici al davant, al carrer de Sant Antoni Maria Claret, i també un edifici addicional al carrer de Padilla que tenia greus deficiències arquitectòniques i havia estat clausurat per a la pràctica assistencial. Després d'un llarg procés de negociació i d'exposició pública (l'edifici provenia d'una donació a L'Aliança feta per una persona que no tenia hereus), va passar a ser definitivament propietat de la Mútua L'Aliança, que el va vendre a la Fundació Blanquerna. L'any 2000 s'enderrocava l'edifici antic, i en el solar es va construir la nova EUIFB.

Amb la participació dels arquitectes Ricard Pié i Juan Pablo Saucedo i l'assessorament de tot l'equip directiu de l'EUIFB, es va dissenyar el nou edifici, pensat per a dues diplomatures (recordem que eren de tres anys), modular, molt funcional i versàtil, que permetés fer modificacions d'acord amb l'evolució que experimentessin les necessitats formatives del sector sanitari. Va ser un moment clau en la història de l'EUIFB, perquè passàvem a tenir un edifici propi. Una vegada

construït, l'any 2002 es va fer el trasllat simultani de les dues seus (Santaló i Vallonzella) al carrer de Padilla. La logística de desmantellar, traslladar i muntar les dues seus va ser molt complicada; es va fer un esforç titànic. Al setembre, el curs 2002-2003 va començar sense cap incidència important.

Nous projectes: la nova diplomatura en Nutrició Humana i Dietètica

En aquell moment, el món universitari es trobava en plena explosió Bolonya, i això significava un context universitari en transformació constant amb canvis importants i profunds. El curs 2003, l'EUIFB inicià la Diplomatura en Nutrició Humana i Dietètica, i l'escola passà a anomenar-se Escola d'Infermeria, Fisioteràpia i Nutrició (EUIFNB). La nova diplomatura va sorgir com una necessitat de servei i compromís amb la salut i l'alimentació de les persones. A Barcelona ciutat no hi havia cap universitat que impartís aquesta formació. Només existia el CESNID, centre adscrit de la UB, a Santa Coloma de Gramenet, i a Catalunya, la Facultat de Ciències de la Salut de la Universitat Rovira i Virgili.

L'experiència de l'EUIFB en l'àmbit de la salut es va reforçar amb la col·laboració de l'IQS School of Engineering pel que feia a les àrees més tècniques (química, tecnologia, laboratoris, etc.). Aquest projecte va ser el primer assaig d'un projecte conjunt més potent que arribaria anys després.

Bolonya va comportar la conversió de les diplomatures vigents en graus. El 2010, totes les titulacions universitàries s'havien d'adaptar al pla Bolonya. Es van haver d'elaborar els nous plans d'estudis, que passaven de tres a quatre anys.

La Facultat de Ciències de la Salut Blanquerna

Bolonya va comportar la conversió de les diplomatures vigents en graus. El 2010, totes les titulacions universitàries s'havien d'adaptar al pla Bolonya. Es van haver d'elaborar els nous plans d'estudis, que passaven de tres a quatre anys. El professorat que no tenia el doctorat es va formar per assolir-lo. Finalment, el curs 2009-2010 van iniciar-se tots els graus de l'EUIFNB. Ja no tenia sentit anomenar-se *escola universitària* i, d'acord amb la legislació vigent, es va

convertir en la Facultat de Ciències de la Salut Blanquerna-URL (FCSB). Denominació que anticipava la voluntat de la Fundació Blanquerna d'ampliar el seu compromís formatiu en l'àmbit de les ciències de la salut.

El Grau en Farmàcia, un projecte URL

L'any 2014, es va crear el Grau en Farmàcia, un projecte universitari sòlid i de qualitat. Aquest grau es va formalitzar a través de la col·laboració amb una altra institució de la URL, l'IQS-School of Engineering (amb més de 100 anys d'experiència en l'àmbit docent i científic). Es va crear un perfil formatiu de farmacèutic diferent de l'existent fins aquell moment, en què dues institucions participen de forma equivalent en la docència, cadascuna aportant la seva expertesa. La proposta va tenir molt bona acollida, el sector farmacèutic ens va obrir les portes, el Col·legi de Farmacèutics de Catalunya, amb el seu president, Jordi de Dalmases, i de la responsable científica del Col·legi, la Dra. Pilar Gascón, van valorar positivament el projecte, ja que es tractava d'una formació diferent. També el sector industrial va valorar-ho en el mateix sentit. L'any 2018, es va graduar la primera promoció del Grau en Farmàcia de la URL.

Evolució els últims anys

L'augment del nombre de graus i d'estudiants de la FCSB va fer que la seu de Padilla tornés a quedar petita, i l'any 2016 es van ampliar espais a les instal·lacions dels Salesians de Martí Codolar. Els primers anys, aquests espais van ser compartits per tots els graus excepte el de Farmàcia. Amb el transcurs del temps, la Facultat ha experimentat diferents reestructuracions d'espais, especialment a causa de la incorporació creixent de les simulacions, l'ampliació de docència en grups reduïts, l'ampliació de l'oferta formativa de postgrau (màsters oficials, propis i títols d'expert), el nombre d'estudiants al Grau d'Infermeria i el creixement de la recerca. Això ha comportat que els espais de Martí-Codolar es dediquin exclusivament al Grau en Fisioteràpia i a alguns estudis de postgrau.

Una fita important va ser la consecució, l'any 2021, del primer Programa de Doctorat de la FCSB-URL en Salut, Benestar i Ètica, fet conjuntament amb les universitats de Deusto i Comillas i l'Institut Borja de Bioètica-URL, coordinat per la FCSB.

Una fita important va ser la consecució, l'any 2021, del primer programa de doctorat de la FCSB-URL en Salut, Benestar i Ètica, fet conjuntament amb la Universitat de Deusto, la Universitat de Comillas i l'Institut Borja de Bioètica-URL, coordinat per la FCSB.

El futur. El nou Grau en Medicina

La FCSB s'ha consolidat com a referent en la formació de professionals d'infermeria, fisioteràpia, nutrició humana i dietètica i farmàcia. També en la formació de postgrau, especialment dirigida a fisioteràpia.

La gran expertesa en metodologia docent (classes de gran grup, classes de grup reduït, seminaris i simulacions), combinada amb un claustre de professorat compromès i amb una gran experiència docent i professional, i el suport del personal d'administració i serveis, fan de la formació rebuda de la FCSB una garantia de futur.

El curs 2022-2023, es va iniciar un nou projecte docent conjunt de la URL, el Grau en Enginyeria de la Salut, que imparteix la FCSB conjuntament amb La Salle.

Els esforços actuals de la FCSB estan concentrats en el desenvolupament de la recerca, que va rebre un gran impuls amb l'obtenció del primer programa de doctorat exposat anteriorment.

Actualment, la Facultat disposa de tres grups de recerca en diversos estats de desenvolupament, i destaca el grup GroW (grup reconegut per AGAUR).

En el futur, a més de seguir evolucionant i enfortint els diferents graus que s'imparteixen actualment, la Facultat està immersa en el desenvolupament del projecte del Grau en Medicina. Aquesta fita seria la culminació en la docència i la recerca de graus en ciències de la salut, i la clara manifestació de la voluntat de la Fundació Blanquerna, quan el seu Patronat va decidir obrir el model formatiu Blanquerna a les ciències de la salut.

11

Dr. Miquel Tresserras,
degà de la Facultat de Comunicació
els anys 1994-2011.

Creació
de la
Facultat de
Comunicació

Quan, el 1993, per encàrrec del Dr. Salvador Pié, juntament amb els professors Albert Sàez i Josep Rom, vam començar a planificar la Facultat de Comunicació Blanquerna, sabíem que teníem a les mans un projecte que només es justificava com a servei a la societat: teníem per missió formar professionals d'àmbits tan decisius com la premsa, la publicitat, el cinema i la televisió.

El nou centre naixia com a reconeixement del paper de la comunicació en una ciutat i un país definitivament plurals. Perquè la democràcia, que és la vida compartida en llibertat, depèn en bona part de la premsa en general.

El nou centre naixia com a reconeixement del paper de la comunicació en una ciutat i un país definitivament plurals. Perquè la democràcia, que és la vida compartida en llibertat, depèn en bona part de la premsa en general. La qualitat del sistema mediàtic d'un país dona fe de la qualitat humana assolida pel conjunt dels ciutadans.

I la facultat naixia per afegir-se i col·laborar amb els estudis de comunicació que ja hi havia a Barcelona. Als anys noranta, les noves generacions s'havien adonat del paper singular dels *media*. A les universitats hi havia una demanda enorme dels estudis de Comunicació, que corresponia a l'eufòria del sector professional, esperonat tant pel prestigi de la premsa, la ràdio, el cinema, la televisió i la publicitat com pel treball intel·lectual i innovador de periodistes i creadors del país.

En decidir crear la Facultat, la Fundació Blanquerna tenia present el llegat acadèmic i moral de l'Escola del CICF. Cal recordar que a principis dels anys seixanta només hi havia estudis oficials de periodisme a Madrid. Ateses les circum-

tàncies, mossèn Joan Alemany va poder aplegar al seu entorn un grup de «demòcrates, cristians i catalanistes de tota la vida», en paraules de Ramon Barnils, i va fundar l'Escola de Periodisme del CICF (1964-1974). Mn. Alemany descriu el CICF com «una institució eclesial que estava en primera línia d'avantguarda en tots els camps i que estava a l'aguait de tot el que pogués representar una Església amb el màxim d'obertura i d'incidència en la societat»¹. L'Escola va ser la primera que no depenia del règim franquista, i en van sortir periodistes que han estat fonamentals en la premsa catalana. Per a nosaltres va ser la primera referència.

Vam començar a construir el projecte amb tres accions: establir un contacte permanent amb institucions universitàries, immersir-nos en els problemes i les expectatives d'empreses punteres del sector comunicatiu, i dissenyar sobre paper els primers esquemes del que havia de ser un pla d'estudis i una metodologia que donés valor a la nova Facultat.

El Dr. Albert Sàez i el Dr. Josep Rom van aportar a l'equip fundador experiència professional i contactes que ens van obrir moltes portes. Vam començar per Salamanca, on la historiadora Maria Teresa Aubach era degana de la Facultat de Periodisme de la UPSA i coneixia bé els reptes de crear uns estudis de Comunicació en una universitat privada: treballava amb una energia que semblava inexhaurible, ens va acollir amb entusiasme i hi vam establir una col·laboració amiga i acadèmica fins a la seva mort. Paral·lelament, vam contactar amb els degans de les facultats de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Pompeu Fabra. Agraeixo cordialment el suport rebut pels doctors Enric Marín i Josep M. Casasús, les observacions dels quals van facilitar-nos l'arrencada del curs. I celebro encara més la pluja d'idees d'unes reunions de degans catalans que van continuar amb els seus successors. Entre els molts altres centres que vam visitar, destaco la Universitat Complutense de Madrid, la Universitat de Navarra, el CEU San Pablo de València i la Universitat de Lovaina. El mateix any 1993, ens vam incorporar a les reunions de degans de les facultats de Comunicació de tot l'Estat, i també a les de la sectorial de les universitats privades. De les associacions internacionals, només esmento el grup d'experts que trimestralment ens trobàvem a Lió, un equip d'investigadors inquietos que, poques setmanes abans de començar les classes, va aplegar en un simposi a Praga especialistes notables de comunicació centreeuropeus.

1 Jaume FABRE. «L'Escola de Periodisme del CICF, una gestació indigesta». Dins la revista *Capçalera*: <https://raco.cat/index.php/Capcalera/article/view/322842/413467>

Pel que fa a les empreses de comunicació, i guiats per Albert Sàez, vam connectar de seguida amb TV3, Catalunya Ràdio, *La Vanguardia*, i un bon grapat de productores de cine i redaccions de diaris barcelonins i comarcals. Pel que fa a la indústria publicitària i al disseny gràfic, va ser sobretot Josep Rom qui va fer els primers passos d'uns contactes amb creadors i empreses que van ser crucials a l'hora de redactar el pla d'estudis i de seleccionar professors.

Totes aquestes accions preparatòries, que van durar tot un any, tenien un objectiu urgent: deixar clar al pla d'estudis quines habilitats havien d'aprendre els estudiants a Blanquerna i per quins mètodes les podien aconseguir. Hi ha dues habilitats bàsiques que són comunes a periodistes, comunicadors audiovisuals i publicitaris: la comprensió i la creativitat expressiva. L'habilitat de comprendre està feta d'un munt d'estratègies intel·lectuals i pràctiques que inclouen entendre la gent, saber interpretar allò que passa a la ciutat i al país (política, economia, esports...), i saber llegir el que surt escrit o el que es projecta a les pantalles. Per la seva banda, la creativitat expressiva implica desimboltura a l'hora de relacionar dades, trobar-hi el sentit i saber-lo explicar per mitjà del teclat d'ordinador o l'objectiu de la càmera.

Com a tercera pota d'aquestes habilitats hi ha l'ètica: respectar els drets de l'audiència, contrastar dades sempre, sentir repulsió per les notícies falses i les mitges veritats, i analitzar les raons per les quals no són notícia fets de transcendència social evidents.

Com a tercera pota d'aquestes habilitats hi ha l'ètica: respectar els drets de l'audiència, contrastar dades sempre, sentir repulsió per les notícies falses i les mitges veritats, i analitzar les raons per les quals no són notícia fets de transcendència social evidents. Com que en comunicació la neutralitat és fictícia, també forma part de l'ètica del comunicador ser prou realista per fer-se càrrec que cadascú té una escala de valors, unes creences i uns gustos que marquen les decisions individuals. Si no és possible ser totalment objectiu, sí que és exigible ser honrat i descriure els fets amb la màxima exactitud possible. Pensant en aquestes tres potes, ens dèiem sovint que la universitat era un dels únics espais de llibertat i, per tant, de convivència civilitzada. Per això el pla d'estudis va tenir

tots quatre anys amb assignatures humanístiques, amb un accent més acusat els primers cursos. Les humanitats eixamplen la ment, aporten referències culturals que faciliten el judici, i formen habilitats expressives com ara l'argumentació i la narrativa.

Pel que fa a la metodologia, havíem d'edificar els nous estudis damunt d'uns fonaments tan sòlids com l'antiga Escola de Periodisme de l'Església i la tradició metodològica de Blanquerna, basada en el treball en grups reduïts o seminaris. Els aprenentatges van quedar repartits en tres espais: les classes convencionals, els seminaris i els tallers. Les classes es dedicaven a assignatures més d'estudi, amb un programa diferent per a cada especialització. Estaven pensades per a un màxim de setanta-cinc estudiants. Els seminaris, en canvi, eren sessions llargues de tres hores dos cops per setmana, amb un número tancat de dotze participants, que en són els protagonistes: formen un equip que duu a terme projectes, analitza pel·lícules i lectures, discuteix temes tractats a les classes o d'actualitat, fa presentacions de treballs de recerca. El professor no hi dicta cap lliçó, és un tutor que assegura la dinàmica i el nivell del grup, aclareix conceptes, corregeix textos escrits o en format audiovisual, fa propostes i segueix l'aprenentatge de cada estudiant. Els tallers havien de ser espais d'accés lliure, oberts durant tota la jornada, dotats amb tecnologia professional: ordinadors Mac, platós, sales d'edició i muntatge, estudis de ràdio, laboratori fotogràfic, biblioteca, etc. Cal agrair a la Fundació Blanquerna l'esforç enorme que va suposar equipar la nova Facultat amb l'última tecnologia del moment, cosa que va contribuir a la nostra popularitat.

En tant que Universitat, teníem el deure ineludible de fomentar l'esperit crític, que neix de l'hàbit d'analitzar i intentar comprendre la complexitat del món, i alhora calia mantenir un rigor elevat en continguts, metodologia i exigència de resultats.

En tant que universitat, teníem el deure ineludible de fomentar l'esperit crític, que neix de l'hàbit d'analitzar i intentar comprendre la complexitat del món, i alhora calia mantenir un rigor elevat en continguts, metodologia i exigència de resultats. Una Universitat mediocre fa mediocre el país. I com que el nivell de l'ensenyament superior està relacionat amb el nivell de recerca que

s'hi fa, alhora que engegàvem uns estudis de llicenciatura havíem d'arriscar-nos també a constituir equips estables d'investigació i un programa de doctorat. No va costar gaire aplegar un nombre d'investigadors amb currículums segurs, joves i sèniors, amb estades temporals d'alguns professors europeus.

Pel que fa a l'equip de professors de llicenciatura, vam anar a buscar persones que ens convencien per la trajectòria, i vam mantenir un nombre elevadíssim d'entrevistes amb candidats. S'havia de formar un claustre plural, amb la doble autoritat que donen les carreres acadèmiques i l'exercici professional, i alhora amb homes i dones que connectessin fàcilment amb els estudiants, diversos i canviants, amb interessos i possibilitats que sovint no afloren en el marc d'una classe convencional.

A finals d'octubre del 1994, setmanes després de l'inici de curs, ja començàvem a conèixer els estudiants de la primera promoció. Llavors, l'equip de deganat, al qual s'havien incorporat Cristina Feixas i Remei Cambras, i els nous professors i professores teníem motius per sentir-nos orgullosament encoratjats. Era una generació de nois i noies un o dos anys més grans que el d'entrada a la universitat, que sabien què volien, molt actius i cooperatius. Hi abundaven els lectors i els escriptors, els que corrien tot el dia amb la càmera, els que s'apuntaven a clubs com ara el de teatre o el de la publicació d'un magazín mensual, els que sovint t'assaltaven amb idees genials o demandes impossibles. Pronosticaven el que es va anar veient al llarg de tot l'any, que quallaria un clima de curiositat, reflexió i creativitat que ens uniria a tots, professors i estudiants, per anar per feina.

Com dèiem al principi d'aquesta ressenya, ens movia, i ens mou, la responsabilitat social, primera obligació ètica del cristianisme, una responsabilitat que ens fa ser crítics amb nosaltres mateixos i oberts als altres. Sabíem des del principi que la perfecció és inassolible. Però també els problemes que van sorgint, de vegades inevitables, formen l'escala per acostar-nos-hi. Sabem que el compromís de rigor i humanitat amb els estudiants, les seves famílies i la societat en general és el compromís de Blanquerna.

12

Dr. Josep Lluís Micó,
degà de la Facultat de Comunicació
i Relacions Internacionals
del 2021 al gener del 2024.

Consolidació
de la
Facultat de
Comunicació
i Relacions
Internacionals
(FCRI) i
projecció
de futur

Quan se'ns va presentar el repte de dirigir la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna-URL, ens va semblar immens, titànic. Però en poc temps ens vam adonar que la qualitat de la comunitat que integren el professorat, el personal d'administració i serveis (PAS) i l'estudiantat és tan elevada, que l'únic que havíem de fer era treballar i seguir treballant per mantenir-nos-hi a l'altura. A més, comptàvem amb un equip òptim per afrontar un present complicat, però prometedor, que hauria de transformar-se en un futur d'allò més profitós i estimulants.

El degà Miquel Tresserras va tenir l'audàcia d'incorporar les humanitats en les tres llicenciatures en l'àmbit de la comunicació amb què es va inaugurar la Facultat. Gràcies a aquesta aposta, promocions i promocions d'alumni han ingressat al mercat laboral amb uns coneixements i uns valors que no tenien ni tindran els seus companys d'altres universitats. Per descomptat, això forma part de la nostra essència i no hi renunciarem.

L'etapa del degà Josep Maria Carbonell va ser d'expansió, sobretot, en clau internacional. Des de la posada en marxa de les titulacions de Relacions Internacionals i Global Communication Management, fins a una recerca finançada en convocatòries internacionals, passant per l'increment dels convenis amb universitats d'arreu, la seva gestió va perseguir expandir l'abast de la nostra institució. Òbviament, tampoc podíem deixar al marge aquesta política, ambiciosa i alhora sensata.

És indiscutible que aquests trets són consubstancials a la nostra Facultat. Però, avui, les necessitats van més enllà d'aquest posicionament, sobretot, perquè estem immersos en una transformació tecnològica tan profunda que podem parlar obertament de cinquena revolució industrial. Què podem fer-hi nosaltres? És més, què hem de fer-hi? Doncs el mateix que en el passat, quan hem estat davant de moments tan determinants: ser valents i avançar.

La nostra Facultat es va convertir ràpidament en el centre de referència professional al sector. Un professorat jove i en actiu, amb tants contactes com moti-

vació; un alumnat inquiet i àvid d'experiència laboral, i un sector en efervescència. Tots els factors ens eren propicis. De manera que cap altra facultat de Comunicació no estava en condicions de competir amb nosaltres pel que feia a la rellevància en la indústria.

Però el temps va passar, l'entorn es va modificar i potser també nosaltres i els nostres alumnes vam canviar. Estàvem en la mateixa posició que feia dues dècades i mitja? Malauradament, no. Teníem talent i ganes per recuperar la posició perduda pel que fa a la relació amb l'empresa i la innovació? Sí. Aquí estàvem tots nosaltres per propiciar aquest ascens.

Estem immersos en una transformació tecnològica tan profunda que podem parlar obertament de cinquena revolució industrial. Què podem fer-hi nosaltres? És més, què hem de fer-hi? Doncs el mateix que en el passat, quan hem estat davant de moments tan determinants: ser valents i avançar.

Havíem de ser els millors professionals de la universitat per preparar els millors professionals del sector. Aquest objectiu reclamava una formació continuada de la qual s'havien de beneficiar el professorat i el PAS, i en això estem. Pràcticament tots els perfils de sortida dels nostres estudiants tenen un elevat component digital. En tots els graus, sense excepció. Com els formarem o orientarem adequadament si nosaltres mateixos no en tenim un coneixement suficient? Hem de ser inquiets. Cal fugir del conformisme. La tecnologia no ens ha de fer por, i encara menys n'ha de fer als nostres estudiants. És més que una eina. És consubstancial a les nostres vides i feines.

Nombrosos rànquings han destacat, els últims cursos, la qualitat de la nostra docència, sobretot, pel que fa als seminaris, i el valor de l'acompanyament que proporcionem a alumnes i alumni, en les pràctiques, gràcies a les carreres professionals, en les experiències internacionals, en les gestions que duen a terme a la secretaria o quan utilitzen serveis audiovisuals o informàtics. Cal seguir així. L'estratègia, desenvolupada en diversos plans, abasta tots els estudis, departaments i àrees de la Facultat.

La investigació, per exemple, no es pot desvincular dels graus, ni dels màsters i el doctorat, i per això els grups de recerca s'han reestructurat, per ser més competitius. I, com en la resta d'àmbits i apartats, també cal reforçar la igualtat de gènere en la coordinació i els continguts de la nostra oferta formativa.

La investigació, per exemple, no es pot desvincular dels graus, ni dels màsters i el doctorat, i per això els grups de recerca s'han reestructurat, per ser més competitius.

Cada curs s'estableixen més de mil convenis de pràctiques per a graus i màsters. El creixement ha estat constant des del 2015. Volem seguir així perquè Blanquerna torni a ser el referent de les empreses i les institucions del sector. L'objectiu d'ocupabilitat ha de ser el 100%. L'acompanyament a l'alumnat, un dels nostres punts forts, s'ha de fer des de l'inici dels estudis, per donar a conèixer millor els serveis d'Alumni i Carreres Professionals.

Des de fa un parell de cursos, tenim un consell assessor, integrat per figures rellevants de la professió, per avançar-nos a les tendències. No n'hi ha prou estant al dia. Hem de ser al futur abans que ens atropelli. Amb el nostre *hub* de l'excel·lència, estem propiciant el mentoratge dels millors treballs finals. Tenim gairebé 10.300 alumni. Són un actiu de primer ordre. Hem de col·laborar de manera més estreta per aconseguir més pràctiques, ofertes laborals... També a escala internacional.

El Departament d'Acció Solidària s'ha d'expandir amb noves vies de cooperació, nacional i internacional. Si la realitat ens desafia, hem de saber com respondre-hi. És una evidència, però ho hem de recordar: el més important són les persones, i les persones han de gaudir d'estabilitat, la qual cosa s'aconsegueix, una vegada més, professionalitzant la institució. Amb aquest mateix objectiu, les organitzacions de referència han incorporat al seu funcionament processos de participació perquè aquells que en formen part facin les seves contribucions en benefici de la comunitat.

Nosaltres també hem adoptat aquesta mesura i estem progressant cap a més sostenibilitat, transparència i inclusió. La nostra estratègia és pública, com també ho són els objectius i les accions que fem per assolir-los. Fins ara, les deci-

sions que hem pres han descansat sobre raons i arguments. Però podem millorar a l'hora de retre comptes, en la implicació del personal, l'alumnat i la resta d'actors amb els quals ens relacionem.

L'equip directiu assumeix el lideratge, però l'estructura fonamental la constitueixen el professorat, el PAS i l'estudiantat. Els uns i els altres s'han d'escoltar en un debat constructiu, sense demagògia, amb una participació transversal i vertical, amb companys i caps. Des del respecte, com ens hem comportat sempre, si cal, portem-nos la contrària. Contribuïm tots a fer aquest salt qualitatiu.

13

Dr. Miquel Gassiot i Matas,
rector de la URL els anys
1994-2002 i membre del
Comitè d'Honor de la
Universitat Ramon Llull.

La creació
de la
Universitat
Ramon Llull,
un acte de
generositat
i de consens

Agraeixo molt als organitzadors del setanta-cinquè aniversari de Blanquerna la invitació per escriure aquest capítol del llibre commemoratiu d'aquest aniversari. Això em permetrà reviuir uns anys apassionants i una aventura agosarada en què Blanquerna va tenir un paper molt important, conjuntament amb els altres centres, inicialment fundacionals, de la nostra universitat. Per fer aquesta tasca no tinc més remei que basar-me en el llibre *Com va néixer la Universitat Ramon Llull*¹, que vaig escriure a la fi de la meva tasca com a rector de la Universitat, l'octubre del 2002, i que es va publicar l'abril del 2008. Diversos paràgrafs i fragments d'aquest text són extrets del meu llibre, amb petites modificacions.

Els primers passos

Un incident significatiu de l'abril del 1988: en una reunió de la IFCU (sigla en anglès de la Federació Internacional d'Universitats Catòliques) a Lisboa, coincideixo jo, llavors director de l'Institut Químic de Sarrià, amb el reverend pare Filella SJ, recentment nomenat, llavors, director d'ESADE. Qualifico com a important o significatiu aquest incident perquè un i altre vam sortir molt motivats per aconseguir una alternativa a l'adscripció dels nostres centres a una universitat pública i aconseguir que diplomes expedits per ESADE i IQS fossin reconeguts oficialment per l'Estat.

Com a resultat de la trobada de l'abril a Lisboa, ens vam comprometre, mútuament, a plantejar als nostres consells directius o patronats corresponents la necessitat, o quasi urgència, d'estudiar l'opció de sortir de La Adscripció, donades les possibilitats que obria la nova Llei orgànica 11/1983, de reforma universitària, juntament amb el decret del Govern de la Generalitat.

Els patronats o els consells dels dos centres esmentats ens van proposar fer una primera consulta, o sondeig, al president de la Generalitat, el M. H. Sr. Jordi

¹ Miquel Gassiot i Matas; *Com va néixer la Universitat Ramon Llull*; Publicacions de l'Institut Químic de Sarrià. Edicions Raima S.L. Barcelona 2008.

Pujol; vam ser rebuts a principis de juliol del mateix any 1988 i el president Pujol va acollir la proposta amb simpatia: ens va recomanar, amb insistència, que parléssim amb l'Emm. i Rvdm. cardenal Narcís Jubany.

A primers d'octubre, el cardenal Jubany, acompanyat pel Dr. Salvador Pié, director de la Fundació Blanquerna ens va rebre al P. Filella i a un servidor. La reunió va ser molt important: l'arquebisbe de Barcelona va acollir les nostres propostes (goso dir que amb entusiasme) i va afirmar que la solució seria crear una universitat de titularitat privada i específica: «Els temps no estan per fundar una universitat catòlica a Catalunya. El projecte, al qual dono suport, hauria de ser una universitat d'inspiració cristiana. Hi ha hagut diversos intents de crear una alternativa universitària d'aquesta índole en què he participat, però no ens en vam sortir. Així i tot, si els centres que vostès representen prenen la iniciativa o van al davant, el resultat serà positiu».

D'altra banda, el Dr. Jubany ens va oferir col·laborar per posar-nos en contacte amb persones i institucions molt interessades en el projecte de constituir una universitat d'aquestes característiques, que troba en la inspiració cristiana la seva identitat i la força motivadora. La trobada amb el senyor arquebisbe es va acabar amb el mutu engatjament de fer una nova reunió, després de les gestions que ell faria amb institucions i persones que, molt possiblement, se sumarien al projecte.

Aquella reunió amb l'arquebisbe, tant a Jaume Filella com a mi, ens va deixar gratament satisfets, també per la concurrència de mossèn Pié. Vam sortir molt animats del palau episcopal. Tot conversant, vam deduir i suposar que, durant l'estiu, el president Pujol i el senyor cardenal es trobarien, parlarien i homologarien criteris sobre el projecte de la universitat.

Constitució d'un protocol d'intencions

El dia 2 de novembre del 1988, el Dr. Narcís Jubany va convocar a una nova reunió els directors d'ESADE i de l'IQS en què també van participar el Dr. Salvador Pié, en representació de l'Escola Universitària Blanquerna; el Dr. Daniel Cabedo, de l'Escola Tècnica de Telecomunicacions de La Salle, i el Dr. Josep Maria Coll SJ, en representació de la Facultat de Filosofia de Catalunya. Van ser presents en aquesta sessió Traiter, representant el Col·legi Universitari Abat Oliva; Joan Ros Petit, i Bascompte, encarregat de les finances de l'arquebisbat.

Com a resultat d'aquella reunió, es va acceptar, arran d'una proposta del Dr. Salvador Pié, d'elaborar un document denominat *Esborrany de protocol d'intencions*, que ell mateix es va comprometre a preparar. És en aquest moment de

l'inici del projecte de la URL, quan Blanquerna i el Dr. Pié prenen un protagonisme determinat, puix que aquest protocol esdevindria una de les bases dels estatuts de la que seria, quasi tres anys més tard, la Fundació Privada de Catalunya per a la Universitat Ramon Llull.

Aquest protocol d'intencions es va lliurar als consells i els patronats dels centres que inicialment hi participaven perquè l'estudiessin i el debatessin minuciosament. Les propostes de modificació corresponents es van transmetre al cardenal Jubany, que, el dia 23 de novembre, vint dies més tard de la reunió precedent, va tornar a convocar-nos a una sessió de treball per considerar i, si fos el cas, aconseguir un apropament i una síntesi de les modificacions rebudes. La reunió va ser difícil però cordial; les esmenes de l'IQS es van acceptar, en principi, com a base per redactar un nou protocol d'intencions que fos admès, també, pels futurs patrons representants de la societat catalana, que el Dr. Jubany, amb l'ajut de Ramon Guardans, havia anat reunint. Per tant, aconseguir una versió consensuada i definitiva del protocol esmentat es complicava a causa de l'entrada de possibles nous candidats a formar part del futur patronat de la Fundació de la Universitat.

Una incorporació al projecte, a partir d'una proposta de Narcís Jubany, va ser la de la Fundació Cercle d'Economia. La participació del Cercle d'Economia significava el suport de la societat civil i dels empresaris.

Una incorporació al projecte, a partir d'una proposta de Narcís Jubany, va ser la de la Fundació Cercle d'Economia. La participació del Cercle d'Economia significava el suport de la societat civil i dels empresaris. Carles Güell i Carles Cuatrecases van representar aquesta institució en les reunions. Per iniciativa de Salvador Pié, hi va haver una reunió a l'IQS, a principis de desembre del mateix any, en què participaren el Dr. Pié, Ramon Guardans i els directors d'ESADE i de l'IQS. La sessió va tenir lloc el dia 22 de desembre del 1988 i va consistir en una explicació del projecte, dels seus inicis, i, a més, d'alguns principis d'acord que ja havien assolit un cert consens entre els centres inicialment interessats a constituir la universitat, com ara, l'estructura federal. Salvador Pié i Ramon Guardans van coordinar aquesta primera trobada en què també van participar les

personalitats esmentades de la societat catalana que, anteriorment, havien manifestat al cardenal llur interès per la creació, a Catalunya, d'una universitat d'índole catòlica.

En la reunió del dia 22 de desembre, així com en la que es va fer el 18 de gener del 1989, es va treballar el text inicial del protocol d'intencions, així com també les modificacions proposades per l'IQS i els suggeriments i els canvis presentats pels altres centres. El resultat va ser una nova versió del protocol, precedida d'una introducció en la qual es destacava la incorporació de les observacions i les esmenes rebudes.

Creació de la Fundació Privada de Catalunya per a la Universitat Ramon Llull

La tasca d'elaboració i incorporació de diverses modificacions, juntament amb les reunions i els debats presidits pel Dr. Narcís Jubany, van deixar clar que la personalitat jurídica adequada per a aquesta universitat que estàvem dissenyant era la d'una fundació privada sense finalitat de lucre. Aquesta fundació havia de tenir com a sentit i objectiu la creació i el manteniment d'una i única universitat privada, d'estructura federal dels centres acadèmics universitaris, de titularitat també privada, que s'hi integrarien com a part acadèmica i com a fundadors.

Cal recordar i tenir en compte que el projecte de la URL, pràcticament, era pioner a tot Espanya, cosa que feia difícil trobar i establir guies o camins jurídicament viables.

Cal recordar i tenir en compte que el projecte de la URL, pràcticament, era pioner a tot Espanya, cosa que feia difícil trobar i establir guies o camins jurídicament viables. Recordo que malgrat guardar una gran discreció sobre la tasca que estàvem fent, vaig participar, a Madrid, en una reunió que reunia persones interessades a crear universitats privades i en la qual es van manifestar, dues tendències diferents sobre la naturalesa de la personalitat jurídica d'una nova universitat privada: la societat anònima o la fundació privada. Vaig poder captar que els partidaris d'una universitat d'arrel catòlica es manifestaven a favor de la fundació, mentre que els que es mostraven de forma més laica opinaven

que la fórmula de societat anònima seria més favorable i àgil. No obstant això, vaig comprovar que, amb totes les incerteses i angúnies, el projecte de la URL era el que anava més endavant.

Del que s'explica als paràgrafs anteriors és fàcil deduir que el camí vers l'assoliment d'un consens per establir els fonaments de la fundació que havia de ser el bressol de la nova universitat s'anés complicant i topés amb entrebancs seriosos. Els problemes augmentaven a mesura que es passava de la idea al model concret; i més encara, perquè es tractava d'un veritable prototipus absolutament original que s'anava elaborant, no com a conseqüència d'un disseny *ex novo*, sinó com a resultat d'acords successius.

Una altra dificultat es va generar per la comprensible estratègia desplegada, per part de Ramon Guardans, amb la finalitat de reduir o compensar les forces centrífugues que tendien a una estructura més confederal i que, segons ell, debilitarien el patronat i el govern de la futura universitat. Amb aquest objectiu es van intentar diluir els centres en el si d'un patronat nombrós en què les institucions acadèmiques interessades, entre elles les que havien fet el primer pas, no tinguessin majoria. També es proposava que la màxima autoritat de l'Església diocesana tingués una situació de relleu especial en aquest patronat. El dia 14 de gener del 1989, es van reunir a ESADE Pié, Guardans, Gassiot i Filella, director d'ESADE, amb l'objectiu de trobar una composició equilibrada del futur patronat de la fundació de la universitat projectada. La reunió no va ser fàcil, i, en un moment determinat, el director d'ESADE va dir: «Si els futurs patrons de la fundació hi posaran diners [a la futura universitat], l'IQS i ESADE ja els ha posat i en una quantitat molt elevada, ja que la capitalització d'ESADE i IQS pujaria a milers de milions [de pesetes]». Aquesta anècdota és indicativa de les dues tendències que s'estaven generant i que van arribar a posar en perill la continuïtat del projecte. Convé recordar que aquelles dates, l'Institut Químic de Sarrià estava preparant el setanta-cinquè aniversari del trasllat de Roquetes (Tortosa) a Sarrià, que es va celebrar l'any 1991.

La diversitat de criteris, a causa de la composició més plural del nucli de reflexió i l'aprovació del protocol d'intencions, va portar el Dr. Jubany a proposar que es redactés l'ideari de la universitat que s'estava creant, per evitar la possible confusió o interferència amb el model, existent de feia anys, de les universitats de l'Església catòlica: Deusto, Comillas i Catòlica de Salamanca. La tasca d'elaboració de l'ideari va recaure en el Dr. Pere Ferrer Pi SJ, que havia estat rector de la Universitat de Deusto.

Alguns articles dels diaris més importants (com *La Vanguardia* i *El País*) ja feia uns mesos que es referien als nous projectes d'universitats privades: calia

preparar-se per elaborar una imatge pública i coherent que, en el seu moment, es mostraria i es lliuraria als mitjans de comunicació.

En la reunió de la Comissió d'Estructura Universitària, el nucli dur del que esdevindria el patronat de la futura fundació, el P. Ferrer Pi va fer una exposició del document *Vers una Universitat lliure i d'inspiració cristiana*.

«La Comissió vol felicitar el P. Ferrer Pi per la seva tasca, que troba molt encertada». Més endavant en aquesta mateixa acta, es pot llegir: «Sense encara entrar en la discussió de l'estructura organitzativa, la Comissió vol manifestar expressament el seu sentiment perquè els diversos centres que s'integrin en la universitat siguin els protagonistes principals dels òrgans de govern». El Dr. Jubany emfatitza aquest aspecte, tot manifestant que seria injust que no fos així i hi hagués un protagonisme per part de les persones no representatives de les Institucions. D'altra banda, i després de reflexionar-hi plegats, els membres de la Comissió acorden proposar com a possibles noms de la universitat els d'«Universitat Lliure de Catalunya i Universitat Lliure Ramon Llull».

Carta fundacional i Estatuts de la Fundació Privada per a la Universitat Ramon Llull

Disposant ja de l'ideari *Vers una Universitat lliure i d'inspiració cristiana*, la comissió encarregada d'elaborar la carta fundacional i els Estatuts de la Fundació es va posar a treballar intensament, i va elaborar uns esborranys que es van anar millorant amb la col·laboració de tothom. Crec que és just destacar la molta feina feta al despatx de Joan Ros Petit, la que va fer la seva secretària, Roser Garcia Roca, i les aportacions oportunes de l'advocat Vergós. També vull destacar la correcció rigorosa i eficaç, especialment lingüística, del pare Josep Maria Coll SJ.

Una de les primeres decisions que calia prendre era el nom de la nova universitat que entre tots estàvem a punt de construir. En una de les diverses i moltes reunions que vam tenir amb el Dr. Jubany, es va tornar a tractar el tema. Van sortir nous diversos suggeriments, a més dels que hem esmentat prèviament, com ara Universitat Internacional de Catalunya, i també algun qualificatiu, com *Europea*. Va ser el cardenal Jubany qui va resoldre el tema amb la proposta d'Universitat Ramon Llull, denominació que va ser acceptada per tothom, i que va determinar, com s'ha dit, el de la Fundació corresponent.

El dia 20 de setembre hi va haver una sessió de treball per revisar l'última versió de la carta fundacional i els Estatuts, en què van participar Salvador Pié, Joan Ros Petit, el P. Miquel Montagut SJ, l'advocat Vergós i el director de l'Institut Quí-

mic. Dos dies més tard, el divendres 22, els participants de la reunió anterior es van trobar, a l'arquebisbat, i van presentar al cardenal els documents definitius. En aquella reunió, Jubany va comunicar als assistents que Ramon Guardans havia decidit no continuar la seva col·laboració; tots els participants van manifestar el seu agraïment per la tasca feta per Guardans, i es va decidir trametre els documents elaborats com a definitius per sotmetre'ls a la definitiva consideració dels òrgans suprems dels centres.

A partir d'aquella data, la participació dels germans de La Salle es va fer més decidida i institucional, amb el germà provincial Joaquim Morató i Comerma al capdavant. D'altra banda, es van iniciar contactes oficiosos amb el Departament de Recerca i Universitats i es van aconseguir orientacions i suggeriments, tant de tipus polític com tècnic, per redactar la carta fundacional i els Estatuts de la Fundació.

Per les informacions de tipus oficiosos que arribaven del Ministeri i de la Conselleria, semblava que amb la finalitat d'evitar que la LRU pogués donar origen a universitats de baix nivell (ja esmentades com a possibles *universitats garatge*), circulava el rumor que el Ministeri estava elaborant un *decret de mínims*, pel qual una universitat, per poder ser admesa com a tal, havia d'oferir com a mínim vuit titulacions o facultats, de les quals una havia de ser de naturalesa científica o tecnològica. En el projecte de la URL en aquell moment disposàvem de vuit titulacions, i dues eren científiques i d'enginyeria.

Finalment, a principis d'octubre del 1989, s'aconseguia el consens necessari i l'acceptació del redactat de la carta fundacional i dels Estatuts de la Fundació, després de l'anàlisi rigorosa per part dels òrgans superiors de govern dels centres que pensaven integrar-se en la nova universitat, i també amb el vistiplau de la Fundació Cercle d'Economia. Però el dia 2 d'octubre, la premsa catalana divulgava: «Després de diversos anys d'espera, la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) havia aprovat el conveni d'adscripció d'ESADE. Aquest fet va crear una tensió interna dins d'aquest centre, que optava per entrar a la URL, entre els partidaris de l'adscripció a la UPC, i els que preferien l'alternativa de la Ramon Llull».

A principis d'octubre, en un article al diari *Avui* sobre la inauguració del curs acadèmic de la UPC en un dels edificis del Campus Nord, i amb grans titulars, es destaca: «Ferraté [llavors rector de la UPC] adverteix que la futura universitat privada no podrà rebre recursos públics. [En l'encapçalament, es posa en boca del Dr. Ferraté que] la universitat privada no pot existir per suplir les deficièn-

cies de la pública... La universitat privada pot complementar l'oferta de les públiques, però en cap cas ha de rebre subvencions de la Generalitat».

La crisi i com es va superar

El dissabte dia 7 d'octubre, el Dr. Jubany va convocar una reunió, quasi de tràmit, per revisar un cop més tota la documentació que es pensava presentar i lliurar al notari Elías Campo i, el dimarts dia 10, signar l'escriptura fundacional de la Fundació Privada de Catalunya per a la Universitat Ramon Llull.

La sessió del dissabte va començar amb la comunicació de l'autorització per signar el document de constitució de la Fundació, per part dels màxims òrgans de govern de les institucions i les persones implicades en el projecte. La Fundació Cercle d'Economia i els representants dels altres centres van manifestar la seva conformitat. No obstant això, el representant d'ESADE va dir que, lamentant-ho molt, no podia signar el dimarts dia 10 perquè, si bé la Junta de Govern d'ESADE s'havia definit com a partidària del projecte de la universitat privada, no creia convenient signar-ne l'escriptura fundacional, donada la possibilitat que se'ls obria amb l'adscripció a la Universitat Politècnica de Catalunya. D'altra banda, aquesta Junta de Govern també demanava que es modifiqués la carta fundacional en el punt referent a l'entrada de nous membres al futur Patronat de la Fundació, perquè els proposés exclusivament l'arquebisbe, sinó que, en aquesta iniciativa, hi participés més clarament la societat catalana. La sorpresa va ser majúscula i al rostre del cardenal es va manifestar una gran contrarietat.

No obstant això, Jubany va tenir una ràpida resposta i va dir: «Per part meua, no hi ha inconvenient a modificar el que calgui dels Estatuts i de la carta fundacional en el sentit de donar satisfacció a ESADE». El director general d'ESADE va agrair la comprensió del cardenal, però va repetir que no podria signar si no tenia els suport de la seva Junta de Govern i que era impossible de reunir-la abans del dimarts dia 10, la data fixada per signar l'escriptura. En aquest moment, van intervenir els representants dels altres centres dient que si ESADE no entrava en la Fundació es veurien obligats a reconsiderar la decisió que havien pres.

Es comprendrà la sensació de fracàs i el desànim que es va estendre entre tots els participants en aquella reunió. Cal dir que, com que era dissabte i el programa de la reunió s'havia considerat de tràmit, si bé hi havia quòrum, mancaven diverses persones i alguns representants dels centres. Malgrat això, abans que acabés la reunió, Gassiot va demanar la paraula al Dr. Jubany, que la presidia, i va dir: «A títol personal, considero que, malgrat la reserva a signar per part d'ESADE, cal

tirar endavant el projecte, més encara, després de la repercussió que hi ha hagut a la premsa. Per l'experiència que tenim, i donades les previsions sobre l'adscripció d'acord amb la LRU, em vaig atrevir a afirmar que no passarien més de cinc anys sense que ESADE s'incorporés a la Universitat, de la qual el dimarts següent es pensava signar la fundació corresponent. «Si dimarts vinent no es firma l'escriptura, em temo la mort del projecte en què tots hem posat tant d'entusiasme». La reunió va acabar amb el compromís que durant el cap de setmana es faria tot el possible per aconseguir la signatura per constituir la Fundació, i el doctor Jubany va convocar una reunió urgent a l'IQS el dilluns dia 9 a la tarda.

No cal dir que aquell cap de setmana va ser especialment intens. El director de l'IQS va informar immediatament al P. Ferrer Pi (president del Patronat de l'IQS) del greu contratemps que hi havia hagut a la reunió de dissabte al matí. Joan Ros Petit va organitzar trobades amb Pié, Gassiot i Filella per intentar aconseguir que ESADE tornés a considerar la decisió que havia pres. Però, per això, calia tornar a reunir la Junta de Govern corresponent, la qual cosa era impossible. En aquelles trobades, que van tenir lloc dissabte a la tarda i diumenge al vespre en un bar del passeig de Gràcia, ja es va saber que l'IQS estava disposat a signar, i també l'Escola Universitària Blanquerna; a més, el Químic considerava possible posar en marxa una Llicenciatura en Administració i Direcció d'Empreses, en cas que ESADE es quedés fora del projecte, i salvar el possible mínim de les vuit titulacions de l'encara esborrany decret de mínims.

D'altra banda, en la urgent reunió de dilluns a la tarda a l'IQS, presidida pel cardenal, davant dels dubtes i els inconvenients tramesos des de La Salle, el Dr. Jubany va proposar enviar el Dr. Pié i a mi, com a comissionats, al Consell de La Salle que presidia el provincial germà Morato. La nostra presència al Consell de La Salle va ser afortunada, perquè, en reincorporar-nos Salvador Pié i jo a la sessió, interrompuda en espera de la nostra intervenció, el germà Morato va telefonar al Dr. Jubany per dir-li que l'endemà, dia 10, La Salle entraria a formar part de la Fundació firmant els documents pertinents.

El dimarts dia 10, l'escriptura fundacional va ser signada i la Fundació Privada de Catalunya per a la Universitat Ramon Llull va iniciar la seva vida jurídica presidida per l'Emm. cardenal Dr. Narcís Jubany. No obstant això, tots els participants en aquell acte important lamentaven l'absència d'ESADE, que uns anys més tard va renunciar a l'adscripció a la UPC per integrar-se a la Universitat Ramon Llull, tot esdevenint membre del patronat de la Fundació, confiant-li la Facultat de Dret, inclosa en el reconeixement de la URL, i assignant-li el caràcter de membre fundador. Amb tot, el registre de la Fundació per a la Universitat Ra-

mon Lull no es va fer fins al dia 30 d'octubre del 1989, data a partir de la qual s'iniciava el corresponent exercici econòmic d'aquesta nova Fundació.

La tasca política per al reconeixement de la Universitat Ramon Lull

Aconseguida la personalitat jurídica de la Universitat Ramon Lull, en forma de fundació, calia que la realitat dels seus membres acadèmics fos reconeguda com a activitat de docència universitària i recerca de la nova universitat, en la qual aquests centres fundadors havien decidit integrar-se; fet que obligava al reconeixement de la URL per part dels governs de l'Estat i la Generalitat de Catalunya. En aquest cas concret, i d'acord amb la LRU, calia que el govern de la Generalitat redactés un projecte de llei de reconeixement de la nova Universitat. Amb aquest objectiu, el Dr. Salvador Pié i jo vam iniciar diversos contactes amb la Conselleria d'Ensenyament, llavors a càrrec del conseller Josep Laporte. En ser el cas de la URL el primer i sense cap precedent, tots els funcionaris procedien amb molt de compte, perquè en l'àmbit estatal s'estava pendent de la sortida del decret de mínims. D'altra banda, hi havia un altre motiu d'entreteniment burocràtic, real però no esmentat, i és que la Universitat Pompeu Fabra, d'identitat pública, havia de ser reconeguda primer.

Cal reconèixer la gosadia que representava, per a l'encara jove administració de la Generalitat, esdevenir possiblement líders a l'estat espanyol a l'hora de reconèixer d'una universitat privada.

Cal reconèixer la gosadia que representava, per a l'encara jove administració de la Generalitat, esdevenir possiblement líders a l'estat espanyol a l'hora de reconèixer una universitat privada. Malgrat aquest precedent, tant el Dr. Pié com jo vam ser sempre atesos molt amablement tant pel conseller mateix, el director general d'Universitats, el Dr. Abel Mariné, com pels funcionaris i els tècnics del Departament.

A partir del febrer del 1991, es va iniciar la confecció del projecte de Llei de reconeixement de la Universitat Ramon Lull. Amb aquesta finalitat, la Direcció General d'Universitats va convocar representants de la Universitat per col·laborar en aquesta redacció, que estava a càrrec d'Helena Ferrer i Mallol; per part de la

URL, hi van participar Salvador Pié i Miquel Gassiot. La tasca de Ferrer va ser d'una gran eficàcia, elegància i tacte polític; és de suposar que el tema de la Ramon Llull estava en sintonia amb el tarannà general de la Conselleria d'Ensenyament. Cal destacar especialment l'inici del pròleg de la llei, en què es destaca el suport consolidat de la societat catalana a la tasca reconeguda des de feia molts anys als centres que havien decidit constituir-se en universitat.

D'acord amb els suggeriments de la Conselleria d'Ensenyament, el Patronat de la Fundació va decidir nomenar un equip rector. El dia 20 de març del 1991, el Dr. Jubany va comunicar al patronat que després de dues reunions amb les direccions dels centres acadèmics, amb el vicepresident i amb el secretari del patronat, i havent-se consultat i reunit amb els possibles candidats, va presentar la següent proposta definitiva:

«S'ha constituït l'equip rectoral de la URL amb els Drs. Josep Maria Coll SJ, Miquel Gassiot i Josep Martí. Aquest equip rector té un caràcter de provisionalitat, per bé que no marcada per un temps ben precís; el *primus inter pares* serà el Dr. J.M. Coll, en forma de president de l'equip rectoral».

Va caldre superar algunes dificultats per aconseguir tirar endavant l'esborrany de la llei de reconeixement de la URL. Essencialment, aquestes dificultats se centaven en la compatibilitat entre la inspiració cristiana i la llibertat de càtedra. Aquest problema més de tipus ideològic va quedar absolutament resolt destacant i explicant l'ideari de la Universitat Ramon Llull. Per aprofundir en aquest tema, es recomana llegir l'annex 3, «Ideari de la Universitat lliure i d'inspiració cristiana» del llibre *Com va néixer la Universitat Ramon Llull*.² Per aquest motiu, el Patronat de la Fundació va creure convenient que, en el seu moment, la Llei de reconeixement de la Universitat Ramon Llull fos aprovada per unanimitat per part de tots els membres del Parlament de Catalunya. Amb aquest objectiu, el Dr. Salvador Pié i jo mateix vam aconseguir visitar personalment els dirigents de tots els partits amb representació al Parlament de Catalunya i hi vam tenir intercanvis d'opinió interessants.

Tant Salvador Pié com jo vam quedar molt satisfets de les trobades amb els caps dels grups polítics, tot intuïnt el resultat àmpliament positiu de la sessió del Parlament dedicada a la Llei de reconeixement de la URL.

² Miquel Gassiot i Matas; *Com va néixer la Universitat Ramon Llull*; Publicacions de l'Institut Químic de Sarrià. Edicions Raima S.L. Barcelona, 2008.

La Universitat Ramon Llull, primera universitat de titularitat privada reconeguda a Espanya

És interessant destacar que tan sols passen quatre dies des que es publica el decret de mínims al BOE, el dissabte 20 d'abril, fins que s'aprova la llei de reconeixement de la Universitat Ramon Llull! Per tant, si bé la Universitat va ser reconeguda quan aquell decret havia estat aprovat, però no publicat al *BOE*, en realitat la Llei de la URL es va ratificar al marge del decret de mínims. Un cop més, Catalunya esdevenia líder en un àmbit nou i conflictiu, com va ser crear i reconèixer la primera universitat privada d'Espanya.

En la sessió del Parlament de Catalunya del dia 24 d'abril del 1991, es va presentar la Llei 12/1991, de reconeixement de la Universitat Ramon Llull, que va ser ratificada per unanimitat per tots els membres del Parlament i publicada al *DOG* el dia 30 del mateix mes, i posteriorment al *BOE*.

En la sessió del Parlament de Catalunya del dia 24 d'abril del 1991, es va presentar la Llei 12/1991, de reconeixement de la Universitat Ramon Llull, que va ser ratificada per unanimitat per tots els membres del Parlament.

De l'assoliment d'un risc a la consolidació d'un futur

De l'epíleg del meu llibre *Com va néixer la Universitat Ramon Llull*, he considerat oportú copiar, entre d'altres, el fragment següent:

«Quan ja s'estava negociant el Protocol d'Intencions, Miquel Gassiot va tenir l'oportunitat de sotmetre l'esbós d'aquest projecte a la consideració dels participants en una reunió de la Federació d'Universitats Catòliques Europees (FIUC). La idea va ser molt ben rebuda i elogiada per l'originalitat, no exempta de gosadia, pel rector d'una universitat catòlica francesa, que va dir: 'Considero aquesta iniciativa molt interessant; no obstant això, el temps de negociació i tramitació d'aquest projecte no serà inferior a deu anys'. Aquest comentari, per part d'un universitari francès destacat, correspondria al temps de gestió necessari per a un procés similar al nostre a França, país amb una demo-

cràcia absolutament consolidada i un sistema educatiu i universitari molt experimentat».

El paràgraf precedent indica que es va saber aprofitar la situació política i del moment per posar en marxa l'arriscat projecte de crear una universitat privada i d'inspiració cristiana. Es va fer de la necessitat virtut i, per superar la supeditació de l'adscripció, es va optar per assumir el risc corresponent i treure'n els avantatges, d'una realitat que difícilment tornaria a ser tan favorable. La idea, nascuda l'abril del 1988, va ser una realitat jurídica el 30 d'abril del 1991.

Tornant a l'impacte mediàtic de la gestació de la URL, caic en la temptació de citar un article de Jaume Llorens (que ens va deixar el 2000) publicat a *La Vanguardia* el dijous 21 de juny del 1990 amb el títol *Universitat cristiana?*: «Es parla d'un ressorgir de les religions —i de la cristiana al nostre país—, però aquest fet pesa molt poc en el seu platet de la balança. Per això seria insensat prendre's amb triomfalisme l'existència desitjable de la Ramon Llull, però cal no oblidar que el nom no fa la cosa. I que la inspiració cristiana no es pot crear per decret, encara que córrer riscos i aventures és una cosa que necessita el cristianisme d'aquí. I que ho faci, a aquest nivell, és símptoma d'esperança». Va ser tot un repte per a la quasi nata Universitat Ramon Llull, l'any 1990.

Amb el reconeixement de la URL s'havia aconseguit un primer objectiu. Com en l'alta muntanya, un cop assolit el cim, cal l'aventura del retorn al camp base. Així i tot, en el cas de la Ramon Llull s'havia tan sols aconseguit el primer cim, indubtablement molt important, però no es tornava al camp base; s'iniciava la dura dificultat d'assegurar-ne el futur, que tan sols pot consolidar-se afermant un gran nivell de qualitat, en la docència i la recerca. Els trenta-dos anys de funcionament exitós de la URL i els seus resultats acadèmics i de recerca, avalats també pels setanta-cinc anys de Blanquerna, ens indiquen que la comunitat acadèmica de la URL segueix un motivador camí de progrés, en l'apassionant aventura de creació de coneixement, en cadascun dels seus centres. És un motiu d'orgull ser alumne de la Universitat Ramon Llull en algun dels seus centres o facultats.

14

Dr. Josep Antoni Rom Rodríguez,
rector de la Universitat Ramon Llull.

Caminant
junts
s'arriba
més
lluny

En el rectorat de la nostra Universitat, un lloc de trobada on es multipliquen les reunions de tota mena, sovint sento el proverbi «Si vols arribar ràpid, camina sol; però si vols arribar lluny, ves acompanyat». Imagino que és una frase que es repeteix i es repeteix perquè oculta el secret de la longevitat d'aquesta Universitat. Fa més de trenta anys que les nostres institucions van decidir que juntes podien construir una cosa nova, una cosa més gran. Blanquerna compleix setanta-cinc anys, i durant aquest temps el projecte original de l'escola de magisteri ha crescut i crescut fins a convertir-se en una comunitat acadèmica de grans dimensions. Durant quaranta anys, aquesta va ser la casa dels mestres; ara és la casa de múltiples professionals, d'educadors, de comunicadors, de professionals de la salut i de les relacions internacionals.

Podríem afirmar que, si Blanquerna fos una persona, seria un senyor, un ancià, segons els romans, però, com es comenta en *De Senectute*, l'obra de Ciceró, ser senyor té un gran avantatge: la saviesa acumulada al llarg dels anys gràcies a l'estudi i les experiències viscudes. Per a mi, i imagino que també per a tots els membres de la comunitat de Blanquerna, aquests setanta-cinc anys són anys d'estudi i un gran calidoscopi d'experiències viscudes, perquè això és el que vivim a les aules de la Universitat: un mosaic infinit de moments preciosos gràcies a la missió de compartir la saviesa i de centrar-nos en l'educació. No hi ha millor manera de ser jove que viure entre joves, i a Blanquerna no passen els anys.

Per a mi, com a professor de Blanquerna, pensar en aquesta institució significa pensar en persones, persones que van tenir la gosadia d'inventar la Universitat Ramon Llull, com el Dr. Salvador Pié, o persones disposades a assumir aquest llegat, com el Dr. Josep Maria Carbonell, però també els directors generals, el Dr. Lluís Font, el Dr. Andreu Ibarz i la Dra. Giorgia Miotto. Líders d'una institució que s'ha obert i adaptat a diferents àrees de coneixement, directius conscients que Blanquerna són els centenars de professors i tècnics de gestió i serveis que la formen. Aquesta comunitat és la URL i la URL és Blanquerna. És una simbiosi particular basada en l'ambició del projecte particular i la imaginació del projecte col·lectiu que ens permet compartir energia i recursos per fer

una cosa més gran. Blanquerna ha contribuït sempre a la URL aportant l'experiència de desenes de professionals en les comissions, que són la columna vertebral d'aquesta federació, i compartint membres dels nostres equips directius amb l'equip rector de la Universitat, persones amb gran capacitat i visió, com el Dr. Josep Gallifa, el Dr. Albert Sàez i el Dr. Jordi Riera.

Aquesta comunitat és la URL i la URL és Blanquerna. És una simbiosi particular basada en l'ambició del projecte particular i la imaginació del projecte col·lectiu que ens permet compartir energia i recursos per fer una cosa més gran.

Aquest aniversari em sembla una bona ocasió per valorar tot allò que ha donat de si la URL durant aquestes dècades i quins reptes tenen Blanquerna i la Universitat en aquest moment.

Crec que aquests anys hem viscut tres fases de desenvolupament de la Universitat ben diferenciades, cadascuna liderada pels tres primers rectors.

La primera fase va ser la de l'aprenentatge. No va ser gens fàcil passar de ser centres dependents de les universitats públiques a ser una federació amb la responsabilitat d'aprendre a ser una universitat. El rector Miquel Gassiot i el seu equip van dissenyar un nou model col·laboratiu. Van haver d'organitzar els òrgans de govern de la URL i començar a exercir d'interlocutors amb les administracions i situar la institució en el sistema universitari. Durant els primers deu anys, la URL va aprendre a caminar i, just quan començava a córrer, amb el desenvolupament de noves titulacions, àrees i infraestructures, tot tornava a començar. Del marc acadèmic espanyol saltàvem al d'Europa.

La segona fase es va caracteritzar per la implantació del pla Bolonya. Just quan havíem après a ser una federació universitària, quan els centres ja estaven desenvolupant els programes de doctorat, quan centenars de professors estaven aprenent a ser investigadors, de sobte, els reptes del nou marc europeu ens van obligar a revolucionar el disseny i la gestió de les titulacions. Paraules com *qualitat docent, avaluació del professorat, acreditació, verificació, competències, ECTS...* van passar a formar part del nostre vocabulari. La rectora Esther Giménez-Salinas i els responsables dels centres van fer una tasca titànica. No va ser una adaptació, va ser una transformació integral de la Universitat, la inte-

gració de processos entre institucions es va fer més necessària que mai, i això va dur a una multiplicació dels grups de treball formats per professors i tècnics de tots els centres.

La Universitat s'havia transformat, començàvem a pensar col·lectivament, i així va néixer el Grau en Farmàcia, compartit entre Blanquerna i l'IQS, i, uns anys més tard, el Grau en Enginyeria de la Salut entre La Salle i Blanquerna. No obstant això, l'entorn havia canviat, van començar a aparèixer múltiples universitats noves, universitats privades que es caracteritzaven per la identitat empresarial. Vam ser conscients que s'iniciava una etapa més competitiva —l'era dels rànquings— i la fase d'internacionalització. Algunes titulacions van començar a mirar cap a Europa i cap al món. Es van multiplicar els estudiants estrangers, fins a aconseguir l'actual 25% de la Universitat, i es va iniciar una política d'institucionalització del paper de la URL a Espanya i Europa. La URL començava a ser reconeguda com una Universitat amb personalitat pròpia. El treball que va fer el rector Josep Maria Garrell, actual president de la European University Association (EUA), va ser immens, va suposar un canvi de paradigma.

Ara estem en una nova fase, no sé si és la fase del futur, però sí que sé que és la fase del nostre present. Sabem de l'amenaça de la crisi demogràfica en la nostra societat, de l'augment incessant de la competència entre universitats i del repte de la transformació tecnològica —ho vam descobrir durant la pandèmia—, que ha canviat radicalment l'educació. No tenim un monopoli de la formació superior. Hem après molt, però ens toca millorar en la capacitat d'adaptar les titulacions a la demanda i aprendre a compartir molt més. Per això estem compromesos amb el projecte ENGAGE.EU, una aliança de nou universitats europees per dissenyar la universitat del futur.

Hem d'aprofitar les sinergies entre institucions i hem de crear un marc metodològic renovat. En aquesta nova fase, la cooperació és més important que mai, perquè, com a educadors, tornem a replantejar-nos la nostra missió i el seu sentit. La intel·ligència artificial ens obliga a assumir un nou repte, la transformació del model d'ensenyament.

Hem d'aprofitar les sinergies entre institucions i hem de crear un marc metodològic renovat. En aquesta nova fase, la cooperació és més important que mai, perquè, com a educadors, tornem a replantejar-nos la nostra missió i el seu sentit. La intel·ligència artificial ens obliga a assumir un nou repte, la transformació del model d'ensenyament.

La intel·ligència artificial ha obert les portes a un nou debat mil·lenarista. És la bèstia de la destrucció o el messies de la salvació? Curiosament, igual que l'any 1000, durant l'edat mitjana, el debat sobre la fi de la societat tal com la coneixem s'ha intensificat. És normal, la intel·ligència artificial és el boc expiatori d'un drama molt més greu, la polarització del debat social en un món que dubta sobre el futur del nostre model social. Tenim molta por, por de perdre el benestar o la feina, por al conflicte, por a allò estrany, por a la guerra. Perquè, no ho oblidem, estem sentint que la guerra està a les portes de casa. Per això, perquè l'única cosa que dissipa la por és el coneixement i el sentit comú. La paraula clau és *evolució*, perquè el problema no són els canvis que pot provocar una tecnologia, el veritable problema és la nostra necessitat de provocar una evolució dels marcs econòmics, culturals i mentals del món.

En el món educatiu estem desconcertats, però hem de superar el debat sobre l'impacte de la IA des de l'evolució i no des de la por. Des d'un marc mental que entengui els reptes que tenim com a societat, no sols els reptes que ens imposa una nova tecnologia, sinó els reptes d'un món que s'està redefinint. I, per aconseguir-ho, em sembla fonamental recordar que la identitat de Blanquerna es fonamenta en els pilars de l'humanisme cristià. Com deia Chesterton: «No hi ha coses sense interès. Tan sols persones incapaces d'interessar-se». La comunitat de Blanquerna és una comunitat centrada en l'interès, persones interessades en el món i en els estudiants.

Com a formadors, hem d'educar en les possibilitats de la IA, però com a docents, hem de modificar les metodologies i els models de formació. El paper dels acadèmics serà fonamental els pròxims anys per valorar una evolució, que no sigui una involució, sobre el paper de la tecnologia a les aules.

Gràcies per ser una comunitat activa i compromesa, perquè durant aquest aniversari, aquesta comunitat celebrarà l'èxit d'aquest projecte i es projectarà cap endavant. Avui, sou una comunitat de professionals que es reconeix, es respecta, es pregunta, es respon i aprèn. Avui sou una comunitat que aporta, construeix i il·lumina. Demà continuareu sent un dels pilars en els quals es fonamenta la Universitat Ramon Llull, perquè caminant junts s'arriba més lluny.

15

Dr. Lluís Font i Espinós,
director general de Blanquerna
els anys 1996-2011.

La
consolidació
de la
institució
amb un nou
entramat
institucional

Amb la creació de la Universitat Ramon Llull (URL), la Fundació Blanquerna creix molt. En pocs anys passa de tenir una escola de mestres a ser la titular de diverses facultats i escoles, ubicades en indrets rellevants de la ciutat de Barcelona. Cada centre universitari disposa d'un edifici propi on impartir la docència i fer la recerca, amb aules, laboratoris, biblioteca, serveis, despatxos i altres equipaments. El claustre de professors i el personal d'administració i serveis estan comandats per un degà i l'equip directiu corresponent, als quals s'ha confiat la gestió d'unes titulacions de grau i postgrau aprovades pels òrgans acadèmics de la URL i autoritzades per l'Administració pública, les quals apliquen una metodologia singular d'arrel lul·liana, tal com reflecteix l'obra *Blanquerna* del beat mallorquí. El fet de tenir els centres repartits per Barcelona, i no en una única seu, constitueix l'oportunitat per dissenyar una estructura organitzativa innovadora, allunyada de la centralització i el dirigisme vertical. Amb l'impuls d'entorns amb molta autonomia funcional, es pretén explotar el talent de les persones i alliberar les seves energies creadores, parafraçant unes reflexions de Hayek a *Camí de servitud*. Això afaïçona un estil universitari que combina una pedagogia personalitzada, uns currículums acadèmics exigents i amb un component humanístic i un tarannà institucional respectuós amb la idiosincràsia de cadascun dels centres, i de les professions vinculades als seus estudis superiors.

El perill de la innovació en les organitzacions és que degeneri en caos, en un desconcert generalitzat entre els seus membres que les arribi a debilitar. L'antídoto davant dels processos centrífugs consisteix a garantir una estabilitat institucional, és a dir: una claredat en la definició de la missió i la visió i uns lideratges integradors, una anàlisi actualitzada dels reptes i unes línies estratègiques compartides per afrontar-los, uns pressupostos solvents i consolidats i uns sistemes de seguiment i avaluació dels processos i dels resultats, amb indicadors precisos i revisables. Entre dos extrems oposats i igualment dolents, l'immobilisme i la transformació permanent, hi ha un punt d'equilibri en què rau la virtut aristotèlica: una síntesi entre l'estabilitat i la innovació. En general,

la primera fa possible i desitjable la segona; en el món educatiu això encara és més evident. Sense un marc de referència ben consolidat i unes regles del joc clares, les iniciatives individuals i de grup, per molt encertades que siguin, esdevenen efímeres i es perden en una dinàmica de canvis constants. Precisament això caracteritza les organitzacions que no aprenen, que malbaraten el seu potencial en iniciatives de curta volada, talment uns focs d'encenalls. Les universitats tendeixen a ser poc receptives a la renovació, sovint hi impera l'argument *sempre s'ha fet així*. Encertadament, en el creixement de Blanquerna-URL, producte del desplegament de noves titulacions, els membres del patronat hi veuen el camí que cal seguir per trencar inèrcies i forjar una cultura organitzativa genuïna, que reflecteixi els valors que professa la institució.

Encertadament, en el creixement de Blanquerna-URL, producte del desplegament de noves titulacions, els membres del patronat hi veuen el camí que cal seguir per trencar inèrcies i forjar una cultura organitzativa genuïna, que reflecteixi els valors que professa la institució.

El gran capital de Blanquerna-URL són les persones. El professorat i el personal d'administració i serveis en constitueixen l'actiu principal. I no únicament amb la perspectiva del rol concret que assumeixen, els uns en la docència i en la recerca, els altres en els serveis complementaris, sinó també quan pertoca reflexionar sobre el present i el futur de la institució, en l'àmbit general o en l'espai més concret on porten a terme llur tasca. A la manera d'un intel·lectual orgànic participatiu, poden aportar idees i propostes, formular crítiques i advertir dels perills que s'albiren. No hi ha res pitjor per a una organització, sobretot d'aquelles centrades en la creació i la difusió del coneixement, que la indiferència i la passivitat de persones que no fan seu el projecte, per comoditat o perquè no se senten convides a dir-hi la seva. L'alternativa a aquest problema rau a implantar una governança basada en l'esperit federatiu, on cada node de l'ecosistema té vida pròpia i enriqueix el conjunt amb la seva singularitat. És a dir, entendre que l'equip directiu de cada centre té l'autonomia necessària per recrear el projecte

universitari, d'acord amb la idiosincràsia dels seus estudis, en una dialèctica entre les necessitats formatives dels alumnes i les demandes dels sectors professionals afins. Aquesta autonomia pressuposa un ampli marge de maniobra a l'hora de prendre decisions, evidentment, en el marc de la identitat de Blanquerna i de l'estratègia acordada. Els equips de cada titulació i de cadascun dels serveis, a la vegada, són protagonistes d'allò que els correspon. La diversitat en el si de la institució, pel que fa a moltes iniciatives i projectes, reflecteix la voluntat de ser fidels, alhora, a uns valors i al principi de subsidiarietat. En tot cas, l'equip directiu de Blanquerna-URL, format pels degans, el director general i els responsables dels Serveis Generals, vetlla per la unitat en la diversitat, per l'harmonia del conjunt.

La complexitat en la gestió fa que els membres dels equips directius i de coordinació hagin de disposar de temps per reflexionar i ampliar horitzons, per analitzar la tasca que duen a terme amb esperit crític i amb voluntat de millora.

La complexitat en la gestió fa que els membres dels equips directius i de coordinació hagin de disposar de temps per reflexionar i ampliar horitzons, per analitzar la tasca que duen a terme amb esperit crític i amb voluntat de millora. D'aquí les jornades periòdiques de responsables, amb participació de ponents externs. Això és coherent amb el context d'una proposta universitària que introdueix les humanitats en el currículum de totes les titulacions de grau, amb l'objectiu d'interpel·lar els estudiants i fer-los pensar. Es tracta d'aprofitar aquestes assignatures per formular preguntes que facin reflexionar sobre el sentit de la vida i altres qüestions rellevants, a més de contribuir a una formació cultural àmplia dels futurs professionals. Dèiem que el dia a dia, i les obligacions que se'n deriven, no han de colonitzar l'agenda dels responsables de la institució. L'energia és limitada: es canalitza en una direcció o una altra. La dispersió de tasques és un mal dels nostres temps. Tanmateix, cal tenir sentit del que és essencial: prioritzar allò que està a l'arrel, que és principi i fonament, i no disseminar engrunes del propi temps en iniciatives tangencials que no donen resposta a cap necessitat transcendent. Aquest és un repte del món educatiu en

general. Apostar pel talent vol dir conrear-lo en tots els àmbits, creant les condicions de possibilitat perquè sigui així. D'altra banda, les universitats del nostre país estan sotmeses a una burocràcia creixent que sobrecarrega la gestió, amb el pretext d'acreditar la qualitat de les titulacions i de definir la carrera professional del professorat. L'administració pública estableix uns estàndards, vinculats al finançament, que tendeixen a homogeneïtzar l'educació superior. Paradoxalment, en un entorn cultural que valora la diversitat, desenvolupar un projecte aliè a la uniformització imperant està penalitzat.

Catalunya té una llarga tradició d'iniciativa social. Des de temps immemorials, els ciutadans s'han organitzat per defensar els seus interessos, per promoure valors i per crear comunitats d'ajuda mútua. Això s'ha traduït en una xarxa d'entitats, cooperatives, associacions i fundacions en els àmbits assistencial i sanitari, cultural i lingüístic, esportiu i de voluntariat, laboral i educatiu. La societat civil del nostre país, ben articulada, plural i dinàmica, n'és l'expressió. Blanquerna és fruit d'aquest esperit d'empoderament de la ciutadania. Un tret definitori que imprimeix caràcter a una institució en què l'emprenedoria és consubstancial a la seva existència. Blanquerna sorgeix de la societat i a ella es deu. Ortega y Gasset, en un famós text intitulat *Misión de la universidad*, destaca la importància de connectar la universitat amb el conjunt de la societat, per tal que la reconegui i la valori i, alhora, rebi el fruit del seu treball. I això en forma de capacitació de professionals qualificats, d'educació dels ciutadans i de recerques que afavoreixin el progrés i el benestar col·lectius. El creixement en centres i titulacions en el marc de la URL respon al convenciment que Blanquerna-URL pot contribuir a millorar el sistema universitari, per la via d'oferir una formació de qualitat amb segell propi i molt vinculada al món laboral. L'estreta relació amb les empreses, les associacions patronals i els col·legis professionals permet oferir pràctiques qualificades als estudiants, incorporar professionals de prestigi com a professors i actualitzar periòdicament els currículums per impulsar l'ocupabilitat dels graduats.

Tot plegat afaiçona una cultura organitzativa basada en els valors humanistes que professa Blanquerna-URL. La coherència entre el que es predica i el que es practica caracteritza les institucions amb esperit d'autenticitat, i constitueix un axioma educatiu molt rellevant. Els especialistes parlen del currículum ocult quan es donen contradiccions flagrants entre el que es diu i el que es viu, a l'aula i, per extensió, a la família i arreu. Les tensions entre el desideràtum i les limitacions que imposa el dia a dia s'han de resoldre sempre amb una síntesi genuïna que no s'allunyi del camí desitjat. Els lideratges integradors ajuden les organit-

zacions a aprendre i a evolucionar a partir de les dificultats. Blanquerna-URL és una comunitat d'ensenyament i aprenentatge en què el creixement humà, intel·lectual i professional de totes les persones està al centre i constitueix l'objectiu principal. Cadascú a partir de la seva realitat ha de poder desenvolupar els seus talents i, com diria Nietzsche, sentir-se cridat a un destí més alt, consistent a conrear les pròpies intel·ligències i capacitats en la fidelitat a un mateix. Això és la vocació i fa referència als estudiants, al professorat i al personal d'administració i serveis. A més d'un lloc on estudiar o treballar, Blanquerna-URL és per a molts una comunitat de sentit, tal com l'entenen Berger i Luckmann; constitueix l'ethos apropiat per fer camí a la vida en interacció amb els altres. En la mesura que tothom se sent interpel·lat a aportar coneixement i experiència, sobretot en el món educatiu, les institucions enriqueixen el seu bagatge comú i afronten amb més intel·ligència els reptes emergents.

16

Montserrat Queralt,
gerent de Blanquerna-URL
els anys 1996-2021.

Una nova
gestió
econòmica
per a un
moment
de gran
creixement.
El canvi de
model

Els vint-i-cinc anys que he estat a Blanquerna-URL, he vist créixer la institució de manera exponencial. En titulacions, en alumnes, en professors, en edificis, en equipaments i també en pressupost. Però hi he viscut dos moments molt complexos que vull avançar perquè crec que són importants per definir aquesta època.

Durant el meu mandat com a gerent, es va viure una gran crisi econòmica a Espanya, emmarcada en el context d'una crisi economicofinancera mundial (2007-2014). Aquella crisi va suposar caigudes de bancs, increment de l'atur i també de les desigualtats, i inflacions disparades; tot un seguit de variables que ens van fer estar en estat d'alerta, i que alhora ens van obligar a prendre decisions i mesures per garantir la sostenibilitat de la institució. Una de les mesures més importants que es van prendre va ser la signatura amb els comitès d'empresa, l'any 2012, d'uns acords per a quatre cursos, per garantir la contenció de la despesa de personal (sens dubte, la més important del nostre pressupost), acords que es van anar ajustant en anys següents. També va haver-hi una congelació dels preus de les matrícules amb l'objectiu de no perdre estudiants en aquell període i un increment del nombre de beques. Aquelles mesures van permetre mantenir el balanç econòmic sanejat, i alhora es garantia la qualitat dels serveis.

Al mateix temps, el patronat va crear la comissió econòmica, de la qual jo formava part, juntament amb dos membres del patronat i uns assessors financers independents, que des de llavors ens donen el seu punt de vista i ens assessoren a l'hora de prendre decisions financeres.

El segon moment dur i, per a mi, el pitjor que vaig viure com a gerent a Blanquerna-URL va ser l'esclat de la pandèmia de covid. Com gestionar d'un dia a l'altre les classes dels estudiants? Com superar l'esquerda digital d'alguns professors? Com adaptar tecnològicament els espais i equipar el personal d'administració i serveis per poder treballar des de casa? Com fer que els programes informàtics, tant els acadèmics com els *meets i l'streaming*, funcionessin a la perfecció? Com organitzar l'atenció i els serveis en línia de cara als estudiants?... Però també, i sobretot, com atendre tantes i tantes famílies que van patir un

ERO i tancaments dels seus negocis, que demanaven ajuts econòmics per fer front al pagament dels estudis dels fills? Tots aquests aspectes es van coordinar molt bé entre l'equip dels Serveis Generals (ubicats a l'edifici dels jardins de la Tamarita), des d'on he exercit el meu càrrec, i el de les facultats, i la gestió d'aquesta situació va ser impecable per part de tothom.

Ara bé, tota aquella gestió va suposar una despesa no prevista en molts àmbits, i uns ingressos de les matrícules que es van fraccionar per ajudar les famílies que ho necessitessin; també es van incrementar les beques, els darrers mesos del curs. Es van fer molts equilibris econòmics per fer front a totes les necessitats, però al mateix temps teníem el gran interrogant sobre com afrontaríem el pressupost del curs següent i si la matrícula es ressentiria d'una situació que encara no estava solucionada. La veritat és que la bona comunicació amb les famílies en els moments més crítics i la facilitat en els pagaments que es van oferir es van valorar com a solidesa i seriositat de la institució per part de les famílies, i van continuar confiant en Blanquerna-URL malgrat les dificultats que moltes estaven passant.

En el context més general dels meus vint-i-cinc anys a Blanquerna-URL, crec que l'orientació del seu creixement i l'organització de la gestió ha estat, sens dubte, el repte més important. En concret, i durant aquest període, es van construir i inaugurar quatre edificis: la nova seu de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals (FCRI), la nova seu del que ara és la Facultat de Ciències de la Salut (FCS) i la biblioteca-mediateca de la FCRI, així com el seu centre de recerca, ubicat al carrer dels Tallers. Es van començar vuit llicenciatures o graus nous: Relacions Laborals, que posteriorment va fer simbiosi amb el de Psicologia, Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport, Nutrició Humana i Dietètica, Relacions Internacionals, Global Communication Management, Gestió Esportiva, Farmàcia, juntament amb l'IQS, i Digital Media. Alguns d'aquests graus han anat fent interrelació entre ells i també amb els que ja existien, creant simultaneïtat d'estudis i dobles titulacions. També hi ha hagut un volum important de màsters i postgraus i de projectes de recerca. No cal dir que tota aquesta activitat ha anat acompanyada de nous serveis i equipaments.

Aquest creixement ha estat acompanyat per una comunitat de professorat i de personal d'administració i serveis de més de set-centes persones, el 75% dels quals són personal docent. D'entre el personal docent, molts combinen l'activitat acadèmica amb la professional, creant així, en conjunt, un equilibri acadèmic i professionalitzador molt interessant per als estudiants. En aquest procés, el nombre d'estudiants s'ha anat consolidant a l'entorn dels 6.800; el pressu-

post ha crescut un 23% en els darrers 10 anys arribant als 50 milions d'euros i els recursos propis en aquest mateix període s'han doblat. La gestió econòmica que s'ha fet i els recursos propis que s'han generat, permeten afrontar amb solvència els futurs reptes que la Fundació es pugui plantejar. És important tenir en compte que Blanquerna no rep cap subvenció pública per la seva activitat ordinària. Només hi ha finançament públic per a la recerca i quan aquesta és fruit de la participació en projectes competitius.

En aquest procés, el nombre d'estudiants s'ha anat consolidant al voltant dels 6.800; el pressupost ha crescut un 23% en els darrers 10 anys fins a arribar als 50 milions d'euros i els recursos propis en aquest mateix període s'han doblat.

En l'apartat econòmic, cal tenir en compte que les aportacions en concepte de donacions per part de particulars i d'empreses són pràcticament inexistentes. Malgrat que des de la institució s'ha treballat força en tot el que fa referència al *fundraising*, malauradament, la cultura de la donació per ajudar les universitats no és una pràctica habitual al nostre país, a diferència del que passa en universitats d'altres països amb què tenim convenis signats.

Tots sabem que els costos de l'educació superior són elevats, i com s'ha descrit en el paràgraf anterior, el finançament esdevé pràcticament en la seva totalitat de les matrícules dels estudiants, però Blanquerna vol vetllar per facilitar la igualtat d'oportunitats de tots ells ajudant els que més ho necessiten. És per això que, amb una bona gestió dels recursos, ha aconseguit acumular un fons anual d'uns dos milions d'euros per repartir-lo en beques i ajuts. El Consell de Beques i Ajuts i el patronat en fan el seguiment.

Un model de gestió descentralitzat perquè l'estudiant és el centre

Des del inici, Blanquerna-URL ha tingut clar que els estudiants són el seu gran objectiu, el centre de la seva activitat, i el model organitzatiu així ho ha previst. És per això que les facultats, allà on *viuen* els estudiants, no només són centres d'impartició acadèmica, sinó també de decisió i de gestió de tots els aspectes que afecten els estudiants. En aquest model de gestió, els degans tenen una gran autonomia de gestió en tot el que afecta la seva facultat.

El desafiament, doncs, és clar: com fer que la gestió de tota la institució estigui sota els principis de l'eficàcia, de l'eficiència i de la sostenibilitat econòmica, quan les facultats tenen una gran autonomia de gestió. És en aquest escenari que el compromís i el sentiment de pertinença amb la institució per part de tots els responsables és molt important, i la bona coordinació entre persones i serveis, i saber crear sinergies entre les facultats és fonamental. Aquest darrer és el rol primordial que tenen els Serveis Generals a Blanquerna-URL, per tal de prendre decisions conjuntes i orientar les diferents accions com a institució.

Les facultats tenen una vida molt intensa, variada i activa i els Serveis Generals han de saber gestionar les especificitats de cadascuna d'elles sense perdre de vista la globalitat. S'han de saber treballar els elements transversals tenint en compte les singularitats que s'hi inclouen. Els responsables de les diferents àrees dels Serveis Generals han de tenir una competència professional reconeguda, que els permeti liderar les àrees de gestió transversals per tal de garantir el compliment dels paràmetres i els indicadors que estableix el patronat de Blanquerna-URL, el seu Consell de Direcció i, a tots els efectes, sota el marc legal i normatiu que correspongui en cada moment.

Els òrgans de govern

Cal saber que el patronat és l'òrgan de govern màxim de Blanquerna-URL, que, com a fundació diocesana que és, està nomenat per l'arquebisbe de Barcelona. La seva funció fonamental és marcar les línies globals i vetllar pel bon funcionament de la institució. Tres patrons formen el Consell Executiu (president, secretari i tresorer) que segueix més de prop els temes importants que s'hi plantegen. D'altra banda, hi ha el Consell de Direcció, que actualment està format per la directora general, el secretari general i els tres degans de les facultats. Tots els nomena el president de la Fundació i són els responsables directes de gestionar el dia a dia de la institució en la seva globalitat.

El model de gestió basat en una forta autonomia per part de les facultats, però al mateix temps amb uns Serveis Generals forts i potents, té certa complexitat, però és la base per a un creixement fort i saludable de la institució.

El model de gestió basat en una forta autonomia per part de les facultats, però al mateix temps amb uns Serveis Generals forts i potents, té certa complexitat, però és la base per a un creixement fort i saludable de la institució. Definir els marges d'actuació de cada actor és molt important, però alhora és un treball de línia fina, que requereix molt de diàleg i corresponsabilitat.

A Blanquerna-URL s'ha trobat l'equilibri en el sistema de gestió, en el sentit que les àrees dels Serveis Generals que s'han de gestionar i decidir de manera única són l'àrea economicofinancera, la gestió tècnica dels recursos humans, els serveis logístics, les beques i els serveis jurídics, amb totes les especialitats. Les àrees en què la gestió i la presa de decisions suposa una forta coordinació amb les facultats són la gestió del personal, el màrqueting i la comunicació, les TIC i la gestió acadèmica en tots els aspectes. La institució és una, s'alimenta de la vida de les facultats i, al mateix temps la feina dels Serveis Generals reverteix en elles. Aquest és el cycle intern que cal tenir clar, i aquesta roda, ben portada, continuarà omplint d'èxits la nostra estimada institució.

17

Dr. Andreu Ibarz,
director general de Blanquerna
els anys 2011-2021.

Superar
la crisi
econòmica
amb un gran
equip humà.
Els nous
projectes

En una institució com la nostra és un plaer i tot un esdeveniment viure un aniversari d'aquells que cal celebrar. Vaig tenir referències directes del cinquantè aniversari i he tingut la sort de gaudir el seixantè, el setantè i, ara, el setanta-cinquè aniversari. En aquest context, agraeixo la possibilitat d'aquesta petita contribució. Deia al *Butlletí Blanquerna* (221 - setembre del 2018) titulat «setanta anys arrelant, creixent i transformant» que: «Tradicionalment, les institucions amb llarga trajectòria celebren el setanta-cinquè aniversari. Nosaltres, —si Déu vol— també ho farem. Hem cregut, però, que celebrar els setanta anys amb un to intern és del tot una necessitat i una gran oportunitat. Aquests darrers anys, hem crescut amb un ritme important en nombre de projectes i també hi ha hagut una significativa incorporació i renovació de recursos humans. La institució, tot el projecte Blanquerna, viu un fort dinamisme entre la continuïtat i la innovació. Creiem que és el moment de compatibilitzar la vida i el treball quotidià que ens ofereix el curs 2018-2019 amb la contemplació, el reconeixement i el gaudi d'allò que hem fet i som. En definitiva, el testimoni dels setanta anys d'història de la nostra Blanquerna és un símbol vivent i contemporani de la pervivència dels més de set-cents anys del llegat de Llull. Un bon any per revissitar el nostre ideari i per aprofundir en la imatge-metàfora de l'arbre de Llull: vocació d'unitat, diversitat, creixement, flexibilitat, cohesió, fecunditat, arrelament, enlairament... Aquest esdeveniment ens ha de servir per preparar i reforçar com a comunitat universitària la celebració —encara més forta, unida i oberta a la societat i al món— del pròxim aniversari (2023, el setanta-cinquè)».

Aquest era el *kairós* que vivíem en aquell moment i l'expectativa que ja va iniciar-se. El temps cronològic passa ràpid i ja hi hem arribat!

Però la vida també comporta el secular quotidià ben farcit de circumstàncies, algunes, ben complexes. I així vam viure els anys 2011 i 2012. En efecte, la situació externa i interna van configurar un entorn de crisi econòmica que calia superar. Tres van ser els factors principals d'aquell marc: a) La crisi econòmica mundial arribava a la butxaca i a la previsió de les famílies més enllà del 2008 i a la nostra institució quan la seva incidència en les matrícules anava consolidant

un parell de cursos amb una matrícula força més baixa; b) El compliment institucional amb els compromisos derivats de l'aplicació del conveni col·lectiu suposava una càrrega inassumible; c) La competitivitat en l'oferta universitària assolía nivells mai vistos. Calia reaccionar davant el temporal per mantenir a la superfície la nostra nau i anar més enllà d'un simple surar!

Què va afavorir no només la resistència, sinó la superació d'aquella situació? Sens dubte, la capacitat d'anticipació, la transparència institucional, el diàleg amb tots els sectors implicats de la comunitat universitària, el disseny d'un pla per reconduir l'escenari i l'extraordinari compromís de les treballadores i els treballadors de Blanquerna tot renunciant a l'equivalent de tres pagues extres repartides durant quatre cursos i assumint un increment salarial molt reduït. En definitiva, el desig de mantenir viu el projecte i la voluntat d'acord. El 31 d'octubre del 2012, quedava signat per part dels representants dels treballadors i de la Fundació Blanquerna el *Pla de Viabilitat i de Vitalitat* del projecte Blanquerna. Crec, sincerament, que ambdues paraules van ser molt ben trobades. Havíem de fer viable la nostra realitat, però no només. Calia vigoritzar tot el projecte. A banda de l'acord, es va fer públic el resum executiu del Pla, amb l'objectiu general, els objectius específics i la descripció detallada dels dotze eixos o prioritats de treball. El Pla va desenvolupar-se del curs 2012-2013 al 2015-2016.

Els editorials del *Butlletí Blanquerna* van tenir un protagonisme significatiu en la tasca motivadora, inspiradora, analítica i hermenèutica. Calia fer pinya. D'aquesta manera, el butlletí n. 169 de novembre del 2012, titulat «Forward», afirmava: «Sí, endavant! Perquè l'anàlisi acurada, la mirada esperançada i l'acció compromesa són patrimoni de molts; perquè, com a país, tenim uns reptes molt importants; perquè, com a universitat, hem iniciat una nova etapa; perquè tenim missió i els joves universitaris tenen fam de competències i capacitats, de coneixement, d'ocupabilitat, d'emprenedoria, de viure la professió com a activitat per al seu desenvolupament personal i per a la millora de la societat... i, també, d'un futur diferent i de felicitat; perquè avui, juntament amb la docència, la recerca, la transferència i el compromís ètic que cal generar des de la universitat són fonamentals.

Endavant! Perquè a Blanquerna i en el context actual hem estat capaços d'anticipar-nos, de prevenir, de planificar, de comunicar-nos, de dialogar i d'acordar. I un acord és una bona condició per plantar cara als problemes, caminar amb confiança, mirar amb perspectiva i construir, envers un mateix horitzó. Dir *endavant* no és una simple resistència, és un compromís. Significa viabilitat i vitalitat del projecte en el qual creiem, treballem i aspirem per tal que sigui instrument de

transformació del món. I, ahora, escenari per desenvolupar benestar integral en l'àmbit de la feina, assoliment de fites personals, satisfacció i oportunitats.

Endavant! Perquè més enllà de l'ús d'aquesta expressió, fins i tot en campanyes electorals extraordinàriament mediàtiques plenes de vigoria i d'expectatives, les institucions com la nostra tenen un rol de referència important pel valor de la marca i la qualitat del producte, i també pel model social i de gestió que anem consolidant. Perquè, en una situació de crisi, *endavant* implica futur, cohesió, valentia i responsabilitat. Perquè tenir i fer possible un projecte és una gran notícia aquí i arreu. El món global ens permet teixir sanes complicitats».

L'enlairament i l'embranchida generats pel Pla no podia desapropiar-se i es va convocar un nombrós grup de la comunitat universitària (uns cent trenta membres) per elaborar el primer pla estratègic, que va portar per títol «Blanquerna al món i el món Blanquerna». Un cop actualitzades la missió, la visió i els valors, deu eixos descrivien com Blanquerna es volia fer present en el món i com havíem de viure internament el fet de ser Blanquerna. Aquest disseny va comportar una experiència extraordinària i va afavorir una gran implicació en el projecte i una cohesió important entre els membres de la comunitat. Per donar credibilitat i realisme al pla estratègic es va elaborar un instrument en forma de nou acord signat per les parts representatives, anomenat *Acord de Desenvolupament Sostenible*. Val a dir que durant la vigència d'ambdós plans es va revisar i actualitzar en diverses ocasions l'acord de carrera professional del professorat.

A partir d'aquell moment, i posteriorment, han estat moltes les realitats remarcables en aquesta fase de creixement que ens ha permès assolir una important velocitat de creuer sense renunciar a la qualitat i l'excel·lència:

- Les memòries de sostenibilitat (la primera, del curs 2014-2015), a les quals tothom podia accedir, elaborades segons la *Guia G4* del Global Reporting Initiative, que, juntament als molts apartats descriptius, van incorporar la gestió i els resultats econòmics amb l'informe de l'auditoria, així com el portal de la transparència.
- La celebració del setantè aniversari de la mort de Ramon Llull i la participació activa en la commemoració del vint-i-cinquè aniversari del reconeixement de la Universitat Ramon Llull pel Parlament de Catalunya.
- L'enfortiment de l'emprenedoria i l'economia social, a través de l'organització de la Jornada Internacional sobre Universitat, Emprenedoria i Economia Cooperativa, així com els diversos Talent Day o les jornades de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport i, també, la creació de l'Observatori de l'Economia Social OES21.

- La implementació i el desenvolupament progressiu del campus virtual SCALA.
- La finalització de la primera promoció i l'enlairament definitiu del Grau en Relacions Internacionals, el progressiu desenvolupament del Grau en Farmàcia amb l'IQS, l'aprovació definitiva del nou Grau en Gestió Esportiva i la posada en marxa del Grau Global Communication Management, una titulació impartida cent per cent en anglès, l'intent de posar en marxa els graus en Llengües Aplicades i Traducció, així com el de Pedagogia, l'inici del Grau en Comunicació Digital, i posteriorment, una important oferta de dobles graus.
- La consolidació i l'ampliació de l'oferta de postgraus i màsters.
- La internacionalització progressiva de les facultats.
- La jornada de revisió i seguiment del primer pla estratègic amb la participació de 139 membres de la comunitat universitària.
- La important implicació de Blanquerna amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) a través de sessions formatives per al professorat i PAS, la creació i el desenvolupament del Premi Blanquerna Impulsa o el treball específic de cada facultat sobre els ODS.
- Les jornades de treball amb els equips de pastoral amb l'arquebisbe de Barcelona Joan Josep Omella, la presentació del Pla Pastoral SORTIM! de la diòcesi de Barcelona a tota la comunitat de la URL i el treball específic del sínode sobre *Caminar junts* en la fase diocesana.
- L'extraordinària celebració del setantè aniversari de la nostra institució, que va aplegar diversos actes, dels quals caldria destacar la diada de Sant Tomàs i la graduació conjunta dels estudiants de les tres facultats al Palau Sant Jordi de Barcelona, amb més de 6.000 assistents i 1.200 graduats, i també diversos relats testimonials o institucionals, com l'actualització de l'Ideari de Blanquerna i una edició molt acurada d'una antologia del *Llibre d'Evast e d'Aloma e de Blaquerna son fill*, de Ramon Llull.
- La creació del Consell Estratègic de la Recerca de Blanquerna i de l'Oficina de Recerca i Transferència del Coneixement, que han estat instruments claus per obtenir el segell de qualitat HR Excellence in Research i l'enfortiment i la consolidació de la recerca.
- La potenciació de la Càtedra Ramon Llull com a instrument dinamitzador de la identitat i la missió de Blanquerna a través de quatre eixos principals: acadèmic, pastoral, acció solidària i identitat, on caldria fer una menció especial de les diverses edicions de les jornades de formació en Identitat i Missió. Val a dir que en un context de diversitat i pluralisme

la identificació amb allò essencial d'una institució es converteix en factor multiplicatiu de valor afegit. Per aquest motiu el treball desenvolupat aquests darrers anys en aquesta dimensió ha estat cabdal.

Aquesta relació vol ser l'evidència, l'homenatge i el meu testimoniatge personal d'uns anys plens de persones Blanquerna de tots els àmbits de la institució implicades i compromeses treballant en equip i apassionades pel nostre projecte.

Però la vida també comporta el secular quotidià ben farcit de circumstàncies, algunes de ben complexes. I així vam viure els anys 2011 i 2012. En efecte, la situació externa i interna van configurar un entorn de crisi econòmica que calia superar.

L'any 2020 comportà un altre moment de forta crisi amb motiu de la pandèmia de covid-19 i la declaració de l'estat d'alarma. Podem parlar de quatre grans fronts: *a)* El sanitari, amb l'elaboració dels diversos protocols derivats de la situació i l'adequació dels espais; *b)* L'acadèmic, amb la ràpida transició a un model virtual sincrònic; *c)* El laboral, amb el pas al teletreball en proporcions diferents segons les circumstàncies; *d)* La gestió d'un nombre no petit de peticions de membres de la comunitat universitària que reclamava un descompte de les quotes del cost dels estudis. En aquest sentit, la política de Blanquerna-URL consistí a mantenir els preus però, alhora, oferir un ampli ventall d'ajuts econòmics i de facilitats per afrontar els pagaments respectius.

Què va afavorir no només la resistència, sinó la superació d'aquesta situació? Sens dubte, la capacitat d'anticipació, la transparència institucional, el diàleg amb tots els sectors implicats de la comunitat universitària, el disseny d'un pla per reconduir l'escenari i l'extraordinari compromís de les treballadores i els treballadors de Blanquerna.

Amb la perspectiva del temps –tot i reconèixer el tsunami que significà especialment la primera onada—, podem parlar d’una gran satisfacció en la gestió global del fet. Aquí, a més de la responsabilitat de tots els treballadors i les treballadores, va ser fonamental el compromís dels membres dels equips directius, dels comitès d’empresa i dels comitès de seguretat i salut. Però remarcaria, especialment, el context de confiança, transparència i rigor, elements bàsics per superar una situació absolutament imprevisible com aquesta.

Vull acabar amb una referència sobre les celebracions i aprofito un paràgraf de l’editorial «Celebrar lul·lianismament, és clar que sí!», publicat al *Butlletí Blanquerna* n. 203, de setembre del 2016.

«Les nostres celebracions —a banda de ser universitàries— han de tenir una gran ànima lul·liana, és a dir, han de ser renovadores, projectives, cosmopolites i compromeses. Fins i tot, desmesurades en l’aposta per la credibilitat en les persones i els seus processos. I, sobretot, garants del rol del coneixement en el futur de la humanitat. Crec, sincerament, que el personatge Blanquerna subscriuria en el seu projecte les famoses cinc *p* dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l’ONU: *people, prosperity, planet, peace i partnership*. Celebracions, doncs, positivament visionàries de les necessitats i les oportunitats —externes i internes— amb un veritable afany constructiu i transformador.

Celebrem-ho, és clar que sí!»

18

Dr. Climent Giné,
degà de la Facultat de Psicologia,
Ciències de l'Educació
i de l'Esport els anys 2004-2013.

L'Espai
Europeu
d'Ensenyament
Superior, una
oportunitat
per a la
innovació

Participar en aquesta miscel·lània amb motiu del setanta-cinquè aniversari de Blanquerna m'omple de satisfacció i esdevé una ocasió més de mostrar el meu reconeixement i agraïment a totes i tots amb els qui he compartit camí al llarg de més de vint anys: responsables de la Fundació, responsables acadèmics, professorat, PAS i alumnat.

El tema que se m'ha suggerit desenvolupar té a veure amb el procés de transformació que vam viure els centres universitaris de Blanquerna-URL per adaptar-nos a les exigències de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior (EEES) impulsat per la Declaració de Bolonya. D'això en fa aproximadament vint anys; tot plegat queda molt lluny, i no puc amagar que la memòria em pot fer males passades, malgrat alguns textos que he pogut recuperar. Demano, d'entrada, la comprensió dels lectors i lectores.

En primer lloc, i atès que part del professorat actual no hi deu estar familiaritzat, intentaré recordar l'origen, els objectius i les mesures de l'EEES. En segon lloc, em referiré a les accions dutes a terme a Blanquerna-URL per adaptar la proposta formativa (plans d'estudi i activitats d'ensenyament i aprenentatge) a les seves exigències. Finalment, em pregunto què n'ha quedat de tot el procés; és aquest un exercici complex, no exempt de dificultats, atès el temps transcorregut i la distància personal de la vida acadèmica des de fa ja molts anys.

*La Declaració de Bolonya [DB] (1999),
signada per 29 ministres europeus
d'Educació, va marcar l'inici del procés
de convergència cap a l'EEES, que es va fer
realitat a partir de l'any 2010.*

Què és l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior creat per la Declaració de Bolonya?

La Declaració de Bolonya (DB) (1999), signada per 29 ministres europeus d'Educació, va marcar l'inici del procés de convergència cap a l'EEES, que es va fer realitat a partir de l'any 2010. L'EEES s'organitza d'acord amb certs principis (qualitat, mobilitat, diversitat i competitivitat) i té com a finalitat fomentar la mobilitat i l'ocupabilitat dels ciutadans europeus i el desenvolupament global del continent, reconeixent el paper de les universitats a l'hora de potenciar la dimensió cultural europea.

Entre els objectius més centrals de l'EEES, trobem:

- L'adopció d'una estructura de títols universitaris europeus fàcilment comprensible i comparable que fomenti la mobilitat i l'ocupabilitat dels ciutadans europeus i que faci competitiu el sistema universitari europeu a escala internacional.
- L'establiment d'un sistema de valoració acadèmica de les assignatures (crèdits) i de qualificacions, homogeni a tot Europa, com a mesura per fomentar la mobilitat dels estudiants i la transparència del sistema.
- L'eliminació dels obstacles per a l'exercici efectiu del dret a la lliure circulació d'estudiants, professors, investigadors i personal administratiu.
- L'establiment de criteris i metodologies pedagògiques comparables assegurant la qualitat dels estudis universitaris.
- La dotació d'una dimensió europea a l'ensenyament superior fomentant els programes de mobilitat.

Així mateix, l'EEES impulsa les mesures següents: *a)* establir una estructura d'estudis oficials universitaris en dos cicles: grau i postgrau; *b)* establir el suplement europeu del títol, amb la informació personalitzada per a cada titulat; *c)* establir el sistema de crèdits europeus (ECTS) per mesurar el valor acadèmic de les assignatures i que valora el conjunt d'hores que l'estudiant dedica a les diverses activitats acadèmiques; i *d)* un nou mètode d'ensenyament i aprenentatge centrat en l'estudiant; s'adopta el concepte d'*aprendre a aprendre* en lloc de la tradicional acumulació de coneixements i es promou la participació activa de l'estudiant a través de diverses accions i estratègies.

L'EEES a Blanquerna-URL

El 23 de febrer del 2005, per encàrrec del director general de Blanquerna-URL, vaig presentar al consell de direcció el document *Espai Europeu d'Educació Superior a Blanquerna-URL* amb l'objectiu d'analitzar les exigències de l'EEES i de debatre i

acordar les mesures que s'havien de promoure a les tres facultats. En concret, es tractava d'analitzar la normativa; estudiar la documentació generada per les diferents administracions i la situació que es vivia en el sistema universitari; i anticipar les passes que hauríem de seguir, que, en síntesi, es poden resumir en:

- Pel que fa al grau, s'havien d'elaborar els plans d'estudi conduents a l'obtenció de les titulacions oficials contemplades en el catàleg del MEC i que es corresponien amb les disciplines impartides i, eventualment, a les que es volguessin promoure en el futur, per sotmetre'ls posteriorment a l'aprovació de la URL i a l'homologació del MEC. Aquesta era una tasca particularment complexa i no exempta de risc. A banda de les dificultats d'assegurar la participació i la complicitat del professorat en el procés, ens enfrontàvem amb un doble desafiament. D'una banda, les noves directrius s'orientaven a l'assoliment de competències professionals, eixamplant l'enfocament tradicional de les assignatures, basat fonamentalment en l'adquisició de continguts; i, de l'altra, es proposava una concepció modular dels coneixements que superava la parcel·lació tradicional en matèries. Totes les titulacions, abans de poder-se impartir, havien de ser acreditades per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari (AQU) seguint el protocol establert.
- Els estudis de postgrau suposaven canvis més importants. Comprenien el segon cicle (màster) i tercer cicle (doctorat) i tenien com a finalitat l'especialització de l'estudiant en la seva formació acadèmica, professional o investigadora, i conduïen al títol de màster o doctorat. Els màsters tenien una extensió de seixanta a cent vint crèdits, segons s'establia en les directrius generals per part del MEC; podien ser oficials o un títol propi, i es valorava que fossin interdepartamentals i interuniversitaris. En aquest sentit, cada facultat havia d'establir els títols de màster oficial i propi que volgués oferir, proposant el professorat idoni, així com les línies d'investigació associades a cadascun d'ells i els professors i els investigadors encarregats de la direcció de tesis doctorals, que havien de ser doctors amb experiència investigadora acreditada. Els programes de postgrau havien de sotmetre's també a un procés d'acreditació d'acord amb els criteris de l'AQU/ANECA.
- Així mateix, els centres de Blanquerna-URL havien de dur a terme les iniciatives necessàries per a l'adopció progressiva del crèdit europeu; a més, la URL havia manifestat la voluntat d'assolir el reconeixement de l'ECTS Label. En conseqüència, es dugueren a terme diverses accions formatives per ajudar el professorat a fer el trànsit cap al nou sistema d'ECTS.

- Una darrera qüestió que s'ha de considerar era l'impacte econòmic que tenia l'adaptació a l'EEES per als centres de Blanquerna-URL. Si bé bona part de l'alumnat romandria un any més a les facultats, el càlcul del valor del crèdit es feia més complex; i, presumiblement, el cost podia ser més alt, si es tenia en compte la necessitat de revisar la manera en què es calculaven les dedicacions i la necessitat d'una plantilla més estable i qualificada.

Balanç del procés de transformació. Llums i algunes ombres

El balanç amb què em proposo acabar aquest escrit és, ben segur, el que pot quedar més llastat pel poc espai disponible per a les necessàries valoracions i matisos; i també per la llunyania, a la qual em referia anteriorment. Diferenciaré entre els aspectes més estructurals i els que tenen a veure amb la manera d'ensenyar i aprendre. Pel que fa als primers, la transformació operada al llarg de tants anys, que evidentment no pot considerar-se lineal, permet constatar alguns aspectes que s'han anat consolidant; no es tracta, però, d'aspectes totalment nous, sinó que l'exigència de l'EEES n'afavoria la revisió i la innovació.

- La millora successiva dels plans d'estudi dels graus, així com els protocols (procediments, etc.) necessaris tant per a l'acreditació com per a la sol·licitud de noves titulacions.
 - La millora contínua dels màsters i dels programes de doctorat, així com la posada en marxa de les seves comissions reglamentàries.
 - L'impuls als projectes de recerca associats als programes de doctorat, així com l'increment progressiu de la col·laboració amb altres departaments i centres de la URL, i altres universitats catalanes, de l'Estat i estrangeres.
 - La necessària acreditació del professorat, sobretot en l'àmbit de la recerca.
 - La mobilitat dels i de les estudiants a través de diversos programes i formats, impulsats tant per la pròpia Blanquerna, la URL i les administracions.
- Pel que fa als aspectes metodològics, em fixaré només en tres aspectes:
- Encara que, certament, l'atenció als i a les estudiants ha estat sempre en el cor de la metodologia de Blanquerna, centrar-se en els i les estudiants com proposa l'EEES, comprometre la seva participació i vetllar per promoure les seves capacitats també s'ha vist reforçat pel procés d'adaptació a l'EEES.
 - L'elaboració i la implementació dels plans d'estudi va generar un ric debat que ha tingut conseqüències positives tant per al professorat com, i sobretot, per a l'estudiantat, tot i les discrepàncies i les diferents valoracions que afloraren al llarg del procés.

- La flexibilització dels espais d'ensenyament i aprenentatge, tot i tenir present la important tradició del seminari a Blanquerna-URL, va obrir la porta a nous formats d'ensenyament i possibilitats de participació dels i les estudiants en la construcció dels coneixements i les pràctiques professionals.

Un aspecte en el qual ben segur que es podia avançar més és en la concepció modular dels estudis, un dels aspectes més innovadors de l'EEES. L'organització curricular en mòduls pretenia facilitar més interrelació entre continguts, revisar i millorar els sistemes d'avaluació, donar més coherència en la seqüenciació dels aprenentatges i seleccionar més acuradament els continguts i les competències considerades essencials per al perfil de formació. Dificultats de diversa naturalesa, i també algunes resistències, no han permès avançar més en aquest camp que permetria més connexió entre els coneixements deixant enre-re la primacia de la matèria.

19

Dr. Pablo Capilla i Dr. Carles Ruiz,
coordinadors de la implantació
de l'EEES a la Facultat de
Comunicació Blanquerna-URL.

Dos

passos

per davant

La denominada *reforma de Bolonya* és el nom curt del Reial decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials. Es tractava d'acabar de configurar a l'estat espanyol un marc legal que possibilités la convergència cap a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) i que afectava els estudis de llicenciatura (ara grau), de màster i doctorat. No era només un canvi estructural, sinó un intent ambiciós de canvi de filosofia, d'una reforma que situava els estudiants a l'epicentre i que sacsejava les metodologies, que s'havien d'orientar cap a una avaluació contínua. S'intentava que la docència anés més enllà de la tradicional classe magistral. Autonomia per a la universitat a l'hora d'oferir títols, però amb l'obligació de transparència, de retre comptes de tot allò que fa perquè tots els processos han de comptar amb sistemes de garantia de la qualitat. Com deia el reial decret, «l'autonomia en el disseny del títol es combina amb un adequat sistema d'avaluació i acreditació, que permet supervisar l'execució efectiva dels ensenyaments i informar la societat sobre la qualitat d'aquests ensenyaments». El projecte s'havia de presentar davant el Consell d'Universitats perquè el verificqués. I, en cas que s'aprovés, s'havia de sotmetre a un procediment d'avaluació (acreditació) cada sis anys. És a dir, ja no es tractava de dir què faries, sinó de demostrar que ho faries. A partir del curs 2010-2011, tots els estudis universitaris s'hi havien d'adaptar. La llicenciatura donava pas al grau. La Facultat de Comunicació Blanquerna-URL va decidir presentar-se a la verificació de manera immediata.

Ser pioner, i estar entre el grup dels primers centres universitaris que optaven a adaptar els estudis a l'EEES, va significar, sobretot, un gran exercici d'hermenèutica. Com sempre, una realitat nova emergeix enmig d'un nou lèxic, i tant a la Facultat com al rectorat vam haver de fer càbales per entendre finalment què entenia el Consell d'Universitats per matèria, assignatura (no, no era tan simple), mòdul, competències, crèdits ECTS, resultats d'aprenentatge, evidències... Però, a mesura que anàvem desentranyant el significat i la litúrgia del reial decret i de les altres normes legals que constituïen el marc de referència, vam entendre que l'adaptació seria factible. Per què? Perquè feia temps que la

Facultat, d'alguna manera, aplicava el Pla Bolonya. I el seminari era el laboratori, el tub d'assaig on, *avant la lettre*, es treballava gran part de l'essència que demanava la convergència amb Europa. Sobretot per la metodologia: perquè el seminari admet totes les metodologies i tots els sistemes d'avaluació, tret de l'examen tradicional. Perquè, en ser un grup reduït, permet observar de prop els resultats d'aprenentatge i el grau d'assoliment de les competències de cada estudiant, i fixar l'objectiu —com reclamava el reial decret— en el procés d'aprenentatge de l'alumnat.

Si el seminari era, en gran mesura, la resposta al repte de Bolonya, llavors es tractava de seminaritzar, en la mesura que fos possible, les assignatures. No és cap secret, sobretot per als que hem sigut tutors de seminari, que el grup petit en copresencialitat és una de les garanties de l'educació de qualitat.

Si el seminari era, en gran mesura, la resposta al repte de Bolonya, llavors es tractava de *seminaritzar*, en la mesura que fos possible, les assignatures. No és cap secret, sobretot per als que hem sigut tutors de seminari, que el grup petit en copresencialitat és una de les garanties de l'educació de qualitat. Convertir totes les assignatures en seminaris era inviable econòmicament, però sí que podia haver-hi una aposta per intentar reduir, tant com fos possible, les assignatures, de tal manera que l'estructura d'una assignatura troncal tingués unes hores de grup sencer i unes hores de grups partits. Els grups d'anglès també eren petits... Més del 60% de les hores s'impartien en una escala raonable per poder aplicar amb garanties un projecte europeu.

El reial decret també fixava com a objectiu important de les ensenyances incrementar l'ocupabilitat dels titulats i, en aquest sentit, oferia la possibilitat d'introduir pràctiques externes. De nou, la Facultat anava pel davant en aquest tema tan important, amb un model de pràctiques ben definit, ancorat en un seminari, exigent acadèmicament i adequat per a la formació del futur professional, un estudiant tutoritzat a la facultat i a l'empresa. No s'havia d'inventar res, sinó posar per escrit allò que ja es feia.

Altres elements que formaven part de la nostra cultura universitària van jugar a favor de la verificació dels graus: la tutorització constant, l'atenció personalitzada, el Servei d'Orientació Personal, les instal·lacions i els recursos humans i materials, la ràtio professor-estudiant... L'elaboració de l'informe per a cada grau va ser molt laboriosa, perquè la informació presentada no es reduïa, com abans, a la descripció de les matèries que formaven el pla d'estudis. Ara es demanava justificar el títol proposat, definir els objectius del grau, explicar el procediment d'admissió d'estudiants, els continguts del pla d'estudis, la planificació, els recursos, els resultats previstos i els sistemes de garanties de la qualitat establerts al centre (vam aconseguir un programa Audit). Va ser laboriós, sí, però teníem la seguretat que teníem un bon projecte educatiu i que només calia explicar-lo convenientment i adaptar-lo a la nova terminologia, sense perdre res de la seva personalitat. El curs 2008-2009, la Facultat va ser territori Bolonya: va ser la primera Facultat de Comunicació de l'Estat que havia adaptat els graus a l'EEES. I va ser possible perquè el projecte Blanquerna-URL anava dos passos per davant.

Han passat quinze anys, i considerem oportú interpellar aquell projecte que ja ha arribat, com a mínim, a l'adolescència. I preguntar-nos si realment hem canviat la manera d'ensenyar i d'aprendre.

Han passat quinze anys, i considerem oportú interpellar aquell projecte que ja ha arribat, com a mínim, a l'adolescència. I preguntar-nos si realment hem canviat la manera d'ensenyar i d'aprendre, si és possible aplicar la reforma de Bolonya sense tenir estudiants finlandesos; si Bolonya s'ha aduïterat i es justifica a si mateixa a través d'una munió de tràmits burocràtics i administratius sense fi, i si el professorat està més pendent d'omplir papers i aplicatius en comptes de centrar les energies a debatre què fem amb els estudiants actuals en un entorn digital que els devora. Hem de plantejar-nos si la reforma ha pressionat la universitat provocant la seva homogeneïtzació i si, en el nostre cas, tot aquest procés ha contribuït a desenvolupar el projecte propi de Blanquerna-URL o ens ha distret i ens ha fet abocar energies en qüestions allunyades dels veritables objectius de la institució. En aquest sentit, només cal recordar la muntanya

enorme que s'ha de pujar quan un centre vol introduir canvis mínimament significatius en el pla d'estudis per adaptar-se a les necessitats educatives que detecta i vol implementar. Hem d'interrogar-nos també sobre si l'esforç que fem és reconegut realment per l'administració i sobre si es reconeixen els mèrits dels centres o s'aplica allò de *tothom progressa adequadament*. Finalment, considerem essencial preguntar-nos si continuem anant dos passos per davant. Perquè també forma part essencial de l'ADN Blanquerna-URL qüestionar críticament el que fem.

20

Dr. Màrius Duran,
degà de la Facultat de Ciències
de la Salut els anys 2010-2016.

La cultura
de la
qualitat a
Blanquerna

Com s'ha comentat anteriorment, a partir del moment en què els ministres d'Universitats de vint-i-nou països d'Europa van signar l'adhesió al model docent que vam anomenar, simplificant, *Bolonya* (Declaració de Bolonya 1999), i que van fixar com a horitzó del seu compliment l'any 2010, l'administració i els gestors universitaris de l'estat espanyol van haver de fer un gir copernicà al plantejament dels plans d'estudi.

Els objectius de Bolonya es basaven en millorar la compatibilitat i la mobilitat de la formació superior entre països, l'empleabilitat dels graduats i la transparència en la formació. Transparència entesa com una manera de fer de les universitats, tan cara endins com cara enfora.

Els objectius de Bolonya es basaven en millorar la compatibilitat i la mobilitat de la formació superior entre països, l'empleabilitat dels graduats i la transparència en la formació. Transparència entesa com una manera de fer de les universitats, tan cara endins (interna: la pròpia gestió de les universitats) com cara enfora (externa: la societat amb els seus múltiples actors, empleadors, estudiants...).

En el cas del model universitari espanyol, l'Estat, a través de les administracions públiques corresponents, era qui legalitzava (i ho segueix fent) la planificació dels estudis universitaris. La formació fins aquell moment estava estructurada en llicenciatures i enginyeries superiors (5-6 anys), i diplomatures i enginyeries tècniques (tres anys). A Europa existien els Bachelor, Degrees, Undergraduates, Graduates i Postgraduates, amb durades diferents.

Bolonya va proposar homologar els plans de formació universitaris als anomenats *graus* (amb una durada de quatre anys, 240 ECTS), pel que feia a la càrrega docent, el canvi rellevant va consistir a avaluar la càrrega docent que rebia l'alumne en lloc de la que impartia el professor. És evident que per una hora de classe d'un professor, l'alumne ha d'invertir més temps per estudiar, treballar, analitzar i processar la informació rebuda. Fins aquell moment, la formació universitària es basava només en les hores que impartia el professor.

Bolonya partia de la premisa d'estudiants *full time*, és a dir, la durada d'un curs acadèmic es corresponia amb el temps equivalent de qualsevol treballador a temps complet, fet que no reflectia la realitat a l'estat espanyol, ja que una part dels estudiants compatibilitzaven (i ho segueixen fent) l'estudi i la feina. En canvi, als països europeus els estudiants es dedicaven majoritàriament de manera íntegra a la formació, i fins i tot rebien subvencions econòmiques mentre estudiaven. Aquesta situació va provocar (i continua provocant) que els estudiants no facin el seguiment seqüencial previst en el disseny dels plans d'estudis. Per exemple, la dificultat de poder fer treballs en grup a classe, la dificultat de la presencialitat a totes les classes, fer presentacions... És a dir, es va aplicar el mateix model de formació a països socialment, cultural i econòmicament diferents.

En relació amb la formació pràctica que rebien els estudiants universitaris (llevat d'alguna excepció, com el rotatori de medicina), era principalment intra-universitària. Amb el canvi de Bolonya, les universitats s'obrien al món real, i per tant, els estudiants sortien de la universitat per adquirir coneixements, habilitats i actituds pròpies del sector on havien escollit formar-se.

Tots aquests canvis van suposar un terratrèmol en el món universitari perquè afectaven estructures orgàniques de les universitats, que s'havien convertit en paquiderms i amb poca voluntat de canvi. Per facilitar aquesta transformació es va introduir el concepte de qualitat en la formació, que ja s'aplicava a altres sectors productius de la societat: industrials, comercials, privats o públics. El principi impulsor d'un model basat en la qualitat és la satisfacció de tots els actors que intervenen en un projecte i és essencial per a la seva excel·lència.

Per a Blanquerna, aquest escenari no va significar cap terrabastall perquè en el nostre model formatiu universitari l'educand ja era el centre de la nostra genètica docent, també el treball en equip i la seva coordinació.

Per a Blanquerna, aquest escenari no va significar cap terrabastall perquè en el nostre model formatiu universitari l'educand ja era el centre de la nostra genètica docent, també el treball en equip i la seva coordinació. La qualitat, entesa com una manera de fer, va ajudar encara més a enfortir o reforçar una manera de fer universitat moderna, dinàmica i explícita.

Qualitat Blanquerna s'entén com una manera de fer universitat en la qual l'educand, en primer lloc, estigui satisfet del seu creixement personal i professional, gràcies al fet que tots els actors implicats (professors, PAS, societat i sectors professionals) i l'organització interna de la institució, també estiguin satisfets.

En una institució universitària que treballa amb qualitat, tot està pensat i referenciat, però, sobretot, la seqüència en què els estudiants van aprenent coneixements, habilitats i actituds. No n'hi ha prou amb dir-ho o formular-ho o publicar-ho o fer màrqueting, sinó que s'ha de fer evident a la societat que és així.

La implantació de sistemes de garantia interna de qualitat (SGIQ), molt propis de països desenvolupats, va comportar dificultats serioses d'aplicació als països mediterranis, principalment perquè es va interpretar com una feina afegida a la càrrega laboral del professorat universitari. Així, les universitats públiques van crear les unitats o àrees de qualitat, amb un gran nombre de persones, generalment tècniques i administratives, és a dir, personal no docent (o sense experiència docent), sense excessiva connexió amb el professorat. Això, des del meu punt de vista, és un error (que encara arrossegueu algunes universitats) perquè la qualitat és un concepte diferent de burocràcia. El que pretén és pensar sobre el que fem, per què ho fem i com ho fem, deixant rastre de les nostres decisions. Certament, la documentació demanada per l'administració pública, és a dir, les memòries dels plans d'estudis, eren excessivament voluminoses, avorrides, poc operatives i difícilment creïbles. Una mala interpretació —també per part de les agències de qualitat— amb el criteri equivocat de com més pes, més pensat està tot. Amb la meua experiència com a avaluador de l'ANECA de l'Àrea de Ciències de la Salut (2007-2014), havia de revisar veritables enciclopèdies, absolutament innecessàries i que no es corresponien amb la realitat.

L'aparició en el sistema universitari espanyol de les agències de qualitat AQU (Llei 15/2015, del 21 de juliol, de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya) i ANECA (Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats, com a fundació adscrita al Ministeri d'Educació), en principi com a ens independents que auditaven la planificació de les universitats; va significar l'inici de les auditories a totes les universitats existents, tant públiques com privades. En l'àmbit europeu també van aparèixer altres agències: ENQA, EQAR...

La Universitat Ramon Llull, en tractar-se d'una universitat federal, va constituir a través del vicerector d'Innovació Acadèmica, el Dr. Jordi Riera l'anomenada *Unitat de Qualitat i Innovació Academicodocent*, UQIAD (2007), com una comissió que donava suport i coordinava les comissions de qualitat de les institucions de la federació, en temes de qualitat, i en tots els processos comuns (transversals a tots els centres).

Les facultats de Blanquerna-URL (FPCEE, FCS i FCRI), prenent com a referència el RD 1393/2007, van adaptar el funcionament de les comissions de qualitat existents, dissenyant i planificant circuits de treball, coordinant la gestió en la presa de decisions, l'accés a la informació i la transparència. A escala interna, és cabdal documentar, registrar, ordenar i arxivar totes les decisions que es prenen i que comporten l'evolució dels plans formatius i la gestió institucional i que existeixin indicadors per avaluar qualitativament i quantitativa el grau de satisfacció de tots els actors. Per al professorat, malgrat la cultura institucional existent, no va ser còmode ni fàcil adaptar, en relativament poc temps, l'allau de documentació i criteris que vam haver de suportar.

Posteriorment, Blanquerna-URL (2011) va fer un pas més, i per donar suport a les tres facultats va crear la Comissió de Qualitat Blanquerna, amb l'objectiu de millorar, homogeneïtzar processos i facilitar informàticament a tots els centres el suport necessari per a un sistema veritablement complex.

La participació de les unitats de qualitat (anteriorment comissions de qualitat) de les facultats en els diferents programes AUDIT, DOCENTIA, VERIFICA, SEGUIMIENTO, MODIFICA, ACREDITA... van permetre, seguint els processos estructurats del Ministeri d'Universitats, anar incorporant els nous plans d'estudi pensats en clau Bolonya (1999), mantenint l'excel·lència de la formació.

El treball que van fer les diferents facultats els ha permès participar en els diferents rànquings universitaris existents (CYD, World University Rankings, Shanghai Ranking, El Mundo, U-Ranking, Impact Rankings...) posicionant les facultats d'acord amb les seves característiques. També la participació en les diferents enquestes de satisfacció, inserció laboral... posen de manifest la robustesa de la formació rebuda pels graduats a Blanquerna-URL.

En el cas de la nostra institució, les tres facultats, FPCEE (2019), FCRI (2021) i FCS (2023), han assolit els darrers temps l'anomenada *Acreditació Institucional*. Aquest segell, vàlid durant sis anys, és garant que les coses s'han fet i s'estan fent bé... No oblidem, però, que estem en un món digital i en constant *perpetuum mobile*, no és una fita, sinó un camí.

21

Dr. Sergi Corbella,
degà de la Facultat de Psicologia,
Ciències de l'Educació
i de l'Esport els anys 2017-2021.

La pandèmia
2020. Una
prova de
resistència per
a la institució,
els estudiants,
el professorat
i el PAS

El març del 2020, bona part del món es va aturar. La crisi sanitària causada per la covid-19 va alterar la normalitat de la població i de les institucions. Es va iniciar el confinament pensant que serien quinze dies i van acabar sent mesos i anys de mesures preventives i restriccions de tot tipus. La crisi de la covid-19 va incrementar el sentiment de vulnerabilitat i va generar un context de màxima incertesa a molts nivells, amb la consegüent afectació econòmica-social i també en la salut mental d'una part important de la població. Una pandèmia que ha causat la mort de quinze milions de persones a tot el món (els primers dos anys) mostra la cruesa i l'impacte que ha tingut sobre la societat.

El 13 de març del 2020, es va prohibir l'activitat docent presencial a les universitats i va suposar tot un repte per a les institucions universitàries. Va ser una de les primeres mesures preventives de la covid-19 que es van prendre per reduir la propagació del virus en les interaccions socials.

La Fundació Blanquerna, amb setanta-cinc anys d'història posant l'estudiantat al centre de la formació universitària, va tenir el repte majúscul de procurar seguir fent el mateix sense la presencialitat ni la proximitat físiques que sempre havien estat un dels aspectes essencials de la formació a Blanquerna. La tecnologia va ajudar a entendre que podíem fer un acompanyament directe, constant i proper als nostres estudiants malgrat la distància física existent entre estudiants i professors.

El Consell de Direcció de Blanquerna, amb el director general Andreu Ibarz al capdavant, va decidir crear, el febrer del 2020, una comissió per fer el seguiment de la incidència de la covid-19 a Catalunya i de les mesures que se'n derivessin que afectessin la comunitat universitària de Blanquerna. Vaig tenir l'honor de presidir aquesta comissió, formada per companys excel·lents, en què vam treballar per disposar de tota la informació actualitzada i vam mantenir un contacte constant amb l'Agència de Salut Pública de Barcelona, així com amb altres experts en salut pública. El treball de la comissió va permetre proporcionar informació i orientació constants al Consell de Direcció de Blanquerna. De ben segur que tots els companys de la comissió, així com els membres dels

equips directius de les tres facultats, recordarem sempre l'experiència de formar-ne part per la responsabilitat, la intensitat que va suposar i la qualitat del treball en equip dut a terme.

La pandèmia va fer aturar accions previstes en els plans estratègics de les facultats, com renovacions d'aules, reestructuracions d'espais i altres canvis. En pocs dies, les prioritats van canviar i les facultats s'havien de preparar per fer front a una crisi sanitària on la seguretat dels estudiants, PAS i professorat era la màxima prioritat. El repte de seguir amb les classes malgrat el confinament va ser el primer dels grans reptes que ens va plantejar la covid. Deu dies abans del confinament, la Comissió Covid, amb la col·laboració inestimable del Servei d'Orientació Pedagògica sobre Tecnologies de la Informació i la Comunicació de la FPCEE, va preparar un pla per poder fer les classes per videoconferència mitjançant el Google Meet, va elaborar una guia per orientar el professorat i es va programar una sessió formativa dirigida al professorat per familiaritzar-se amb el seu ús. Recordo amb detall la reunió que vaig mantenir com a degà de l'FPCEE amb els delegats de la facultat dies abans del confinament (com es va fer en les tres facultats de Blanquerna), per explicar la situació de la covid i anticipar com s'havia d'actuar i com es desenvoluparien les classes en el cas que ens confinessin, com finalment va ser.

Les tres facultats de la Fundació Blanquerna van aconseguir no aturar les classes i adaptar-les en pocs dies o hores per passar d'una presencialitat física docent històrica a una docència per videoconferència a través de Google Meet, respectant els mateixos horaris que estaven establerts en cada grau i màster.

Les tres facultats de la Fundació Blanquerna van aconseguir no aturar les classes i adaptar-les en pocs dies o hores per passar d'una presencialitat física docent històrica a una docència per videoconferència a través de Google Meet, respectant els mateixos horaris que estaven establerts en cada grau i màster. Les circumstàncies condicionaven fortament, però el desig, l'esforç i el compromís de tots els membres de la comunitat Blanquerna va permetre tirar endavant la

missió de formar els estudiants malgrat les importants adversitats plantejades per la covid.

Vist amb perspectiva, podem afirmar que la celeritat amb què es va preparar i actuar és un exemple de resposta adaptativa de l'equip humà de Blanquerna, que mostra la seva flexibilitat i compromís amb la tasca que desenvolupa.

El segon gran repte va ser l'organització del curs 2020-2021 preparant metodologies d'ensenyament-aprenentatge i adaptant les aules i els campus a les mesures de prevenció i a les circumstàncies canviants de la pandèmia.

La preparació del curs 2020-2021 va ser complexa per l'excepcionalitat del moment i les mesures de prevenció, que anaven variant. El compliment de la distància de seguretat feia que la capacitat de les aules es reduís significativament i les tres facultats, cada una amb les seves característiques, va haver de fer les adaptacions per poder afrontar un curs diferent de la millor manera possible. Ús de mampares, reducció de cadires per aula, dispensadors de gel hidroalcohòlic, instal·lació de càmeres a les aules per emetre en *streaming*, elaboració d'un pla de prevenció... són només algunes de les moltes accions que es van haver de dur a terme. Tots els reptes també generen oportunitats, i així és com es va voler afrontar per aprendre de l'experiència dels primers mesos de pandèmia i donar forma al que vam anomenar la *metodologia multimodal Blanquerna* (MMB). Aquesta metodologia flexible permetia guanyar graus d'adaptació davant dels escenaris canviants per aconseguir que la salut i la qualitat de la formació dels estudiants fossin les prioritats principals. L'activitat acadèmica fonamentada en la interacció entre estudiants i professorat es va desenvolupar combinant la participació en aules i espais físics (del campus de les facultats) amb aules virtuals (amb classes sincròniques, en directe per videoconferència). Aquesta multimodalitat (MMB) va permetre mantenir la proximitat i la presencialitat de la metodologia de Blanquerna adaptada a les circumstàncies de la pandèmia. Per implementar la metodologia multimodal, també es van plantejar un seguit de sessions formatives al professorat per poder afrontar les novetats del curs amb més recursos.

El tercer dels reptes que ens va plantejar la pandèmia, possiblement, va ser el més rellevant de tots, el de procurar tenir cura i mantenir un contacte estret amb els membres de la comunitat universitària de Blanquerna. En un moment de distància física i patiment per a moltes persones, tocava esforçar-nos per fer-nos sentir a prop emocionalment de tothom per mantenir la cohesió de grup i el sentiment de pertinença.

L'evolució de la covid-19 va influir fortament en molts aspectes de les nostres vides. A mesura que el context condicionat per la pandèmia s'allargava,

creixia l'estrès a diferents nivells (laboral, econòmic, social, etc.). L'ésser humà té una gran capacitat per adaptar-se als canvis, però quan l'amenaça es manté i la incertesa es prolonga més del que havia previst inicialment, és quan la situació s'agreuja i creix la dificultat per gestionar-la. La incertesa màxima sostinguda en el temps esdevé cada cop més tòxica per a la salut de la persona.

No tothom afronta les adversitats i les amenaces de la mateixa manera ni amb la mateixa percepció de seguretat i confiança. Les característiques individuals i la personalitat de cadascú té un paper essencial a l'hora d'explicar l'heterogeneïtat de reaccions i maneres d'afrontar les situacions estressants. En una comunitat de gairebé vuit mil persones, les vivències, les pors i les maneres d'afrontar els canvis d'etapa com els desconfinaments van ser molt variats (i poc comentats).

L'increment dels quadres d'ansietat, depressió i consum de substàncies és una de les afectacions rellevants en la salut mental de la població general fruit de la pandèmia. La soledat i l'aïllament social van fer estralls en col·lectius vulnerables de totes les edats. Moltes persones van experimentar més passivitat i desafecció, que es van veure accentuades per la manca d'activació pròpia de la interacció social entre amics i companys. Vam viure en una realitat alterada per a l'evolució de la covid i condicionada per les diferents mesures que els governs van impulsar per reduir la interacció social i la mobilitat. La distància física va contribuir a baixar els contagis, però també va generar noves circumstàncies que van tenir efectes en la salut mental d'una part de la població. Conscients d'aquesta situació i dels riscos que suposava, es va fer tot el que va ser possible per mantenir la proximitat amb els estudiants, promoure l'expressió de com se sentien, incentivar hàbits saludables a través de guies i proporcionar suport amb el Servei d'Orientació Personal. Aquesta preocupació no anava dirigida exclusivament als estudiants, sinó a tots els membres de la comunitat de Blanquerna.

L'esforç de bona part del professorat per mantenir el contacte estret amb els estudiants, així com les reunions periòdiques amb els delegats de cada curs, va permetre mantenir implicats els estudiants i disposar d'informació de com estaven vivint la situació.

L'esforç de bona part del professorat per mantenir el contacte estret amb els estudiants, així com les reunions periòdiques amb els delegats de cada curs, va permetre mantenir implicats els estudiant i disposar d'informació de com estaven vivint la situació.

La covid ens va portar a una normalitat alterada per les mesures preventives (necessàries) en què es van restringir aspectes que formen part de la nostra essència. Des de la proximitat s'ajuda, des de la proximitat es comprèn l'altre, des de la proximitat s'aprèn de l'altre. Fins que no va arribar la vacuna, va tocar afrontar el repte d'adaptar-nos a les circumstàncies canviants. Va caldre molta flexibilitat, paciència i creativitat per gestionar la incertesa de la crisi sanitària.

Ara que fa més de quatre anys de l'inici de la pandèmia de covid, tenim prou perspectiva per reflexionar i valorar la gestió que se'n va fer des de la Fundació Blanquerna. Va ser una etapa difícil i intensa per al Consell de Direcció, els equips directius i els equips de gestió acadèmica, però gràcies al treball en equip fet amb rigor i sensibilitat es van poder afrontar les dificultats i vam seguir formant els nostres estudiants. Cal dir que va ser gràcies a l'equip humà de Blanquerna (PDI i PAS) que es va poder donar una resposta excel·lent i a l'altura del repte que la pandèmia ens va plantejar. Novament, es va posar de manifest el compromís, el talent i l'esforç de tots els qui dia a dia fem que Blanquerna sigui com és.

22

Dr. Marc Polo,
degà de la Facultat de Comunicació i
Relacions Internacionals des
de l'1 de febrer del 2024 fins a l'actualitat.

La Facultat de
Comunicació
i Relacions
Internacionals
(FCRI) del
futur, en
adaptació
constant

En un món amb canvis constants, i sovint vertiginosos, les universitats no podem quedar-nos al marge si volem formar els professionals del futur. El nostre alumnat s'està a les aules entre un i cinc anys, en funció de si estudia un màster, un grau o un doble grau, però la seva vida professional serà molt més llarga. I per això cal que els preparem.

A vegades, allò que sembla que ha de ser una peça fonamental en el món laboral, al cap de poc temps perd força i ja no és tan imprescindible com es pensava. D'aquí que, com a universitat que vol formar els millors professionals, hem d'estar al dia. De forma permanent. I ho hem de fer en dues direccions: primer, amb una formació en humanitats sòlida, una disciplina que els nostres estudiants no sempre entenen i que valoren quan ja són al món professional; no hi renunciarem perquè és una base imprescindible de la formació, sigui quina sigui la disciplina a la qual es dediquin finalment els estudiants. I segona, mantenint el que hem fet sempre, combinant tres perfils diferents de professors: professionals en actiu, docents i investigadors, per garantir un coneixement integral, proactiu i crític.

Mentre que l'actualització docent d'un pla d'estudis requereix un cert temps —més del que voldríem les universitats—, la velocitat d'allò que ens demana el món professional és extrema. En aquesta diferència de ritmes, l'aposta de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna-URL passa per l'agilitat d'adaptar-se a diverses circumstàncies sense perdre el mínim necessari, i avançant-nos en allò que pugui ser capdavanter.

En el dia a dia de l'ofici ens queden reptes importants als quals donar resposta: l'abandonament a la banalitat per aconseguir trànsit a les xarxes; els reptes ètics en la incorporació de la IA als mitjans de comunicació; els conflictes internacionals, cada cop més complexos i interrelacionats; la comunicació corporativa, que serà cada vegada més estratègica perquè està en joc la identitat, i un llarg etcètera.

Tot això em fa pensar en allò que J. Baudrillard anomena «l'obesitat dels sistemes del present», dels sistemes d'informació, comunicació i producció.

Un repte per abundància, en què només la qualitat, que a Blanquerna denominem *excel·lència*, destacarà d'entre la resta. I aquesta és la nostra proposta de valor per al món. Perquè els tres pilars del nostre propòsit són, precisament, formar professionals qualificats, oferir unes altes perspectives d'ocupabilitat i ser capaços de tenir un impacte positiu en la societat.

El futur de les universitats també està condicionat per l'índex de natalitat, que ha anat minvant de forma extrema els darrers anys. Amb aquests valors, cada cop hi haurà menys alumnes a les aules, especialment si hi afegim la quantitat actual d'estudis universitaris que s'ofereixen arreu. Així, les universitats han de sortir del marc d'estudis habitual per anar a buscar-ne d'altres que puguin complementar la formació. L'objectiu ja no serà tan sols formar l'alumnat que surt dels instituts per al seu futur professional, sinó que actualitzin els coneixements al llarg de la vida laboral.

En el cas de la nostra facultat, amb l'ampli ventall de disciplines en què estan treballant els nostres alumnes, s'obre una oportunitat fantàstica per oferir una formació continuada. Si Blanquerna-URL ha treballat al llarg de setanta-cinc anys pensant en la personalització de l'ensenyament, què millor que trobar la forma de continuar oferint una formació de qualitat constant.

I mentrestant, hi haurà coses que no canviaran: saber treballar en equip, ser bones persones, tenir un comportament ètic, innovar i transformar-nos constantment. En fi, actituds que tenen un paper clau en la nostra vocació.

23

Bernat Vivancos,
compositor. «Càntic d'amic e Amat».
Retaule contemplatiu i místic sobre
dotze versicles del *Llibre d'amic
e Amat del Libre d'Evast e Aloma
e Blanquerna*, de Ramon Llull.

Càntic
d'amic
e Amat

Aquest «Càntic d'amic e Amat» vol ser una meditació, una contemplació, una glossa, en forma de música, del bell *Llibre d'amic e Amat* del *Llibre d'Evast e Aloma e Blanquerna*, de Ramon Llull. He de confessar d'entrada que en rebre l'encàrrec del president de la Fundació Blanquerna, Josep Maria Carbonell, aconsellat per la Dra. Cori Casanova, no coneixia ni havia llegit el *Llibre d'Evast e Aloma e Blanquerna*, ni el *Llibre d'amic e Amat*. Per a mi, tot ha estat una gran descoberta. Una descoberta, sí, però sobretot un acte de justícia: cal conèixer i haver llegit un dels autors catalans més polifacètics i apassionants de la nostra literatura.

Als compositors, parlo almenys en nom meu, ens agrada, al moment de rebre un encàrrec, ser ben lliures a l'hora de triar el què, el com i el qui. I així va ser. Se'm demanava, només, una obra sobre textos de Ramon Llull. Un encàrrec tan obert com ric, on calia posar ordre i, sobretot concretar.

Després d'uns primers mesos de descoberta i enamorament d'aquest autor i del seu *Libre d'Evast e Aloma e Blanquerna*, vaig estar seduït, més encara, per aquest llibre dins del llibre que són el conjunt de versicles del *Llibre d'amic e Amat*. M'agradava, per sobre de tot, la valentia —o la sinceritat— d'un Blanquerna que, després de moltes vicissituds (el monjo, l'abat, el papa...), ho deixa tot per fer-se ermità i trobar-se i retrobar-se encara més amb l'Amat. Una idea que també em sembla molt actual, en una societat en què el consumisme i el tenir es menja sovint el despullar-se i el trobar-se amb un mateix.

Musicalment, el text em va semblar molt seductor, i de seguida vaig voler il·lustrar amb música la idea d'aquest gran càntic dels càntics que és el *Llibre d'amic e Amat*, en què l'amic (en minúscula, Blanquerna) dialoga, flirteja, s'enamora... de l'Amat (en majúscula, Déu).

També em va seduir molt la idea que va tenir Llull d'escriure tants versicles com dies té l'any («lo qual departí en aitants verses com ha dies en l'any»). Em va fer gràcia perquè jo també, salvant les distàncies, l'any 2016 —any bixest, per cert—, vaig compondre, cada dia, de manera no només religiosa, sinó diria que sagrada, una melodia per a cada dia de l'any. Va ser un repte i una bogeria que va arribar al final amb èxit.

La lectura, doncs, del *Llibre d'amic e Amat*, va ser tot un bàlsam i cada versicle em proposava i donava algunes idees musicals. Però, és clar, calia fer una tria. Amb la impossibilitat de fer una obra musical de 365 parts, vaig decidir escollir-ne dotze, lligant així la idea dels dies de l'any amb els dotze mesos. Dotze versicles que, podent triar tant, em donessin joc musical, contrast, interès formal... Voldria agrair especialment en tot aquest procés les riques i constants aportacions, consells, correccions i reflexions del doctor i professor Albert Soler, company de viatge, l'entès dels entesos del llibre en qüestió. En l'aspecte literari, el seu suport i saviesa m'han estat d'un gran ajut.

L'estructura, doncs, pensant en un oratori-càntic-cantata... forma no només els dotze versicles seleccionats, sinó també un introit amb el pròleg del llibre, i un postludi amb el colofó amb el qual Llull clou el llibre. Catorze parts, finalment anomenar-lo per *càntic* (no *oratori*, que és massa fervorós, ni *cantata*, que és massa festiu), *Càntic d'amic e Amat*, aprofitant el títol de Llull, i amb un vesant més musicat.

El protagonista principal, Blanquerna: l'home, el monjo-abat-papa-ermità, però sobretot l'home que dialoga sense cessar amb Déu. En veu de tenor, líric, que s'enfila ben amunt. I d'aquí el diàleg amorós, ara en formació musical: un amic, personificat pel tenor solista, Blanquerna, i un Amat, Déu, constituït per un gran cos sonor format per l'orquestra (gran, però de cordes), l'orgue, les percussions i un nombrós cor mixt a 8 veus (2-2-2-2) amb l'afegit d'un altre també nombrós cor extern (el Cor Blanquerna, precisament). L'home *versus* Déu, en diàleg, en flirteig, en seducció, en amor, com diria Llull, creant una dualitat present també en la tria de l'efectiu musical. La inclusió del públic era també un requisit proposat per la institució i que em vaig obligar, com a idea de tota la humanitat que també s'afegeix a aquest cant d'amor entre les persones, entre els pobles, amb Déu, també. La frase triada per al cant comú no deixa indiferent ningú:

Si no ens entenem per llenguatge, entenam-nos per amor

La primera a fer-me veure l'art i la veritat d'aquestes paraules va ser la meva dona, la Susanna, i, certament, li vaig donar la raó en tot i de seguida, salvant el nostre matrimoni amb tota una filosofia de vida i d'amor... És ben cert!

Un cop triada doncs l'estructura, i després de familiaritzar-me amb el text (per cert, conservant sempre la versió en català antic, res de traduccions aproximades modernes), va ser l'hora de començar a compondre. I per això, trobar-hi, abans d'escriure cap nota, la filosofia i el pensament musical del meu treball que

gosaré explicar, ja que sense entendre aquestes premisses, no s'entendria el meu treball de pensament musical d'aquest càntic.

Fa pocs anys, vaig acabar un dels meus treballs més agosarats i d'envergadura, un rèquiem. L'anomeno i el cito aquí ja que té una estreta relació amb el càntic que ens ocupa. Un dels secrets d'aquest rèquiem és un leitmotiv persistent en tota l'obra: el motiu de tres notes descendents. La idea que hi ha al darrere és que, en morir, segons la meua humil lectura, no som pas nosaltres qui ascendim al cel, sinó que és el bon Déu qui, misericordiós, baixa el braç per venir-nos a buscar. D'aquí la insistència d'aquest motiu descendent que impregna cadascun dels moviments del meu rèquiem.

Ara, però, no ens trobem en un llibre de mort, sinó de vida, no ens trobem amb uns textos de por i d'interrogant, sinó d'amor, d'admiració, de contemplació de l'Altre, de desig, de passió, també. Així, doncs, vaig decidir que el *Càntic d'amic e Amat* tingués tres elements característics i omnipresents en tot el càntic:

- Motiu musical de tres notes ascendents: a mode contrari del meu rèquiem. Com deia, aquí el gest és ascendent, tot és amor, tot és desig, tot són ganes, tot és energia, tot és cerca de l'altre, tot és llum i ganes de felicitat. És, doncs, un gest sempre ascendent, de braços oberts, d'amor i d'atracció, de mirar-se cara a cara.
- Senefes musicals, que en podríem dir altrament, una melodia de graus conjunts en forma de serp, gregorianitzant, que es mou sovint per graus conjunts que puguen i baixen, que venen a ser les carícies, el flirteig, la sensualitat, l'olor, la part més amorosa, física, d'atracció, que hi ha en tot diàleg i relació amorosa.
- Notes repetides en forma de pedal, horitzontalitat, insistència. Una sola nota que es repeteix i es repeteix, com a símbol de fidelitat, de constància, de perseverància, de paciència (tan important en l'amor!), d'estar sempre i incondicionalment al costat de l'amic, de l'Amat. Una idea horitzontal de l'amor infinit, aquell que mai morirà perquè és del tot veritable i constant.

Amb aquests tres ingredients sobre la taula, calia començar a compondre, i el que primer vaig fer va ser, precisament, el cant principal. La melodia principal, la que es repetiria força vegades i que cantaria també el públic, amb el text abans esmentat. Si ens fixem bé en aquest cant, tot ell conté els tres elements principals que comentava. Ascensió inicial: si, mi (*Cant dels ocells?*) sol, la, si (do, re...). Carícia central: si, do, re, mi, do, si, do, si. Horitzontalitat final: mi, mi, mi (bis...).

A partir d'aquí, els catorze fragments (en podríem dir retaules?) del càntic s'han anat forjant. A continuació em permeto comentar-ne alguns detalls musicals. Del pròleg:

Introit: Blanquerna estava en oració [...]

Blaquerna estava en oració e considerava la manera segons la qual contemplava Déu e ses virtuts; e quan havia finida sa oració escrivia ço en què havia contemplat Déu. E açò feia tots jorns. E mudava en sa oració novelles raons, per tal que de diverses maneres e de moltes componés lo Llibre d'amic e Amat, e que aquelles maneres fossen breus e que en breu temps l'ànima ne pogués moltes decórrer.

E en la benedicció de Déu, Blanquerna començà son llibre, lo qual departí en aitants versos com ha dies en l'any. E cascu vers basta a tot un dia a contemplar Déu, segons l'art del Llibre de contemplació.

Introducció que respecta tot el text sencer, íntegre, del pròleg de Llull, sense escatimar-ne cap mot, compost de caire gregorianitzant, melòdicament lineal: no oblidem que Blanquerna té un passat eclesiàstic de primer ordre, és monjo, abat i papa, per això a l'inici del càntic li ressonen no només les campanes d'esglésies i monestirs, sinó també els cants litúrgics de la seva carrera eclesial. En modalitat sobre fonamental de mi, de tractament obert i lliure (tractament modal comú en pràcticament cada número de l'obra), l'inici a boca closa dels cors, després d'un gran toc de campanes, representa el cant més íntim, sublim, humil i amagat del seu interior en l'inici de la vida eremítica. Aquí ja s'insinuen els tres elements compositius principals de l'obra que he comentat (sobretot les carícies!), i també s'insinua el que serà el futur cant del poble —el públic— (cc. 9 a 12), que ja es comença a dibuixar en aquest primer cant a boca closa. Després d'aquest inici íntim, sempre *a cappella* i amb boca closa, una macromelodia a l'uníson, a l'engròs, es continua, ara interpretada pels cors amb l'afegit de tota l'orquestra de cordes, amb un enorme cant gregorià lliure, sense etiquetes, potser com volia Llull, repassant cada paraula i explicació que fa l'autor del perquè del llibre que tenim a les mans... Èmfasi i moment culminant, en un registre més agut i triomfal («... de diverses maneres e de moltes componés lo *Llibre d'amic e Amat...*», cc. 27 a 30) amb un sempre present motiu d'*El cant dels ocells* que corona i musica el títol del llibre. I també («... E en la benedicció de Déu, Blanquerna començà son llibre...», cc. 35 a 37) les veus s'alcen amb més volum i

fermesa, fins a arribar als compassos finals, on es mostra l'horitzontalitat ja citada (cc. 43 a 45.) que clausura aquest introit.

I. vers. 4:

Plorava l'amic [...]

—Tro a quant de temps cessaran tenebres en lo món, per ço que cessen les carreres infernals? Ni l'aigua, qui ha en costuma que decórrega a enjús, quant serà l'hora que haja natura de pujar a ensús? Ni els innocents, quan seran més que els culpables?

Primer versicle del càntic, amb presència contundent de Blanquerna. Blanquerna entra en escena amb força i energia, amb autoritat. Tenebres, infern... que contrasta amb moments més lírics i harmònics, tant de Blanquerna, del cor, com de l'orquestra.

Blanquerna s'imposa, ferm, entra com una llança, amb caràcter, potser enfurismat, o reivindicatiu, però sempre deixant entreveure el caire dolç i amorós que el caracteritzarà en números posteriors. Les tres notes ascendents són presents en cada gest, en cada petit motiu, així com indicis d'horitzontalitat, aquest cop a la massa coral (cc. 33-34).

.....

II. vers. 25:

On vas? [...]

—On vas?

—Venc de mon Amat.

—On véns?

—Vaig a mon Amat.

—Quan tornaràs?

—Estaré ab mon Amat.

—Quant estaràs ab ton Amat?

—Aitant de temps com seran en ell los meus pensaments.

Comença el diàleg amorós. L'amic, Blanquerna, en la seva solitud, és representat de bon inici per un violí solista, *a cappella*, sol i ben sol, potser abandonat, que en el seu registre agut busca, reclama, cerca l'Amat en el més profund aïllament i austeritat eremítica (cc. 1 a 19). Sent, de lluny, ara interpretat per les veus del cor i amb boca closa (cc. 20 a 23), el citat motiu ascendent, amb harmonia, que, com un miratge, provoca el començament d'aquest fragment romàntic.

Tres notes ascendents, presenta en tot el treball compositiu coral i orquestral, en resposta constant, de l'amic, de l'Amat, que comencen un diàleg del tot evocador. I, sempre, sota les estrelles, en plena nit fosca, sense Lluna, que és quan les estrelles brillen més. Les estrelles del puntejat de l'orgue (i del vibràfon), constants en tot el versicle, són ben evidents i volen tenir una presència il·luminadora. Les respostes de l'amic, del tot sensuals, líriques, més passionals, responen les preguntes calmades i més madures de l'Amat. En contrast amb la primera melodia del violí solista, un petit interludi, també ple de solitud i *a cappella* ara de l'Amat, representat per la veu més greu i càlida d'un violoncel solista, respon al cant inicial del violí. Dos amics que en la solitud parlen, s'escolten, es desitgen, sempre en un silenci respectuós. Aquestes dues melodies (violí i violoncel solistes, l'amic, l'Amat, es contrapunten més tard, però amb un *tutti* a l'uníson de totes les cordes, cantant les dues melodies alhora. Però amb els motius intercanviats, sumant-se una a l'altra, en un diàleg ja a dos, on l'amor es confon i es barreja. Dues melodies que tornaran a sortir, sumades al cant del públic, al final del càntic. I, enmig de tot aquest diàleg, és sempre present el flirteig entre cor/orquestra i Blanquerna, aquest amb respostes plenes de seducció i sensualitat, amb la carícia més llarga, més tendra, més dolça i potser més passional (cc. 68 a 73). I sempre, en cada intervenció del cor, de Blanquerna, les omnipresents tres notes ascendents, precedides de notes llargues i aguantades d'horitzontalitat de Blanquerna.

.....

III. vers. 26/27:

Cantaven los aucells [...]

Cantaven los aucells l'alba e despertà's l'amic, qui és alba. E los aucells feniren llur cant e l'amic morí per l'Amat en l'alba.

Cantava l'aucell en lo verger de l'Amat. Venc l'amic, qui dix a l'aucell:

Si no ens entenem per llenguatge, entenam-nos per amor.

Entra la natura en acció. Els cants dels ocells, en concordança amb el text de Llull, ens situen en un bosc frondós, ple de riquesa animal i vegetal, en plena benedicció i contemplació de la natura que Déu ens regala cada matí. I malgrat allò previsible, sí, el nostre *El cant dels ocells* que tant he utilitzat en altres composicions, s'hi fa present, glossat, revisitat (cc. 4 a 11). Però no només se cita *El cant dels ocells*, també el motiu gregorià de la *Salve Regina*, un incís al *Virolai* (morena de la serra) o la represa de motius de l'introit (cc. 20 a 29), i on també s'insinua i es glossa el cant popular que es cantarà al final del versicle (cc. 60 a 73). Malgrat això, aquest versicle és un dels més profunds, i diria que dramàtics, del *Llibre d'amic e Amat*. Segons el doctor Albert Soler, és un moment transcendent, on l'amic mor per l'Amat a l'alba, és la donació total de l'amic a l'Amat, un lliurament en el silenci de l'albada. Així, Llull ens recorda el cant de l'ocell com a signe de la fi de la relació amorosa dels dos amants. El toc d'alba cantat per un ocell. Aquí, l'amic pren consciència de l'amor sense límits i mor. El silenci, doncs, és important, apareix la mort, el traspàs, la mort per amor, segons Soler. D'aquí l'últim sospir, molt líric, de l'amic, e l'amic morí per l'Amat en l'alba (cc. 40 a 45), i el posterior silenci estremidor de la mort. Una mort aquí representada per la percussió (bombo) en una referència evident al ritme del cor, un cor que està al límit de la mort, però que, potser, el salva i el ressuscita un amor que encara batega, en el silenci... Després de reprendre els motius anteriors a tutti, en aquest moment de silenci i mort, es canta per primera vegada el cant principal del *Càntic d'amic e Amat*, amb el cant de la massa coral, l'orquestra i el públic assistent. Aquest cant es reprendrà tres vegades més durant tot el càntic, estructurat cada tres versicles (en acabar els números III, VI, IX i XII). Si Llull fa 365 versicles, jo estructuro el meu càntic en dotze mesos de l'any, i el cant popular en quatre intervencions, les mateixes quatre estacions de l'any... I Llull fa aparèixer una frase tan bonica com certa, musicalment sempre precedida i presentada pel tenor Blanquerna: «Si no ens entenem per llenguatge, entenam-nos per amor», de la qual ja he parlat a l'inici del meu text. Voldria destacar, a més del que ja he esmentat, d'aquest cant, la seva coloració de mode menor, sobre fonamental de la nota mi, amb una espècie de pregunta que s'enfila «Si no ens entenem per llenguatge» i una resposta carinyosa, bondadosa, tendra «entenam-nos per amor», diria misericordiosa, que acaricia l'altre, i fa, de l'amor un acte de comprensió i respecte, que més que imposar vol entendre i acceptar l'altre tal com és. Quatre *per amor(s)* tanquen aquest senzill cant, amb un pedal constant i insistent que canta la paraula clau del llibre: *amor*.

IV. vers. 55:

Miracle és [...]

—Miracle és, contra amor, d'amic qui s'adorm oblidant son Amat.

—E miracle és contra amor si l'Amat no desperta l'amic, pus que l'ha desirat.

Miracle! El miracle de l'amor! A tutti, triomfal, gloriós, amb un desplegament d'acords que ressegueixen, com no podia ser d'altra manera, les tres notes ascendents del motiu principal (cc. 3-4). Blanquerna apareix, però, dolç, més amable, calmant els ànims, recordant el serpenteig de carícies per a l'Amat, (cc. 20 a 33), que són desig, que és tendresa, i que es tornen a trencar per la massa coral i orquestral, repetint el petit coral solemne, triomfal, contundent.

.....

V. vers. 70:

Los fruits d'amor [...]

Demanaren a l'amic quals són los fruits d'amor.

Respòs: —Plaers, cogitaments, desigs, sospirs, ànsies, treballs, perills, turments, llanguiments. Sens aitals fruits no es lleixa amor tocar a sos servidors.

La solemnitat anterior contrasta ara amb un número més allargassat, més complex, compositivament més atrevit, i a nivell d'interpretació més lliure però també difícil. Els fruits apareixen en una successió d'acords precedida per un enfocar i desenfocar harmonies, a voltes espectrals, per tal que tots aquests fruits apareguin de la manera la més màgica possible. És com una espècie de miratges successius, un anhel que es vol fer realitat. Intervencions contínues de l'amic, més líric, que repeteix el nom del fruit que ha fet aparèixer la massa coral i instrumental, assaboreixen aquests fruits, potser només amb dues notes, després amb motius més modelats. Al final tot i després del text de Lull més redactat d'aquest versicle («... sens aitals fruits no es lleixa amor tocar a sos servidors») s'esfuma amb un gran anhel ascendent, amb el record d'haver assaborit anteriorment, de manera pausada i mig emmetzinada, els fruits de l'amor.

VI. vers. 94:

Amor [...]

Demanaren a l'amic de qui era. Respòs: —D'amor.

—De què est?

—D'amor.

—Qui t'ha engenrat?

—Amor.

—On nasquist?

—En amor.

—Qui t'ha nodrit?

—Amor.

—De què vius?

—D'amor.

—Com has nom?

—Amor.

—D'on véns?

—D'amor.

—On vas?

—A amor.

—On estàs?

—En amor.

—Has altra cosa mes amor?

Respòs: —Hoc, colpes e torts contra mon Amat.

—Ha en ton Amat perdó?

Dix l'amic que en son Amat era misericòrdia e justícia, e per açò era son
hostal enfre temor e esperança.

La música necessita ara una mica més de moviment, de joc, de menys transcendència. És el número de tot el càntic més alegre, fresc, també més clàssic, l'*scherzo* de l'obra. Un diàleg amable, gens pesat, entre les diferents veus del cor i Blanquerna, aquí ufanós, content, desimbolt, fins i tot sarcàstic en algun moment. No hi falta, i aquí amb més èmfasi que mai, el motiu de tres notes ascendents, i un bon reguitzell de semicorxeres que ara no són només carícies, sinó pessigolles a l'Amat, en un joc de pilleria i confidència propis també de la relació amorosa. També hi ha lloc, però, per a algun moment més romàntic, com la res-

posta del cor («—Has altra cosa més mes amor?», cc. 52 a 59), on canvia el caràcter de tot plegat, o a quan apareix la paraula *perdó*. També per a contrast musical formal, l'orquestra dona suport al caràcter més fresc i juganer d'aquest versicle amb la interpretació en *pizzicato*, present en tot moment. La fi d'aquest sisè versicle s'enllaça amb la segona intervenció del públic, que torna a cantar:

Si no ens entenem per llenguatge, entenam-nos per amor.

.....

VII. vers. 127:

Jeia l'amic [...]

Jeia l'amic en llit d'amor. Los llençols eren de plaers e lo cobertor era de llanguiments e el coixí era de plors.

E era qüestió si el drap del coixí era del drap dels llençols o del cobertor.

Aquest versicle podria ben ser un *lied* per a tenor sol. Acompanyat amb l'orquestra i l'orgue, que sempre estaran a un segon pla, Blanquerna s'hi llueix, canta, és el seu moment, en una escena, diríem, d'amor al llit nocturn que combina la desesperació, els plors i la sensualitat més desitjada. Canta l'amor en un dels versicles més lírics i senzills alhora. L'acompanyament sincopat de l'orquestra representa el desig, l'atracció de l'amic a l'Amat, amb aquest motiu rítmic que, contrastant amb moments més plàcids i aguantats no sincopats, vol ser incessant i continu. Harmonies dolces, ara més romàntiques, canten l'amor i el desig. A la segona part del versicle s'hi afegeix el cor, sobrecantant (o sota) a Blanquerna, sempre amb boca closa. Els llavis s'ajunten. És la sensualitat feta melodia, molt allargassada, infinita, és la carícia més fidel, perquè és també la més llarga i suau, que vol ser eterna, d'aquelles que voldries que mai s'acabessin. Graus conjunts, sense més, d'una insinuació tendra, intimíssima, que, en un segon pla, dona una aura d'elevació a tot el text. El cant en solo de Blanquerna és un exemple clar dels motius citats, amb una tossuderia imperant en els motius ascendents i el ja famós serpenteig que no cessa, de manera com més seductora possible.

.....

VIII. vers. 228:

Amor és mar tribulada [...]

Amor és mar tribulada d'ondes e de vents, qui no ha port ni ribatge.
Pereix l'amic en la mar e en son perill pereixen sos turments e neixen sos
compliments.

Després del lirisme, arriba la fúria, la ràbia, el desconcert, la magnitud de la força de la natura, en una postal d'onades, de fort vent, de mar cabrejada, de perill, de turments... Escripura gràfica, lliure, on la coloració de massa formada per clústers corals i orquestrals, del tot lliures, seguint només un gest musical, dialoguen amb gestos també lliures, improvisats de l'orgue i de les percussions, que resseguint el text i el cor, engrandeixen el caos, ordenat però boig, que s'instaura. Com diu Llull, «no hi ha port ni ribatge». Musicalment, només organització en una escriptura i interpretació que vol ser tan lliure com contundent, indicativa, on tothom s'ha de deixar portar pel vent i per les onades de la mar.

.....

IX. vers. 237:

Turmentava amor l'amic [...]

Turmentava amor l'amic, per lo qual turment plorava e planyia l'amic. Cridava'l son Amat que s'acostàs a ell per ço que el sanàs. On pus l'amic a son Amat s'acostava, pus fortment amor lo turmentava, cor més d'amor sentia. E cor més de plaers sentia on més amava, pus fortment l'Amat de sos llanguiments lo sanava.

Era necessari també un número *a cappella*. Blanquera no només canta sol, sense cap tipus d'acompanyament, sinó que també se sent sol. I està sol. La solitud de l'amor, potser aquell dia que l'amor no és correspost, un cant que plorava i turmentava l'amic. Només la seva pròpia ressonància l'acompanya, despullat, intentant arribar al registre més agut de la veu, allargassat, com un últim sospir, potser per intentar fer-se escoltar, amb més vehemència, però sense resposta. És el novè moviment, i amb l'estructura que he pensat i proposat anteriorment,

acaba aquest cant sol amb la resposta del públic, per tercera i penúltima vegada. Però important: ara cantat piano, pianíssim, també pel públic, des del fons de l'ànima, gens triomfal. Un cant que vol acompanyar la solitud anterior del que acaba de narrar Blanquerna. Un cant majúscul però amagat, intens però cantat el màxim de dolç i suau possible.

Si no ens entenem per llenguatge, entenam-nos per amor.

.....

X. vers. 268:

Ab llàgremes als ulls [...]

Ab llàgremes als ulls recontava l'amic la passió e la dolor que son Amat sostenc per sa amor. E ab tristícia, pensaments, escrivia les paraules que deia; e ab misericòrdia, esperança, se conhortava.

I passem del cant solístic, al cant coral. Coral també en l'àmbit formal, cant a quatre veus en una escriptura que vol ser austera i senzilla. L'orquestra es limita a doblar el cor, i Blanquerna s'escolta aquesta reflexió sense intervenir-hi. «Ab llàgremes als ulls», el número del càntic potser més emotiu, donada l'austeritat, harmònica, de contrapunt. S'hi canten la passió i el dolor, però també apareix de manera lluminosa una de les paraules que més m'atreuen de la nostra fe: «e ab misericòrdia». Si algú hi troba un regust de l'*Stabat Mater* de Palestrina no estarà equivocat. També aquí hi ha el lament de l'amor, de l'amor matern, aquell que arriba sempre primer que l'amor a l'altre. I unes llàgrimes de motiu ascendent, mai descendent, malgrat la poca lògica de la cosa... Llàgrimes, passió, dolor, tristesa... Però no ho oblidem: «e ab misericòrdia, esperança, se conhortava».

.....

XI. vers. 287:

Foll, què és amor? [...]

—Foll, digues, què és amor?

Respòs que amor és aquella cosa qui los francs met en servitud e a los serfs
dóna llibertat.

E és qüestió a qual és pus prop amor, o a llibertat o a servitud.

I del seny a la rauxa. Foll, digues, què és amor? Un text que se m'ha presentat per fer una petita gamberrada musical, entre els francs, els serfs, la servitud i la llibertat. De manera més o menys amagada, més que menys..., glosso *Els segadors*. Sí, certament allunyat dels pensaments de Blanquerna, i teològicament molt segurament agafat amb pinces, o ni això, però personalment tampoc m'hi fa nosa. *Els segadors* es transforma en *Muntanyes del Canigó*, de la modalitat menor a la modalitat major, símbol d'esperança, però també d'un triomf anhelat. D'amor, aquí també de país, de cultura. El motiu d'horitzontalitat que tant ha sortit en el cant comú, ara és glossat, com anell al dit, amb el record de l'afegitó d'*Els segadors*, amb un «bon cop de falç» repetitiu que, senzillament, m'hi ha anat a mida, més encara repetint tres vegades el crit «Llibertat!».

.....

XII. vers. 353:

Encontraren-se dos amics [...]

Encontraren-se dos amics: la un mostrava son Amat e l'altre l'entenia. E era qüestió qual d'ambdós era pus prop a son Amat. E per la solució l'amic havia coneixença de la demostració de Trinitat.

Dotzè i darrer versicle. En forma de *revival* de motius que han anat sortint al llarg del càntic. Que es complementen, amb un contrapunt evident de motius que es van sumant fins a una explosió final. Tot un entramat de melodies que ens són familiars que desemboquen en un triomfal i darrer cant del públic. Però atenció, com a colofó final, i potser per sorpresa, amb el mode canviat, de menor a major. Ara tot és llum, tot és joia, tot és solemnitat: és el triomf de l'amor, finalment aconseguit, tocat amb les mans, consumit. El cor, que ha bategat quasi bé a ritme de mort anteriorment, ara torna a aparèixer en la major esplendor, fortíssim, sent un cor que batega, desbocat, a punt d'explotar (percussions cc. 54 a 76). *A tutti pleni*, es canta amb energia i força un cant ple i solemníssim:

la victòria de l'amor. I un uníson final del tot contundent: entenam-nos per amor.

Si no ens entenem per llenguatge, entenam-nos per amor.

.....

... Del colofó

Postludi: Cor Blanquerna [...]

Cor Blanquerna havia a tractar del llibre de l'Art de contemplació, per açò volc finir lo Llibre de l'amic e l'Amat, lo qual és acabat a glòria e a lausor de nostre senyor Déus.

I només un punt final, un petit apèndix o coda. Respectant el mateix Llull que escriu aquest senzill colofó, la música recorda, formalment, el cant de l'in-troit, ara més curt i senzill, amb un pedal instrumental i en forma de cant gairebé *a cappella*, com a cloenda, una cloenda austera i humil, sense escarafalls, d'aquest *Càntic de l'amic e Amat*, ... «lo qual és acabat a glòria e a lausor de nostre senyor Déus».

24

Dra. Giorgia Miotto,
directora general de Blanquerna-URL.

Un futur
ple
d'esperança

Aquest any, Blanquerna celebra els setanta-cinc anys de la seva fundació, una fita que testimonia la rellevància i la consistència del projecte Blanquerna. Els darrers anys, les universitats s'han enfrontat amb nous reptes, com ara un augment de la internacionalització, un mercat laboral en canvi constant i una demanda creixent de metodologies innovadores d'ensenyament i aprenentatge. Les universitats competeixen per tenir estudiants amb talent, contractar els professors amb més i millor producció acadèmica, associar-se amb empreses de prestigi, assegurar recursos per construir campus atractius, i produir i compartir coneixements rellevants. Addicionalment, les universitats s'avaluen no només segons l'aprenentatge, sinó també pel grau d'ocupabilitat dels estudiants, les experiències, la qualitat docent, els plans d'estudis, les acreditacions i, finalment, la reputació i els rànquings. En aquest entorn altament competitiu, es demana a les universitats no només crear i compartir coneixement amb els estudiants, les empreses i la societat en general. Les universitats estan cridades a desenvolupar una nova missió inclusiva basada en la finalitat d'incidir positivament en el bé comú i respectant tots els grups d'interès, ser un exemple de gestió ètica.

Avui la societat també reivindica una tercera missió a les universitats: treballar per millorar la sostenibilitat global i el desenvolupament socialment responsable. Els últims anys, Blanquerna ha adoptat aquesta tercera missió amb força, donant suport a l'Agenda Sostenible 2030 de l'ONU i treballant per assolir els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Àmbits estratègics

Tots els nostres àmbits de coneixement són estratègics per al futur de la humanitat. La salut serà un dels nostres pilars essencials, tant des del punt de vista tecnològic, de la recerca i de l'enginyeria com del fet tan bàsic de tenir cura de les persones amb una visió holística, amb valors. La forta demanda de psicologia i d'infermeria n'és un bon exemple. I l'esport s'ha vinculat molt estretament a la salut d'una població amb una esperança de vida cada vegada més llarga. L'educació és i serà un pilar determinant per formar ciutadans responsables i

compromesos amb el món que ens espera. La comunicació condiona cada vegada més l'accés a la informació i contribueix a crear estats d'opinió; exercir-la amb responsabilitat serà determinant, ja que les marques ja no poden evitar l'escrutini de clients exigents, que legitimen només les empreses gestionades amb un propòsit social ben definit. I les relacions internacionals són imprescindibles per entendre la geopolítica que governa el món.

El futur de Blanquerna està ple d'esperança i, a la vegada, de responsabilitat. En l'àmbit de la docència, continuarem revisant i millorant l'oferta formativa, tant de grau com de màster, amb l'objectiu d'actualitzar la metodologia Blanquerna i el nostre catàleg segons les necessitats tant dels alumnes com del món professional.

El futur de Blanquerna està ple d'esperança i, a la vegada, de responsabilitat. En l'àmbit de la docència, continuarem revisant i millorant l'oferta formativa, tant de grau com de màster, amb l'objectiu d'actualitzar la metodologia Blanquerna i el nostre catàleg segons les necessitats tant dels alumnes com del món professional. Seguirem invertint en l'actualització tecnològica i dels espais de les tres facultats per donar resposta a les exigències pedagògiques més innovadores i a la millora de la vida universitària.

Segons el full de ruta marcat, seguirem treballant per crear el nou grau en Medicina i construir el nou edifici per ampliar la Facultat de Ciències de la Salut.

Per impulsar la recerca, implementarem el nou Pla General de Recerca, amb l'objectiu de valorar i millorar la productivitat acadèmica i donar suport a la generació de finançament extern i a la mobilitat internacional.

Amb el propòsit de tenir un impacte positiu en la societat i amb el compromís ineludible de facilitar l'accés a l'educació universitària a totes les persones, sense discriminació per raons econòmiques ni socials, seguirem amb el nostre ambició pla de beques, que, a la vegada, dona suport als alumnes i premia l'excel·lència acadèmica.

Després d'uns anys difícils a causa de la pandèmia, tornarem a ampliar els horitzons internacionals en la recerca i la docència a través dels intercanvis de professors i estudiants i a obrir les portes a futurs alumnes estrangers que vulguin estudiar una titulació de grau o màster a Blanquerna.

La legitimitat d'una institució

Una institució es considera legitimada quan compleix les expectatives dels diferents grups d'interès. La legitimitat atorga la llicència per operar i un reconeixement positiu que es tradueix en un avantatge competitiu. Les institucions legitimades tenen més oportunitats de créixer i prosperar, perquè la societat en conjunt els dona suport. En l'àmbit universitari, les fonts de legitimació rau en la qualitat de la docència, l'abast de la recerca i l'impacte social positiu.

Des de la seva fundació, Blanquerna-URL és un exemple de metodologies docents innovadores, d'equilibri entre rigor acadèmicoteòric i classes pràctiques, de relacions amb tota mena d'organitzacions que augmenten l'ocupabilitat dels nostres alumni i de personalització del procés d'aprenentatge.

La legitimitat no és un bé adquirit, ja que els grups d'interès, de manera exigent, ens avaluen constantment com a universitat. L'energia, la passió i l'excel·lència del nostre professorat ens garanteixen, una vegada més, la legitimitat de pertànyer a un sistema universitari internacional competitiu.

També la recerca ha esdevingut una font de legitimació pragmàtica i moral molt important per a Blanquerna. En la darrera convocatòria de SGR-AGAUR, on s'avaluen i s'aproven els grups de recerca de totes les universitats del sistema català, Blanquerna-URL va veure reconeguts deu grups consolidats, tres grups consolidats amb finançament i un grup emergent. Paral·lelament, els nostres professors participen en convocatòries d'ajuts tan competitius com el premi a l'excel·lència a la investigació ICREA-Acadèmia. Tenim més de deu projectes amb finançament europeu o estatal, que investiguen temes tan rellevants per a la societat com, per citar-ne alguns, la prevenció de la violència de gènere des de perspectives innovadores i inclusives, la desinformació i el paper dels *media co-*

uncils en el context actual, els criteris d'una dieta nutricionalment i culturalment adequada per ajudar l'administració pública a definir polítiques de suport per a persones en situació de vulnerabilitat socioeconòmica, les percepcions de la seguretat en el context de la pandèmia o l'anàlisi del model dels corredors humanitaris, tant d'actualitat en aquest moment.

La legitimitat no és un bé adquirit, ja que els grups d'interès, de manera exigent, ens avaluen constantment com a universitat. L'energia, la passió i l'excel·lència del nostre professorat ens garanteixen, una vegada més, la legitimitat de pertànyer a un sistema universitari internacional competitiu.

25

Dr. Josep Maria Carbonell,
president de la Fundació Blanquerna.

Epíleg.

75 anys de

Blanquerna.

Mirar enrere

per construir

el futur

Amb aquesta miscel·lània hem pogut reviure amb intensitat aquests darrers setanta-cinc anys de Blanquerna. En donem gràcies a Déu i li demanem que ens continuï acompanyant ara i en el futur en el nostre camí de fidelitat. Sí, de fidelitat, perquè el sentit més profund del nostre projecte, d'allò que fem com a universitat, és mantenir encesa la torxa de la fe en el món universitari, professional i cultural del nostre país.

Avui Blanquerna és una comunitat formada per quasi set mil estudiants, i uns sets-cents professors i PAS, tres facultats, i amb una gran xarxa de relació amb els diferents teixits professionals, industrials, socials, econòmics i acadèmics a Catalunya, Espanya i arreu del món. Inserida en la Universitat Ramon Llull i amb una aposta decidida per l'excel·lència acadèmica i el compromís cristià.

L'any 1948, Catalunya i Espanya vivien en un context especialment difícil, després de la Guerra Civil i la dictadura militar que la va seguir. Amb la democràcia, l'any 1978, la integració a la Unió Europea, el 1986, i el creixement econòmic i social de les darreres dècades, el nostre país ha canviat notablement, i ara forma part dels països desenvolupats i amb un raonable estat del benestar. D'altra banda, el nostre món està immers en un procés sense retorn de globalització i desplegament multipolar que genera enormes tensions arreu. Crec que no em cal declinar el significat d'aquestes tres paraules —*complexitat, imprevisibilitat i desorientació*— perquè és evident que el nostre món viu immers en el significat d'aquests conceptes: només ens cal seguir les notícies, i conèixer el nostre entorn més proper. Ulrich Beck parlava ja fa uns quants anys del concepte de societat del risc, en què «els riscos socials, polítics, econòmics i individuals tendeixen cada vegada més a escapar-se de les institucions de control i protecció».

A mi m'agrada més el concepte del món desbocat d'Anthony Giddens, perquè defineix aquest món accelerat, que no sap on va, possiblement que no sap què vol i on constatem que la necessària i vital cooperació entre els països és substituïda per una ferotge competició. Els pròxims anys estaran marcats per aquest món desbocat, del risc, de la imprevisibilitat i d'un cert desconcert col·lectiu.

En aquest context, que sé que preocupa a tothom, hem de fer un esforç per saber orientar la nostra Fundació en el marc de la Universitat Ramon Llull en l'àmbit de tres grans línies estratègiques.

En primer lloc, hem de seguir treballant a fons la identitat com un actiu central en la nostra oferta universitària: cercar l'essencial de la nostra identitat perquè ens ajudi a ser un projecte, com dèiem fa uns anys, singular, i ara un projecte d'excel·lència per construir el futur.

Per què és important? Cada vegada més, ens trobem en dos processos que convergeixen: d'una banda, el concepte de Baumann de societat líquida i volàtil, i, de l'altra, l'ocàs o la dissolució progressiva del subjecte humà, que suposa una mateixa crisi d'allò que és humà, de la persona humana. Aquest món modern o postmodern evanescent està marcat profundament per una cultura del relativisme moral, que ens envaeix arreu, que evita preguntar-se sobre el sentit de la vida, de l'acció, del més enllà, de l'esperança, i que fa trontollar les bases de la cultura moderna. Perquè encara que el nihilisme i el relativisme imperant ens vulguin fer creure que tot és el mateix, tot no val el mateix. La recerca de la veritat és essencialment un camí d'exigència, d'exercici d'una racionalitat crítica, de desvetllament de totes les nostres percepcions per ajudar-nos a captar les tonalitats de la nostra vida, trobant en aquest camí aquelles petites veritats que ens obren a la recerca d'una vida plena.

La recerca de la veritat és essencialment un camí d'exigència, d'exercici d'una racionalitat crítica, de desvetllament de totes les nostres percepcions per ajudar-nos a captar les tonalitats de la nostra vida, trobant en aquest camí aquelles petites veritats que ens obren a la recerca d'una vida plena.

En aquest procés, l'ideari de Blanquerna com a universitat, assentat en la intensa i extensa tradició de l'humanisme cristià, emergeix com a far que fa llum i, doncs, il·lumina el conjunt de les nostres actuacions com a universitat. La nostra identitat entesa com un actiu que hem de preservar.

En segon lloc, cal assegurar la sostenibilitat econòmica de la Fundació. Gràcies a la feina sòlida i estricta de gestió econòmica dels directors generals prece-

dents i dels diferents consells de direcció, avui podem afirmar que tenim una Fundació sanejada, que és la millor garantia de futur que podem tenir. Ara bé, hem de ser prudents. Com ja és conegut, nosaltres no rebem cap mena de subvenció pública per la nostra docència, i només alguna subvenció per a projectes de recerca guanyats en convocatòria competitiva pública, quan ens hi podem presentar, i també de transferència. El 98 % del nostre pressupost prové de les matrícules que paguen les famílies, que esperen rebre la millor educació per als seus fills, com ja fem.

Som una fundació sanejada, però l'entorn és molt difícil. Cada dia hi ha més oferta universitària de tota mena, amb diferents estàndards de qualitat, i cada vegada més hi ha una reducció d'estudiants universitaris a Catalunya. Cada dia hi ha més exigències i, atenció, més burocràcia de les administracions públiques reguladores i menys flexibilitat per poder adequar la nostra oferta a la situació real del país. Cada vegada més, les universitats privades sense ànim de lucre, com som nosaltres, ens sentim més marginades i menys escoltades en el sistema universitari català i espanyol. No és un panorama gens fàcil.

Davant la davallada d'estudiants que hi haurà els pròxims anys, si volem mantenir l'actual flux d'estudiants haurem d'obrir molt més, com ja fem, el nostre projecte educatiu a Espanya i al món.

I, en tercer lloc, apunto una prioritat per als pròxims anys: aconseguir, d'aquí a dos o tres anys, tenir un Grau en Medicina que consolidi la nostra oferta en l'àmbit de la salut. Un projecte de grau assentat en una medicina de proximitat, humanista, on el malalt torna a ser al centre i que respongui a la greu situació que es troba el sistema sanitari.

Aquests anys ens hem convertit en un referent en l'excel·lència docent i en la seva indissociable dimensió d'una educació integral i personalitzada.

Per a Blanquerna la docència no és només la transmissió d'uns coneixements d'aprenentatge tècnic, també implica el testimoniatge d'uns valors inspirats en els principis de l'humanisme cristià.

Aquests anys ens hem convertit en un referent en l'excel·lència docent i en la seva indissociable dimensió d'una educació integral i personalitzada. En efecte, per a Blanquerna la docència no és només la transmissió d'uns coneixements d'aprenentatge tècnic, també implica el testimoniatge d'uns valors inspirats en els principis de l'humanisme cristià, perquè els nostres estudiants esdevinguin professionals competents, ètics i compromesos en la transformació social, creant coneixement al servei de la justícia i el bé comú.

Fa tretze anys i amb motiu del viatge del papa Benet a la Gran Bretanya, Jonathan Sacks, gran rabí de la Unió de Congregacions Hebraiques de la Commonwealth, en un article al diari *The Times*, escrivia: «El papa Benet XVI veu el paper de l'Església catòlica com el d'una minoria creativa més interessada en la influència que en el poder». I seguia: «Aquest és el millor lloc de la religió, sense poder, a contracorrent, disposada a qüestionar els ídols del nostre temps, apel·lant als millors àngels de la natura, donant suport a les famílies i a les comunitats, treballant al costat dels altres, independentment de la seva fe o de la seva falta, dignificant el nostre ordre social. Això sí que és un repte espiritual digne del nostre esforç».

Aquest concepte de minoria creativa és, al meu entendre, la millor definició que ha d'orientar l'acció de Blanquerna en el futur com a institució eclesial. Implica ser una comunitat de sentit i d'esperança, d'encontre i acollida, de compromís crític i d'amor. No ha estat, no és i no serà gens fàcil. Però aquesta és la nostra missió que dona sentit a la nostra raó de ser. Irradiant els àmbits de la docència, de recerca, de transferència, en les relacions laborals, en les nostres relacions institucionals i internacionals. Aquest és el camí de futur que també haurà de marcar els pròxims vint-i-cinc anys.

Amb la col·laboració de:

